This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

PRom 247.1

Harvard College Library

FROM THE

SALES FUND

Established under the will of Francis Sales, Instructor in Harvard College, 1816–1854. The will requires the income to be expended for books "in the Spanish language or for books illustrative of Spanish history and literature."

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

Digitized by Google

Digitized by Google

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

ANY XLV DE LLUR RESTAURACIÓ

MCMIII

BARCELONA
ESTAMPA DE LA RENAIXENSA
MCMIII

Digitized by Google

PRom 247.1

OCT 1903

Sales fund
(1903)

2 ff

Digitized by Google

JOCHS FLORALS

DE

BARCELONA

CONSISTORI DE MCMIII

MANTENEDORS

D. Joseph Franquesa y Gomis, *President*.
» Joan Maragall.
» Martí Genís y Aguilar.
» Frederich Rahola.
» Pere Vidal.
» Víctor Brosa y Sangerman.
» Antoni Bori y Fontestá, *Secretari*.

REYNA DE LA FESTA

D.ª ROSA M. PRATJUSÁ DE VILLAR

Digitized by Google

EX-MANTENEDORS (1)

Abadal	Ramon de	M. 1898
†Aguiló y Fuster	Marian	P. 1867, 1888- M. 1862, 1874, 1883
Alió	Francisco	M. 1892
Almirall	Valentí	P. 1886
Almirall y Forasté	Joan	S. 1895-M. 1896
Amer	Miquel V.	M. 1864, 1871, 1885
†Angelon	Manuel	M. 1862, 1872
†Anglasell	Manuel	M. 1863
†Anglora	Eussebi	M. 1869
†Arabia y Solanas	Ramon	M. 1887
†Argullol y Serra	Joseph de	M. 1871
Arnau	Joseph M.ª	M. 1869, 1887
Aulestia y Pijoan	Antoni	M. 1875, 1900
†Balaguer	Victor	P. 1868-S. 1862- M. 1859, 1863, 1883
†Balaguer y Merino	Andreu	M. 1877
Balari y Jovany	Joseph	P. 1894-M. 1875
Barallat y Falguera	Celestí	M. 1864, 1875
Baró	Teodor	M. 1896
Barrés	Maurici	M. 1893
Bartrina de Aixemús	Francisco	M. 1885, 1894
Bassegoda y Amigó	Bonaventura	S. 1889-M. 1890
Bassegoda y Amigó	Ramon E.	M. 1887
†Bastús	Vicents J.	M. 1860
†Bergnes	Antoni	M. 1861
Bertrán	Felip	M. 1868
†Bertrán y Bros	Pau	M. 1886
†Blanch y Cortada	Adolf	P. 1869-S. 1860- M. 1865, 1875, 1878
Blanch y Piera	Joseph	S. 1876-M. 1877
†Bofarull	Antoni de	P. 1865-S. 1859, 1883- M. 1876, 1884
Boix	Vicents	M. 1877
Botet y Sisó	Joaquim	M. 1889

(1) Abreviaturas: † Mort.— M. Mantenedor.—P. President.—S. Secretari.— Los noms en lletra versaleta son de Mestres en Gay Saber

Digitized by Google

†Brañas	Alfred	M. 1893
†Briz	F. Pelay	P. 1875
Brosa y Sangerman	Víctor	M. 1902
Bruguès	Cassimir	M. 1894
Brunet y Bellet	Joseph	M. 1897
Cabot y Rovira	Joaquim	S. 1888-M. 1889
†Calvet	Damás	S. 1864- M. 1865, 1876, 1879
Campion	Arthur	M. 1891
†Camps y Fabrés	Antoni	M. 1864, 1873, 1874
Capmany	Antoni de P.	M. 1891
Casades y Gramatxes	Pelegrí	S. 1898-M. 1899
Casellas	Ramon	M. 1896
†Coll y Vehí	Joseph	M. 1862, 1874
Collell y Bancells	Jaume	P. 1887-S. 1873
†Cornet y Mas	Gayetá	M. 1886
†Coroleu	Joseph	S. 1872- M. 1873, 1878, 1893
†Cortada	Joan	P. 1864-M. 1859
†Cutchet	Lluís	P. 1876-M. 1861
Denk	Otto	M. 1894
Domènech y Montaner	Lluis	P. 1895-M. 1881
Duran y Bas	Manuel	P. 1884
Duran y Ventosa	Lluís	S. 1897-M. 1898
Echegaray	Joseph de	M. 1896
Estanyol y Colom	Joseph	M. 1895
†Estorch y Siqués	Pau	M. 1861
†Falguera	Felix M.ª	M. 1872
Farnés	Sebastiá	S. 1890-M. 1891
†Feliu y Codina	Joseph	M. 1882
†Ferrer	Joan B.	M. 1882
†Ferrer y Bigné	Rafel	M. 1871
Feu	Joseph L.	M. 1861
†Flotats y Comabella	M.	M. 1860
Font de Rubinat	Pau	M. 1892
†Fontanals del Castillo	Joaquim	M. 1875
†Fonts	Marian	M. 1867
†Foz	Brauli	P. 1863
Franquesa y Gomis	Joseph	S. 1884- M. 1885, 1893, 1901
Gallard	Arthur	M. 1882
†Gallissá	Antoni	S. 1896-M. 1897
†Gay	Narcís	M. 1864
†Gebhardt	Víctor	S. 1865-M. 1866
Genís y Aguilar	Martí	M. 1890
†Girbal	Enrich C.	M. 1876

Digitized by Google

Güell y Bacigalupi	Eusebi	P. 1900
GUIMERÁ	ANGEL	P. 1889-S. 1878-M. 1879, 1888
†Illas y Vidal	Joan	P. 1862
†Ixart y Moragas	Joseph	S. 1885-M. 1886
†Labaila	Jacinto	M. 1868
Laporta	Jacinto	M. 1881
†Larrosa	Gregori A.	M. 1864
†Lasarte	Manuel	S. 1861-M. 1879
†Letamendi	Joseph de	P. 1872
Llanas	Albert	M. 1898
†Llausás	Joseph	M. 1862
†Llobet y Vall-llosera	P. A.	M. 1860
†Llorens y Barba	Xavier	M. 1871
Llorente	Teodor	P. 1880-M. 1866
†Mañé y Flaquer	Joan	M. 1860
Maragall	Joan	M. 1897
†Martí	Miquel A.	M. 1862
MARTÍ Y FOLGUERA	JOSEPH	M. 1899
†Masferrer y Arquimbau	Francesch	M. 1874
†Maspons y Labrós	Francisco	P. 1897-S. 1867-M. 1868, 1886
†Maspons y Labrós	Marian	M. 1885
Masriera	Joseph	M. 1884
Massó y Torrents	Jaume	M. 1899
MATHEU	FRANCESCH	S. 1880-M. 1881, 1899-P. 1902
Menendez Pelayo	Marcelí	M. 1888
†Mestres	Salvador	M. 1870
†Milá y Fontanals	Manuel	P. 1859, 1883-M. 1863
Millet y Pagès	Lluís	M. 1899
†Miquel y Badía	Francisco	S. 1868-M. 1869, 1877
†Miró	Ignasi R.	M. 1870
Moliné y Brasés	Ernest	S. 1892-M. 1893
†Montserrat y Archs	Joan	S. 1871-M. 1872
Morera	Enrich	M. 1900
†Morera	Francisco	M. 1866
†Morgades y Gili Excm. é Iltm.	Joseph	P. 1893
†Muns	Francisco	M. 1865
Murguía	Manuel	M. 1890
†Nanot-Renart	Pere	M. 1874
Oliver	Miquel S.	M. 1897
Oloriz	Hermili de	M. 1895
Oller	Narcís	P. 1896-S. 1881-M. 1882
Palau y de Huguet	Joseph de	S. 1870-M. 1871
†Pascual y Casas	Eusebi	S. 1863

Digitized by Google

Pau	Fco. Manel	M. 1885
Pella y Forgas	Joseph	M. 1879
†Pepratx	Justin	M. 1884
Pereda	Joseph M.ª de	M. 1892
Permanyer	Joan J.	P. 1891-M. 1889
Permanyer	Ricart	M. 1901
†Permanyer y Tuyet	Francisco	P. 1860
PICÓ Y CAMPAMAR	RAMON	P. 1892- M. 1881, 1886, 1900
Pin y Soler	Joseph	M. 1892
Pirozzini	Carles	S. 1882-M. 1883
†Pí y Margall	Francisco	P. 1901
Planas y Font	Claudi	S. 1899-M. 1900
†Pons y de Fuster	Lluís G. de	P. 1861
†PONS Y GALLARZA	JOSEPH LLUÍS	P. 1870, 1878- M. 1859, 1883
Pons y Massaveu	Joan	M. 893
Puig y Cadafalch	Joseph	S. 1893
†Puiggarí	Joseph	M. 1870
†Querol	Vicens W.	P. 1885-M. 1872
Quintana	Albert de	P. 1874-M. 1873
†Ramon y Vidales	Jaume	M. 1895
Renyé y Viladot	Frederich	M. 1894
Reventós y Amiguet	Isidro	M. 1889
†Reynals y Rabassa	Estanislau	P. 1871
RIERA Y BERTRAN	JOAQUÍM	S. 1877- M. 1870, 1878, 1900
Rierola	Francesch	M. 1897
Riquer	Alexandre de	M. 1898
†Robert	Robert	S. 1866-M. 1867
Roca	Joseph M.ª	M. 1902
†Roca y Cornet	Joaquím	M. 1860
†Roca y Farreras	Narcís	M. 1879
†Roca y Florejachs	Lluís	M. 1865, 1873
Roca y Roca	Joseph	S. 1875-M. 1869, 1876
Rocamora	Manuel	S. 1894-M. 1895
Romaní y Puigdengolas	Francisco	P. 1898-M. 1867
†Ros de Olano	Antoni	P. 1877
†ROSSELLÓ	GERONI	P. 1873-M. 1865, 1883
†Rosselló	Pere de	S. 1869-M. 1870, 1876
Roure	Conrat	M. 1880
Rubió y Lluch	Antoni	M. 1884
†RUBIÓ Y ORS	JOAQUÍM	P. 1890-M. 1859, 1861
Rusiñol	Jaume	M. 1894
†Sagarminaga	Fidel de	M. 1889
†Sala	Felip Jacinto	M. 1868

Digitized by Google

Saleta	Honorat de	M. 1884
†Sans y Guitart	Pau	S. 1887-M. 1888
†Sardá y Lloret	Joan	S. 1874-M. 1880
Sellarés	Ferrán	M. 1872
†Serra y Campdelacreu	Joseph	M. 1896
†Serraclara	Gonzalo	P. 1879-M. 1877
†Siscar	Ramon de	M. 1880
†Sitjar y Bulcegura	Joaquím	M. 1867
†Soler y Hubert	Frederich	P. 1882-M. 1868, 1878
†Subirana	Joseph	M. 1863
Tell y Lafont	Guillém A.	M. 1902
Thos y Codina	Silvino	M. 1866
†Thos y Codina	Terenci	M. 1863
Tobella	Francisco X.	M. 1891
Torras	Cèsar A.	S. 1886-M. 1887
Torras y Bages Iltm. y Rvdm.	Joseph	P. 1899
Torres y Reyetó	Jacinto	M. 1881, 1891, 1901
Torroja	Bernart	M. 1887
Tourtoulon	Carles de	M. 1888
Trullol y Plana	Sebastiá	S. 1900,-M. 1901
Ubach y Vinyeta	Francesch	M. 1878
Urgell	Modest	M. 1902
Vallés y Ribot	Joseph M.ª	M. 1885
†Valls	Pau	P. 1866
Valls y Vicens	Joseph M.ª	M. 1890
†Vayreda	Marian	M. 1902
Verdaguer	Alvar	M. 1880
†Verdaguer	Jacinto	P. 1881-M. 1869, 1888
Verdaguer y Callís	Narcís	S. 1891-M. 1892
†Vidal y Valenciano	Eduart	M. 1866
Vidal y Valenciano	Enrich X.	M. 1890
†Vidal y Valenciano	Gayetá	M. 1867
Vilanova	Emili	S. 1879-M. 1880, 1901
Vilaregut	Salvador	S. 1901-M. 1902

EX-REYNAS DE LA FESTA

1859 †	Dona María Mendoza de Vives.
1860 †	» Elisea Lluch de Rubió.
1861 †	» Carme de Bofarull.
1862 †	» María Josefa Massanès de González.
1863	S. A. la Sereníssima Sra. Duquesa de Montpensier.

Digitized by Google

1864 †		Dona	Victoria Penya d' Amer.
1865 †		»	Elena Cavaller de Roca.
1866		»	Manela Luna Méndez de Vigo
1867		»	Dolors Llopart de Muns.
1868		Dona	Carme Mercader.
1869		»	Mercè Estrada.
1870		»	Francisca Nanot Renart.
1871		»	Antonia Sacanella de Blanch.
1872		»	María Ubert.
1873	Excma. Sra.	»	Oriola de Quintana y Serra.
1874		»	Antonia Ubach y Gutiérrez.
1875		»	Rosa Pigrau.
1876 †		»	Emilia Palau y González de Quijano.
1877		»	Josefina Sabater d'Aldavert.
1878	Excma. Sra.	»	Carme Cendra de Domingo.
1879		»	Teresa de Gasset.
1880		»	Clotilde París.
1881 †	Iltre. Sra.	»	Dolors Caballero de Mercader, *Comtesa de Bell-lloch.*
1882		»	Aurea Clavé de Ferrer.
1883 †		»	Josefa Salvat d' Onyós.
1884		»	Irene Archer de Sanromá.
1885		»	Isabel Lòpez de Güell.
1886		»	Rosa Marquès de Uyá.
1887		»	Dolors de Carles de Robert.
1888	S. M.	»	María Cristina d'Habsburg-Lorena, *Reyna Regent d'Espanya, Comtesa de Barcelona.*
1889		»	María Assumpta Sabé de Brossa.
1890	Excma. Sra.	»	Lluisa Goldman de Fastenrath.
1891		»	Isabel Güell y Lòpez.
1892		»	Francisca Bonnemaison y Farriols.
1893		»	María del Carme Joval.
1894		»	Lluísa Llorach y Dolsa.
1895		»	Elissa Planas y Font.
1896	Excma. Sra.	»	María del Pilar de Puig de Fonsdeviela *Marquesa de la Torre.*
1897	Senyoreta.	»	María Oller y Rabassa.
1898	»	»	María Permanyer y Permanyer
1899 †	»	»	Pilar de Febrer y Cunill.
1900		»	Teresa Novellas de Molins de Tell.
1901	Iltre. Sra.	»	Pilar de Sarriera, *Marquesa de Puerto Nuevo.*
1902		»	María de la Concepció Picó de Riera.

Digitized by Google

MESTRES EN GAY SABER

†Excm. Sr. D. Víctor Balaguer, *proclamat en 20 de Juny de 1861.*
†D. Geroni Rosselló, *proclamat en 4 de Maig de 1862.*
†» Joaquim Rubió y Ors, *proclamat en 3 de Maig de 1863.*
†» Marian Aguiló y Fuster, *proclamat en 6 de Maig de 1866.*
†» Joseph Lluís Pons y Gallarza, *proclamat en 5 de Maig de 1867.*
†» Adolf Blanch y Cortada, *proclamat en 3 de Maig de 1868.*
†» Francesch Pelay Briz, *proclamat en 2 de Maig de 1869.*
Mossen Jaume Collell y Bancells, *proclamat en 7 de Maig de 1871.*
†D. Thomàs Forteza, *proclamat en 5 de Maig de 1873.*
» Francesch Ubach y Vinyeta, *proclamat en 3 de Maig de 1874.*
†» Frederich Soler y Hubert, *proclamat en 2 de Maig de 1875.*
» Angel Guimerà, *proclamat en 6 de Maig de 1877.*
†» Damàs Calvet, *proclamat en 5 de Maig de 1878.*
† Mossen Jacinto Verdaguer, *proclamat en 2 de Maig de 1880.*
D. Joseph Franquesa y Gomis, *proclamat en 6 de Maig de 1883.*
» Ramon Pigo y Campamar, *proclamat en 3 de Maig de 1885.*
†» Therenci Thos y Codina, *proclamat en 1 de Maig de 1887.*
» Joaquim Riera y Bertran, *proclamat en 11 de Maig de 1890.*
» Jacinto Torres y Reyetó, *proclamat en 11 de Maig de 1890.*
» Joseph Martí y Folguera, *proclamat en 8 de Maig de 1892.*
» Ferran Agulló y Vidal, *proclamat en 7 de Maig de 1893.*
†» Anicet de Pagès de Puig, *proclamat en 3 de Maig de 1896.*
» Francesch Matheu y Fornells, *proclamat en 2 de Maig de 1897.*
» Guillem August Tell y Lafont, *proclamat en 6 de Maig de 1900.*
Mossen Miquel Costa y Llobera, *proclamat en 11 de Novembre de 1902*

Digitized by Google

AUTORS PREMIATS

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
Mme. Rosa Anaïs de Roumanille.			1
D.ª Agnès Armengol de Badía.			1
» *María de Bell-lloch* (Pilar Maspons). . .		1	1
† » Josefa Massanès de González.		1	
» Dolors Monserdá de Maciá.	2	1	12
† » Victoria Penya d'Amer.		1	6
† » Isabel de Villamartin	2		
† D. Marian Aguiló y Fuster	4		
† » Tomás Aguiló.	1		
» Ferran Agulló y Vidal	4		5
» Joan Alcover		1	
» Gabriel Alomar			1
» Miquel Victoriá Amer	1		1
Victor Amor			1
† D. Joseph d'Argullol y Serra.			1
» Antoni Aulestia y Pijoan		1	1
† Excm. Sr. D. Víctor Balaguer	1	2	3
D. Lluís Bard.			2
» Francisco Bartrina	1		
† » Joaquim M.ª Bartrina.		1	
» Bonaventura Bassegoda y Amigó . . .			1
» Ramon E. Bassegoda y Amigó	1	1	4
† » Pau Bertran y Bros	1	2	1
† » Adolf Blanch y Cortada.	3	1	2
» Joseph Blanch y Romani			1
† » Antoni de Bofarull y de Brocá.		3	7
» Jaume Boloix		2	1
Mossen Joseph Bonafont.		1	
D. Antoni Bori y Fontestá.	1	4	14
Mossen Salvador Bover y Salvador		3	
† D. Francesch Pelay Briz	4		6
» Víctor Brosa y Sangerman.			1
» Antoni Busquets y Punset.			1
† » Damás Calvet.	3		5
† » Antoni Camps y Fabrés.	1	1	8
† » *Lo Cançoner de Miramar* (D. G. Rosselló).		1	1
† » *Lo Cançoner de Vilatort* (D. Fco. Muns).			1
D. Jacinto Capellà			1

Digitized by Google

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
D. Antoni Careta y Vidal		1	1
» Joseph Carner	1	1	6
» Francesch Carreras y Candi		3	1
» Joan Manel Casademunt			2
† » Francisco Casas y Amigó			4
» Ramon Casellas		1	
» Enrich Castelnau			1
Victor Català		1	
D. Frederich Clascar y Sanou		1	
» F. Clascar y Sanou y N. Font y Sagué		1	
» Emili Coca y Collado	1		8
» Ramon Colom y Virgili			1
Mossen Jaume Collell y Bancells	6	3	3
D. Ramon Nonat Comas		2	
† » Joseph Coroleu é Inglada		1	2
Srs. †Coroleu y Pella		1	
Mossen Miquel Costa y Llobera	3		1
† D. Pere Courtais			1
» Lluís Charrasse			1
» Alfons Damians			1
» Juli Delpont			1
» Félix Descourt			1
† » Marian Escriu y Fortuny		1	
† » Salvador Estrada		1	1
» Pompeu Fabra			1
† *Un fadri de Montanya* (M. J. Verdaguer)			1
D. Bartomeu Ferrá y Perelló			3
† » Joan B. Ferrer		1	
» Manel Folch y Torres		3	2
» Joseph M.ª Folch y Torres			1
» Norbert Font y Sagué		3	1
† » Marian Fonts	1	3	
† » Guillem Forteza y Valentí		1	1
† » Thomás Forteza	3	2	2
» Joseph Franquesa y Gomis	3	1	4
» Joseph Franquet y Serra			1
» Enrich de Fuentes			3
» Arthur Gallard			2
» Joseph Garriga y Lliró		1	
Mossen Angel Garriga y Boixader		1	
† D. Víctor Gebhardt		1	
» Martí Genís y Aguilar	2	2	4
» Salvador Genís			1
» Adriá Gual	2		3

Digitized by Google

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
D. Joan María Guasch	1		3
Mossen Joseph Gudiol y Cunill		1	1
D. ANGEL GUIMERÁ	4		1
† Mossen Joan Guiraud		1	1
† D. Joseph Ixart		1	
† *Jordi* (D. MARIÁN AGUILÓ Y FUSTER)			3
† D. Manel Lasarte			1
» Víctor Lieutaud		1	
» Gabriel Llebrés y Quintana		1	1
» Teodor Llorente			1
» *Pere de Maldar* (Joseph Carner)			1
» Joan Maragall	2		
» JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA	3	10	16
» Francisco Masferrer y Arquimbau		1	
» Ramon Masifern	1		1
» Arthur Masriera y Colomer	2	2	5
» FRANCESCH MATHEU	3	3	5
» Gabriel Maura			1
» Apeles Mestres	2	2	3
† Excm. Sr. D. Manel Milá y Fontanals		1	
D. Antoni Molins y Sirera		1	2
» Joan Monré			1
» Pere Montanyola			1
Armengol del Montsech (D. Silvino Thos)			1
† D. Joan Montserrat y Archs		1	2
† » Francisco Muns			1
» Lluís B. Nadal	2	4	4
† » Pere Nanot Renart			1
† *Joan Nebot y Casas* (D. F. PELAY BRIZ)			1
D. Jaume Novellas de Molins	1		2
» Pere Nubiola y Espinós		1	
» Matheu Obrador y Bennassar		1	2
» Narcís Oller y Moragas		3	
» Claudi Omar y Barrera	1		
† » ANICET DE PAGÈS DE PUIG	4	6	11
» Joseph de Palau y de Huguet		1	
» Pere Palau y Gonzalez de Quijano	2		
» Joseph Paradeda y Sala		1	
» Pere d'Alcántara Penya y Nicolau		1	4
† *Pere Pi y Parera* (D. FREDERICH SOLER)			1
D. RAMON PICÓ Y CAMPAMAR	4	1	7
† » Felip Pirozzini y Martí			3
† » Fèlix Pizcueta			1
» Claudi Planas y Font	1	2	1

Digitized by Google

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
† D. Joan Planas y Feliu			2
» Jaume Pomar y Fuster		2	
† *Carles Pons de Ginebreda* (D. F. Soler)			1
D. Joan Pons y Massaveu		3	1
† » Joseph Lluís Pons y Gallarza	3	1	2
» Enrich Prat de la Riba		1	
» Joseph Puig y Cadafalch		1	
» J. Puig y Cadafalch y Cassimir Brugués		2	
» Francesch Pujols	1		1
Excm. Sr. D. Albert de Quintana	1		3
D. Frederich Rahola y Trèmols	1		4
† » Jaume Ramon y Vidales		4	
» Frederich Renyé y Viladot			1
» Isidro Reventós y Amiguet	1	3	3
† *Genis Domingo Reventós* (D. F. Anglada)			1
D. Joan Ribas y Carreras			1
» Manel Ribot y Serra		2	2
» Joseph Ricart y Giralt			1
» Joaquim Riera y Bertran	3	6	2
† » Lluís Roca y Florejachs	1	2	4
» Joseph Roca y Roca			2
» Manel Rocamora			3
† » Geroni Rosselló	2	1	
Mossen Mateu Rotger y Capllonch		1	
† D. Joaquim Rubió y Ors	3	2	2
» Joaquim Ruyra y Oms		2	4
» Joseph Sala Bonfill		1	
» Salvador Sampere y Miquel		4	
» Sebastiá Sans y Bori		1	
Mossen Joan Segura		1	
D. Jaume Serra é Iglesias		1	
» Joseph M.ª Serra y Valls		1	
» Ernest Soler de las Casas		1	1
† » Frederich Soler y Hubert	4	3	5
» Joseph Sorribas y Riera		1	
D.ª Emilia Sureda		1	
D. Ramon Suriñach Senties			1
† Mossen Joseph Taronjí y Cortès			2
D. Guillem A. Tell y Lafont	3		5
» Silvino Thos y Codina	1		3
† » Therenci Thos y Codina	3	2	5
» Francisco Tomás y Estruch			1
Iltm. Sr. D. Joseph Torras y Bages		1	
D. Jacinto Torres y Reyetó	3	2	5

Digitized by Google

	ORDINARIS	EXTRAORD.	ACCESSITS
† *El Trovador de Montserrat* (V. BALAGUER) .			2
D. Sebastiá Trullol y Plana.			2
» FRANCESCH UBACH Y VINYETA	4	12	20
» Agustí Valls y Vicens			6
† » Marian Vayreda		1	
» Pere Antoni Ventalló			2
† MOSSEN JACINTO VERDAGUER	4	4	4
† D. Joseph Verdú y Feliu			1
» Lluís Via			1
» Antoni Vicens y Santandreu			1
» Cosme Vidal		1	
† » Eduart Vidal y Valenciano.		1	
† » Gayetá Vidal y Valenciano		2	1
† *Pere Ramon Vidal* (D. F. PELAY BRIZ). . .			2
D. Emili Vilanova.		3	
Mossen Antoni Vila y Sala.		1	
Virgilius			1
D. Miquel Zavaleta			1
Anònims. . . . . , ...			4

Digitized by Google

ADJUNTS HONORARIS

Excm. Ajuntament de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Barcelona.
Excma. Diputació provincial de Gerona.
Excma. Diputació provincial de Tarragona.
Excma. Diputació provincial de Lleyda.
Excma. Diputació provincial de les Balears.
M. I. Sr. Rector d'esta Universitat.
M. I. Sr. President de la Academia de la Llengua Catalana.
M. I. Sr. President de la Academia de Bones Lletres.
Los Mestres en Gay Saber.

ADJUNTS PROTECTORS

1874 D. Eusebi Güell y Bacigalupi.
1880 Sr. Comte de Bell-lloch.
» » Marquès de Castellbell.
1881 » Marquès de Comillas.
1895 D. Enrich Batlló.
» » Isidro Bonsoms.
» Sra. Marquesa de Castellar.
» D. Joseph Carreras.
» » Joan Coll y Pujol.
» » Cassimir Girona.
» » Joan Girona.
» » Manuel Girona.
» » Camilo Mulleras.
» » Alexandre M.ª Pons y Serra.
» Sr. Marquès de Sta. Isabel.
» » Duch de Solferino.
» D. Pere de Sotolongo.
1896 Ajuntament de Vich.
» D.ª Concepció Dolsa, Vda. de Llorach.
» D. Joseph Mansana.
» » Pere Grau Maristany.
» » Joseph O. Martí y Ballés.
» » Joaquim Pena y Costa.
1897 Lliga Regional de Manresa.

Digitized by Google

1897 Ajuntament de Mataró.
» » Lleyda.
» » Tarrassa.
» » Sabadell.
1898 Ateneo Barcelonès.
» D. Ramon Montaner.
» » Domingo Sert.
1900 Diputació Provincial de Tarragona.
» » » Lleyda.
» Ajuntament de Vilanova y Geltrú.
» » Manresa.
» » Figueras.
» » Tarragona.
» Sociedad Económica Barcelonesa de Amigos del País.
» Fomento del Trabajo Nacional.
» Lliga Regionalista de Barcelona.
» D. Lluís Marian Vidal.
1901 Iltre. Sr. Baró de Quadras.
» » » Marquès de Santana.
» Agrupació Catalanista del Casino Mercantil.
» Ajuntament de Sarriá.
» Unió Catalanista.
1902 Lliga Regionalista de Gracia.

ADJUNTS NUMERARIS

1898 Abadal y Calderó, Ramon de
1879 Abella y Vinyas, Pere
1900 *Agrupació Catalanista de Sans «Els Segadors».*
1900 *Agrupació Catalanista de Esparraguera.*
1900 *Agrupació Escolar Catalanista «Ramon Llull».*
1900 *Agrupacio Catalanista de Vilassar de Mar.*
1901 Aguiló y Miró, Angel
1888 Alcayde, Francisco de P.
1870 Aldavert, Pere
1883 Aldrich, Albert
1902 Alfonso y Sans, Antoni
1885 Alió, Francisco
1880 Almirall y Forasté, Joan
1901 Almirall, Ramon
1888 Alsina, Ferran
1869 Amat, Gervasi
1896 Amat y Lloveras, Jaume
1859 Amer, Miquel Victoriá
1880 Amigó de Cabo, Pere
1903 *Aplech Catalanista*
1893 Arajol, Ramon
1884 Arnó y Maristany, Pere
1901 Arques y Arrufat, Ramon
1902 Arumí, Joan

Digitized by Google

1888 Arús y Beada, Alfons
1899 *Associació Popular Regionalista*
1900 *Associació Catalanista de la Costa de Llevant*
1903 *Associació Catalanista «Gent Nova», de Badalona*
1898 *Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera*
1900 Augé, Miquel
1875 Aulestia, Antoni
1888 Bach de Portolá, Antoni
1888 Balansó, Llorens
1870 Balari, Joseph
1899 Bardera, Joan
1879 Bardera, Ramon
1898 Baró, Teodor
1892 Bartolí, Joan
1864 Bartrina, Francisco
1902 Bartrina, Lluis
1888 Bas, Angel
1901 Baseda, Salvador
1886 Bassegoda, Bonaventura
1896 Bassegoda, Ramon E.
1899 Basté, Jaume
1903 Basté y Fugarolas, Pere
1901 Batlle, Joan Bautista
1893 Batlles y Fontanet, Joseph
1880 Batlló, Frederich
1901 Baxeras y Sitjá, Joseph
1901 Baxerías, Bartomeu
1862 Bertran y de Amat, Felip
1880 Bertran y Rubio, Eduart
1872 Blanch y Piera, Joseph
1902 Blanch y Romaní, Joseph
1902 Blanxart, Miquel
1899 Bofill y Matas, Jaume
1902 Boix y Prat, Frederich
1899 Bonet, Angel
1869 Bordis, Frederich
1890 Bori y Fontestá, Antoni
1888 Borrás, Valentí
1881 Boter, Francesch de
1888 Bozzo, Jaume
1888 Brocá, Guillem M.ª de
1887 Brosa y Sangerman, Víctor
1902 Brugarolas, Jaume
1894 Brugués, Cassimir
1880 Brunet y Bellet, Joseph
1879 Bulbena, Arthur
1899 Bultó y Sert, Francisco
1900 Burjalés y Solá, Adolf
1884 Cabot y Rovira, Joaquim
1901 Calvet, Pere
1890 Camarasa, Esteve
1869 Camin, Alvar M.ª de
1888 Campmany, Antoni de P.
1880 Camprodon, Joan
1880 Canals, Emili
1880 Capdevila, J. Millan de la C.
1879 Capella, Bonaventura
1869 Capella, Timoteu
1900 Capella, Joseph Manel
1899 Cardús y Arqué, Joseph
1890 Carles, Emili
1891 Carreras y Candi, Francesch
1900 Casademunt, Joan Manuel
1903 Casajoana y Gaset, Joan
1895 Casas y Carbó, Joaquim
1890 Casas y Font, Enrich
1888 Casas y Font, Francisco
1896 Casellas, Raymond
1888 Castellvell, Jaume
1903 *«Catalunya»*, Revista
1900 Cataumbert, Marian
1889 Clapés, Joan
1898 Clapers y Berenguer, Joseph
1890 Coll y Escofet, Pere
1889 Collaso, Enrich
1888 Colom, Gabriel
1899 Colomer y Tutau, Antoni
1887 Colomer y Coll, Francisco
1888 Comas, Ramon
1899 Cortès y Plá, Gumersind
1888 Costa y Camp, Francisco
1901 Costa y Avellaneda, Antoni
1889 Cuadras y Feliu, Antoni de
1880 Cucurella, Joseph
1888 Daniel, Eussebi
1901 Daroca y Carulla, Andreu
1879 Delás, Ferran de
1901 Dolsa y Ramon, Lluís
1888 Domènech, Eduart
1877 Domènech, Lluís

Digitized by Google

1889 Duran, Joaquim
1859 Duran y Bas, Manuel
1890 Duran y Folguera, Modest
1894 Duran y Ventosa, Lluís
1889 Escuder, Manuel
1890 Escubós, Albert
1898 Estany, Martí
1888 Estanyol, Joseph
1895 Estapé, Guerau
1902 Esteve y Vigarós, Isidro
1899 Estrany y Laserna, Geroni
1900 Estrany y Laserna, Celestí
1888 Fábregas, Francisco
1884 Feliu y Codina, Joan
1901 Feliu, Antoni
1899 Ferrer, Joan
1898 Ferrer y Bárbara, Joseph
1894 Ferrer y Ferrer, Antoni
1898 Ferrer y Ferrer, Pau
1894 Ferrer y Soler, Lluís G.
1901 Ferrer y Parellada, Jaume
1888 Flos y Calcat, Francisco
1886 Folguera y Duran, Manuel
1883 Fonolleda, Jaume
1888 Font de Rubinat, Pau
1875 Font, Víctor
1902 Font y Romeu, Joan
1888 Freixas y Freixas, Joan
1899 Freginals, Cristòfol
1888 Fullá, Francisco
1888 Fuster y Domingo, Narcís
1894 Galbany y Parladé, Joseph
1899 Gallardo y Martínez, Antoni
1876 Gallart, Artur
1888 Gambús, Joseph Oriol
1898 García y Mira, Francisco
1902 Gaspar, Miquel
1888 Gatius y Duran, Just
1888 Gay, Joaquim Manuel
1877 Gaza y Rosselló, Alfred
1896 Genís y Aguilar, Martí
1899 Giralt, Joaquim
1868 Girona, Ignasi
1901 Gòmis y Torrens, Fdich. de
1888 Gorchs, Ceferí
1898 Grau y Gosa, Feliu
1901 Grau y Sábat, Joseph
1902 Grau y Puig, Joan
1889 Grifell, Pere
1897 Gual, Adriá
1894 Guasch, Joan M.ª
1900 Gudiol y Cunill, Pbre. Joseph
1900 Guilera, Jaume
1888 Hill y Feliu, Jaume
1900 Humbert, Florentí
1876 Imbert, Eduart
1902 Laporta, Jacinto
0891 Llacuna, Esteve
1885 Llagostera, Lluís
1900 *Lliga de Catalunya*
1871 Lligé, Joan
1888 Llopis y Bofill, Joan
1889 Llopis, Manuel
1889 Llorens, Jaume
1901 Lluhí y Rissech, Joaquim
1902 Llussá, Rafel
1876 Maciá, Eussebi
1896 Maciá, Narcís
1882 Malagrida, Alfons
1898 Malla y Grané, Ramon
1890 Mallofré, Joseph
1875 Maluquer y Viladot, Joan
1902 Manau y Taberner, Pere
1895 Maragall, Joan
1890 Maristany, Feliu
1883 Marquès, Manuel
1896 Marsans, Lluís
1882 Martí, Juliá
1896 Martí y Beya, Miquel
1889 Martí y Casas, Joseph
1901 Martí y Juliá, Domingo
1896 Martínez, Arnald
1869 Martorell, Bernardí
1900 Marxuach y Solo, Jaume
1883 Mas y Ramis, Domingo
1900 Masalias, Agustí
1900 Masifern, Ramon
1902 Maspons y Anglasell, F. de P.
1869 Masriera y Campins, Fdich.
1867 Masriera, Joseph
1890 Massó y Torrens, Jaume
1879 Matas y Burgués, Miquel
1884 Matas y Picanyol, Joseph
1881 Matheu y Fornells, Joaquim

Digitized by Google

1884 Milá, Tomás A.
1888 Millet, Francisco
1883 Millet, Joan
1898 Millet, Lluís
1894 Millet y Villá, Pere A.
1883 Miquelerena, Pelay de
1875 Mitjans, Juli
1902 Molas y Casas, Joan
1891 Moliné y Brasés, Ernest
1870 Molins y Sirera, Antoni
1895 Mon y Bascós, Joan
1885 Monclús, Joseph
1900 Monegal y Nogués, Trinitat
1902 Mora, Joseph
1898 Moragas y Barret, Francesch
1896 Moragas y Rodes, Vicens de
1892 Montanyola, Pere
1888 Muntadas, Bernat
1896 Nadal, Lluís B.
1888 Nicolau, Antoni
1899 Nicolau, Joaquim
1887 Noguera y Vila, Lluís
1884 Nogués y Taulet, Jaume
1887 Novellas de Molins, Jaume
1898 Olivart, Antoni
1898 Oliver, Jaume
1877 Oller, Narcís
1901 Omar y Barrera, Claudi
1898 *Orfeó Català.*
1867 Palau y de Huguet, J. de
1900 Palau Gonzalez de Quijano, Pere
1892 Papirer y Portabella, Carles
1900 Parellada, Marian
1902 Perdigó y Cortès, Manuel
1868 Permanyer, Joan
1895 Permanyer, Ricart
1879 Perpinyá, Ferran
1871 Perpinyá, Joan
1897 Pibernat, Artur
1898 Piera, Joseph
1900 Pijoan y Soteras, Baltasar
1890 Pin y Soler, Joseph
1870 Pirozzini, Carles
1902 Plá y Deniel, Narcís
1898 Planas y Casals, Víctor
1895 Planas y Font, Claudi
1901 Planas y Robert, Joseph
1876 Pons y Massaveu, Joan
1875 Porcar y Tió, Manuel
1890 Prat de la Riba, Enrich
1901 Puig, Hermenegild
1889 Puig y Cadafalch, Joseph
1903 Puig y Deulofeu, Eudalt
1893 Puigdollers, Joseph
1892 Puigsamper y de Maynar, Frederich de
1888 Puigpiqué, Francisco
1901 Pujol y Brull, Joseph
1902 Pujol, Joaquim
1880 Quintana, Sixt
1900 Rahola y Trèmols, Frederich
1888 Ravell, Rafel
1894 Renyé y Viladot, Frederich
1872 Reventós, Isidro
1877 Reventós, Joseph
1877 Reventós y Janer, Joseph
1883 Riba y Lledó, Francisco
1890 Ribas y Serra, Joseph
1882 Ribot y Serra, Manuel
1881 Ricart y Caralt, Ramon
1876 Riera y Penosa, Jaume
1903 Rierola, Francesch
1871 Rigualt, Pbre. Tomás de A.
1884 Riquer, Alexandre de
1888 Rivera, Joaquim
1888 Robert, Agustí
1900 Roca, Joseph M.ª
1883 Rocamora, Manuel
1900 Rodon, Francesch
1901 Rodón, Pau
1898 Rogent, Joseph
1888 Roig, Jaume
1886 Roig y Punyet, Joseph
1895 Romaní y Romaní, Antoni
1861 Romaní y Puigdengolas, Francisco
1889 Romanyá, Francisco
1902 Roura y Peypoch, Llorens
1901 Roura y Rocasalbas, Frederich
1898 Roviralta, Joseph
1888 Rubió y Lluch, Antoni
1894 Rusiñol, Jaume
1894 Sagnier, Leopold

Digitized by Google

1898 Saltor y Lavall, Gil
1903 Salvat y Espasa, Ramon
1879 Sandiumenge, Magí
1887 Sans, Ramon
1901 Sans, Jaume
1871 Santaló, Pere
1868 Santasusagna, Joan
1898 Santonja, Joseph
1888 Selva y Rubí, Emili
1888 Senties, Miquel
1869 Serra, Jaume
1902 Serra, Joseph
1895 Serra, Marian
1869 Serrahima, Maurici
1878 Serrallés, Pere
1903 *Societat Barcelonesa de Amichs de la Instrucció*
1890 Solá, Baldomer
1895 Solá, Joseph
1896 Soler de las Casas, Ernest
1888 Soler y Palet, Joseph
1900 Soler, Joan
1902 Soler y Escofet, Ignasi
1887 Sunyol, Antoni
1888 Sunyol, Marcelí
1901 Sunyol y Casanovas, Ildef.
1898 Surribas y Riera, Joseph
1887 Tarré, Emili
1883 Tayá, Joseph
1899 Terrasa, Joan
1877 Tintorer, Francisco M.ª
1876 Tintorer, Joaquim M.ª
1884 Tintorer, Lluís M.ª
1879 Tintorer, Rafel
1871 Thomás y Bigas, Joseph
1861 Thos, Silvino
1882 Torent y Garrigolas, Rafel
1873 Torras, Cèsar A.
1900 Torras y Pujalt, Joaquím
1903 Torras, Pere
1888 Torres y Vilaró, Ramir
1899 Trabal, Lluís
1896 Trabal, Jaume
1888 Trilla, Vifred
1902 Trinxet, Antoni
1880 Tusquets, Joan
1869 Ubach y Vinyeta, Joseph
1901 Uyá y Solernou, Fdich de
1877 Valls, Agustí
1888 Valls, Timoteu
1875 Valls y Vicens, Joseph M.ª
1899 Valls y Vicens, Agustí
1880 Vallés y Ribot, Joseph M.ª
1900 Ventosa y Roig, Joseph
1867 Verdaguer, Alvar
1883 Verdaguer y Callís, Narcís
1889 Verdú y Puigjener, Manuel
1880 Vergés, Francisco de P.
1899 Vernis, Lluís
1895 Vía, Lluís
1877 Vidal, Enrich X.
1880 Vilá y Vilaplana, Andreu
1879 Vilanova, Emili
1901 Vilanova, Joan
1901 Vilaregut y Martí, Salvador
1900 Vilaró, Ramon
1900 Vilaseca y Magarre, Joseph M.ª
1883 Vilumara, Ricart
1894 Vintró, Juli
1888 Vives, Alfred
1884 Ward, Benjamí

ADJUNT FORÁ

Sant Celoni

1874 Draper, Miquel

Digitized by Google

Digitized by Google

CONSISTORI

DELS

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

CONVOCATORIA

Als honorables poetes y prosadors de Catalunya y de tots los territoris hont la nostra llengua es parlada ò coneguda, los VII Mantenedors del *Consistori dels Jochs Florals de Barcelona* en l'any XLV de llur restauració, salut.

A fí de donar bon cumpliment á la honrosa comanda que'l respectable Cos d'Adjunts nos feu lo dia 15 d'aquest mes, vos convidam á pendre part en los *Jochs Florals* de 1903 que, segons los Estatuts y bones costums establertes, se regirán per lo següent

CARTELL

Lo primer diumenge de Maig, que s'escau lo dia 3, se celebrará la poètica festa, en la qual serán adjudicats als autors de les mellors poesíes que hi obten, los premis ordinaris que ofereix cada any l'Excm. Ajuntament de Barcelona, protector y ja de temps antich aymador de la Gaya Ciencia, ò sían: la ENGLANTINA, la VIOLA y la FLOR NATURAL, que corresponen als mots que forman lo lema de la Institució.

La ENGLANTINA D'OR se donará al autor de la mellor poesía sobre fets històrichs ò gestes glorioses de Catalunya,

Digitized by Google

ò be sobre usatges y costums de nostra benvolguda terra, essent preferida en igualtat de mèrit la escrita en forma narrativa de romanç ò de llegenda.

De la VIOLA D'OR Y ARGENT se'n farà entrega al autor de la mellor poesía lírica relligiosa ò moral.

La FLOR NATURAL, premi anomenat *d'honor y cortesía*, s'adjudicará á la mellor composició en vers sobre tema que's dexa al bon gust y franch arbitre del autor. Seguint la bella costum d'antich establerta,'l qui obtinga aquest premi deurá ferne present á la dama de sa elecció, la qual, proclamada *Reyna de la Festa,* entregará tots los altres premis als qui guanyadors ne sían.

PREMIS ESTRAORDINARIS

UNA COPA ARTÍSTICA que ofereix lo Consistori á la mellor composició en prosa sobre tema y gènero literari que's dexa al bon gust del autor.

Un premi que ofereix l'Eminentíssim y Reverendíssim Senyor Cardenal Bisbe d'aquesta Diòcess's, al autor de la poesía religiosa que'n sía merexedora.

Un obgecte artístich, ofert per la Lliga Espiritual de N.ª S.ª de Montserrat, á la mellor composició relligiosa ò moral, en vers ò en prosa, essent preferida la que's referesca á fills de Catalunya qu'hagen sigut canonisats ò beatificats per la Iglesia.

D'acort ab los Estatuts dels *Jochs Florals*, podrán concedirse ademés los premis, accèssits y mencions honorífiques que'l Consistori judique ben merescuts.

Totes les composicions deurán esser rigorosament inèdites y escrites en antich ò modern catalá d'aquest Principat, de Mallorca, de Valencia ò del Rosselló.

Tots los treballs, ab lletra clara é inteligible, se remeterán al Consistori, á son domicili, carrer dels Templaris, número 3, abans del mitxdía del 15 de Març vinent, junt cada hú ab un plech clos que continga'l nom del autor y duga damunt escrit lo títol y lema de la composició.

No s'entregará'l premi al autor qual nom no conste cla-

Digitized by Google

rament expressat en lo plech respectiu, ò vaja en forma d'anagrama, pseudònim ò altra contrassenya.

Los plechs que continguen los noms dels autors no premiats se cremarán, com de costum, acabada la repartició dels premis.

Lo Consistori's reserva per un any, á comptar del dia de la festa, la propietat de les obres premiades.

Que'l Senyor vos donga inspiració pera cantar ab esperit verament catalá la *Patria,* la *Fè* y l'*Amor,* y á nosaltres discreció en judicar y acert en premiar als més dignes.

Fou escrit y firmat lo present Cartell en la ciutat de Barcelona, als 16 dies del mes de Desembre de 1902, per los VII Mantenedors.—JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS, *President.* —JOAN MARAGALL.—MARTÍ GENÍS Y AGUILAR.—FREDERICH RAHOLA.—PERE VIDAL.—VÍCTOR BROSA Y SANGERMAN.—ANTONI BORI Y FONTESTÁ, *Secretari.*

Digitized by Google

Digitized by Google

COMPOSICIONS REBUDES EN SECRETARÍA

Número 1. Tema: *Cansons tristes*. Lema: Elegíes.—2. *Regina blanca*. Impressió.—3. *El poeta als Joves de Catalunya*. Oh! Aprèn á sapiguer quína es ta rassa—bo y anusant de l'avior els llassos, —treballa sempre per la Patria teva—y aferma allí lo teu cor ben fidel,—que sols aquêt es qui ha de darte forsa—per ferte assolí'l Cel. SCHILLER.—4. *A ma estimada*. Vora voreta'l riu... VERDAGUER.—5. *Cant de la terra*. Tot voltant per l'espay la terra canta melòdica cançó.—6. *Elegia*. Y allá en los sigles—del geni mort res servará'l sepulcre. ANGEL GUIMERÁ.—7. *De festa major. (La sardana de mitxdia)*. Costum empordanesa.—8. *Brot de passionária*. Anyorament.—9. *Zani*. Cròquis.—10. *La infantesa*. Ah! comment s'est éclipsée tant de gloire. VOLNEY.—11. *La oració de la mare*. Patria, Fides, Amor.—12. *Suspirs del meu cor*. ¿Quid gloriam melior?—13. *Planys del trobador*. Pobra lira.—14. *Dijous gras*. Fides.—15. *Quadret*. Vocació.—16. *Lo fill del Rey*. ¡Lás!—17. *Lo combat de Palamós*. (1757).—18. *Recort*. Bach de Roda.—19. *Montserrat*. A un nin que se'n diu.—20. *La cura maravellosa*. Lied.—21. *Nit de Nadal*. La nit de Nadal... etc.—22. *La fábrica catalana*. Lo trevall es honra; lo trevall es sant. CLAVÉ.—23. *Per ma patria*. Boig qui no estima la seva.—24. *La arribada de l'Amor*. Llibertament.—25. *A Catalunya*. Tu no pots morir.—26. *En Lluch de la calma*. Borrosas.—27. *Psalm d'amor*. A la Verge María.—28. *Algues marines*. Madrèpores y algues. VERDAGUER.—29. *Psalm*. Cantate Domino canticum novum.—30. *La complanta del sigle*. Sol de la pátria.—31. *Missa de ruinas*. Somrigué la montanya engallardida—com si estrenás son verdejant mantell. JACINTO VERDAGUER. "Canigó".—32. *Los hereus de la forca*. Estreny, butxí, que'l dogal,—tant com la corda

Digitized by Google

qu'escanya,—es lo llas que uneix á Deu,—als que moren per la Patria. J. B. PRAT.—33. *Lo Gorch Negre.* ¡Misteri!—34. *Desd'una cima.* - *A Catalunya!* Catalunya comtat gran etc.—35. *Conferencia.* Conversa endevinada. — 36. *Naufragi.* Fraternitat. — 37. *Marinas.* Tros de Novela.—38. *Dos náufrechs.* Dos ángels més al cel.—39. *Lo prech de la Comtesa.* Ben-vinguts sian.—40. *Frisos.* Impresions. — 41. *A l'Ignorada.* Pressentiments. — 42. *Retorn á Deu.* Les roses de la terra—s'esfullan entre'l fanch. CASAS Y AMIGÓ.—43. *La Bona-Nova.* Fè y Patria.—44. *Primavera.* ... recorda'l paradís. CASAS Y AMIGÓ.—45. *Lo llevar d'un poble.* Qui cau y s'axeca... amb sols lo seu viu.—46. *Balada.* Mitjeval.—47. *La Parla de la terra.* Es la nostra y la volèm—sobre totas las demés.—48. *Semprevives.* A ma filla.—49. *La copa.*—50. *El prometatge.* Popular.—51. *Rapsòdia.* Abstracció.—52. *Marineras.* Del natural.—53. *La Honorata.* Patria.—54. *Nostre butxi.* Deveu d'así en avant ésser ben espanyol etc.—55. *A Sa Santedat Lleó XIII en lo Jubileu Papal ò XXV any de sa exaltació.* Que Deu lo guart.—56. *A la memoria de Mossen Jacinto Verdaguer.* Homenatge.—57. *L'hostal de la Grúa.* Fides.—58. *Los dos aucells.* Tradició.—59. *Ruinas.* Fè y Pátria.—60. *Sugerides.* La naturalesa sugereix certes idèes belles, que no indica sino ab emblemes.—61 *La Mort del Paher.* Com un pare per sos fills.—62. *Idilis.* Amors.—63. *Eterna primavera.* A la meva esposa.—64. *Montseny.* ¡Montanya de ma Patria, salut!—65. *El gran poèma.* E vero frutto verra dopo il fiore. DANT. - Paradiso. C. XXVI.—66. *El Patrimoni.* Vindicamus hæreditatem patrum nostrorum.—67. *A Catalunya renexenta.* Reneix.—68. *Mon desitj.* Jo vull ser poeta.—69. *A la mare.* Jo us estimo.—70. *Impresió.* Florecencia.—71. *La Justicia.* No defalléxi l'home que'm cobdicia.—72. *La Sacra espectació dels Patriarcas.* Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. ISAÍAS. IX. 2.—73. *Sonets blanchs.*—74. *Fullas d'album.* Intimas.—75. *Tradició Barcelonina.* Patria, Fides.—76. *Tránzit.* Ales... Ales. (A la memoria de...)—77. *Lo Renegat.* ¡Fill bort!...—78. *La Creu.* Nostra senyera.—79. *Nocturnas.* ¡Qu'hermosa qu'es la nit!—80. *Las Messiánicas.* Poemet de la vida de Jesús.—81. *Pe'l Montseny.* Recorts d'enamorat.—82. *Vida.* Devant del jardí.—83. *Rondalles y Cansons.* Veu de la terra.—84. *Lo fill del penjat.* ¡Fuig de mi! —85. *Epilech.* Tu.—86. *Les Set Paraules.* Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. ST. LLUCH. Cap. 23. vers. 34.—87. *A la Verge de Montserrat.* Jo't aymo, mare mia,—de fill ab la tendresa,—que altra mare no tinch des ma infantesa.—88. *Cuchs de terra.*—89. *Lo nostre pá.* Da nobis hodie.—90. *Lo Trabucayre Brucatá.* Pátria!. .—91. *Rápidas.* E da quel di cantai. L'amor, la morte, la natura, il dolor... ALEARDI.—92. *Lo Sant Crist de Lepant.* Ave, Crux, spes unica.—93. *La Mare de Deu de la Mare.* Amor amorum. —94. *Enfilall.* Impresions.—

Digitized by Google

95. *La barca*. Sempre.—96. *Las duas banderas*. Pátria.—97. *Lo cant de la vida*. ¡Quin dols escalf! etc.—98. *Aplech*. De ma cullita. —99. *Fáulas y simils*. Tal com raja.—100. *Anhel etern*. Cor, amor, Mort.—101. *La nit*. Delectacions.—102. *Devallament!* L'amor fa devallar l'Amat al amich e pujar l'amich al Amat. R. LULL.—103. *Oda á n'els Sants nadius de Catalunya*. Mirabilis Deus in sanctis suis (Salm. 67. 36).—104. *Rossellonesas*. Montanyas regaladas—son las del Canigó.—105. *Lo camí d'Annibal á Rosselló*. Es lo torrent d'Annibal... etc.—106. *Montanyenca*. - *La fatxandera*. Qui no vulga pols...—107. *A María immaculada*. Sine labe concepta.—108. *La mort del comte Ramon*. Llegenda.—109. *La gran comtesa*. Quousque tandem?...—110. *La Balada de las festas*. Jesús has passat pel mon—dexant un rastre de festa.—Benehit aquell que't segueix—ab alegría modesta.—111. *Idili*. Cántic d'amor—cántic de vida.—Qui'm dona'l cor—quína alegría!—112. *Pregarias novas*. Pátria.—113. *Çonfessió*. Perdónam!—114. *Fides*. A. M. D. G. —115. *Lo vers y la poesía*. Color y aroma.—116. *Confidencial*. Nota d'amor.—117. *Lo Ball de las Faxas*. Costums de la terra.—118. *La Pubilleta*. Sacrifici.—119. *La Font del Amor*. ***—120. *En lo Saló de Cent*. Sancta sanctorum Patria.—121. *Entremaliaduras*. Je vis l'Amour jouffu sautant sur les nuages. CH. GUÉRIN.—122. *Lo Parch*. - *Exposició Universal de 1888*. Barcelona venjada.—123. *Antonia*. Figura.—124. *Abans de combregar*. Domine, non sum dignus.—125. *A Catalunya*. Humans, espanyols, catalans. PI MARGALL.—126. *Pasqua Florida*. Brotada.—127. *La Rondalla*. Sogre y nora.—128. *La roca blanca*. La forsa del amor.—129. *A m'aymia*. Batechs del cor.—130. *Una rondalla*. Els tirans caurán mal els hi pesi.—131. *A una dona*. La veu del cor tapa la vista. —132. *Enfilall*. Del camp y de ciutat.—133. *La Lletja*. Cart entre lirs.—134. *Herodias*. (*Tradició religiosa*). Lex.—135. *Impresions*. Tot passa...—136. *Fantasías*.—137. *Vostre jardí y'l meu hort*. A Vos.—138. *La Prenda del meu cor*. (*Delicias de la ignocencia*). Y que n'es d'hermosa!—139. *Biblicas*. A quatuor ventis veni spiritus, et insuffla super interfectos istos, et reviviscant. EZEQUIEL, c. XXXVII, v. 9.—140. *Floralia*. De chaque branche—part une voix. VERLAINE.—141. *La costa brava*. Caribdis.—142. *Capdellant*. Joguines.—143. *Los dos gegants*. Alegoría.—144. *A la Verge María en la diada del Divendres Sant*. Vostra tristor es un lliri—jo'l vull aquest lliri pel cor.—145. *Lo Templer y el Reyató*. On peut être héros sans ravager la terre.—146. *Testament*. Fides.—147. *Duas baladas*. Una de nova y l'altra de vella.—148. *L'amor es goig y dolor*.—149. *Notes de sol*. Apuntacions.—150. *Romanços*. - *Tradicions del sigle* X. Infandum, Regina, jubes renovare dolores, Trojanas ut opes et lamentabile regnum Eruerint Danai. ÆNEIDOS. Lib. II.—151. *Les Bruxes de Gardeny*. Semper semperque. —152. *El Gorch de las Donzellas*. Tradició.—153. *Els Estanys*.

Digitized by Google

Impresions.—154. *Estels.* La llum de la estrella—ja de lluny se veu—ni'ls núvols la tapan—ni'l sol la oscuréix. (Cansó popular). —155. *La tragedia dels captayres.*—156. *Glosa.* Popular...—157. *Primavera á ciutat.* Carrers.-Pátis.-Finestras.—158. *Vila Amor* Apuntacions.—159. *Alma mater.* A la meva mare li sabía molt greu que me'n anés; y desitjava que m'ensenyessen aviat alguna cosa útil. "L'estudiant" (Faust) GOETHE.—160. *Prohibició d'aymar. (Bocet pera una novela).* Jo vaig vuere llurs més violents instints, la forsa de voluntat. Jo vaig veure tremolar davant la forsa desemfrenada d'aqueix impuls. FREDERICH NIEZCHE. (El crepúscol dels ídols).—161. *L'avi Poch.* Marinadas.—162. *Goig y Dolor.* Fides.—163. *Quam pulchra es amiga mea.* A ma esposa.—164. *Oblit.* Fort...—165. *L'oració del Hort.* Tristis est anima mea usque ad mortem.—166. *La nit amb els pastors.*—167. *Montanya amunt.*—168. *Missa d'exida.* Holocauste.—169. *Retorn.* Qu'es dols, oh mare meva, tornar á aqueix recés.—170. *Bressol de la Escola Pia.* Haec est voluntas Dei sanctificatio vestra. THES. VI. 3). —171. *Fadrinenca.* Popular.—172. *La Santa Casa.* Ut diligatis invicem.—173. *La bandera esquexada.* Hic signum vinco.—174. *Després de la victoria.* Aniversari.—175. *Preludi.* Serenitat.—176. *Gloria.* Llum.—177. *El Rector de la montanya.* Patria y Fè.—178. *La Torre de Babel.* Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus? Psalms. 23.—179. *Gent de ploma.* Fragment d'una novela inèdita.—180. *Abdicació.* Ecce Rex vester.—181. *Las Flors.* De la terra.—182. *L'orfa Baylet.* Un ángel de Deu.—183. *Lo Catecisme.* Clá y catalá.—184. *Amorosa.* Quant t'estimo!—185. *A Deu.* Ingratitut.—186. *Dos Patricis.* Triomf.—187. *Tres romancets.* Ahir - Avuy - Demá.—188. *Los dos Vellets conservant lo foch de Patria.* Ivern!—189. *A la meva amor.* Hoy como ayer, mañana como hoy... G. A. BECQUER.—190. *Amorosas.* De la Costa de Llevant.—191. *La llengua Catalana.* No la matarán.—192. *Col-loqui.* Pressentiment.—193. *Malura.* Vé de fora. —194. *El Patró Aranya.* Embarca, embarca y ell se queda enterra.—195. *L'ermitá.* Amor etern.—196. *L'enterro del Poeta.* Valgans Deu!—197. *Tot'una vida: Poema amorós.* Nesun maggior dolore—Che ricordarsi del tempo felice—Nella miseria. DANTE. "Inferno".—198. *Macabra.*—199. *Richs pobres* La ignorancia en que viu la dona relativament á sos debers, y l'abús que fá de son poder, li fá perdre la més bella y més preciosa de sas ventatjas, la d'esser útil. MME. BERNIER.—200. *Pobrets.* Fides.—201. *Las noyas del Ampurdá.* Cançó.

Barcelona 15 de Mars de 1903.

Lo Mantenedor-Secretari,
ANTONI BORI Y FONTESTÁ

Digitized by Google

ACTA

En la Ciutat de Barcelona á 3 de Maig de 1903. Constituhit lo Consistori dels Jochs Florals en l'edifici de la Llotja del Mar pera celebrar en sa gran Sala la seva festa anyal, ha anat rebent á les Autoritats y Corporacions invitades, haventshi reunit á la una de la tarde, qu'era la hora senyalada per comensar l'acte, les representacions següents: L'excelentíssim Ajuntament en corporació, presidida per lo tinent d'Alcalde senyor Más ab los regidors senyors Cambó, Puig y Cadafalch, Carner, Serra y Albó.

La Excma. Diputació Provincial, representada per lo senyor En Joseph Bertrán y Mussitu.

L'Iltre. Sr. Dr. Sebastiá Puig, Canonge en delegació del Emm. y Rvm. Sr. Cardenal-Bisbe de la Diócessis.

Lo Sr. Diputat á Corts, En Lluís Domènech y Montaner.

Lo president de la Junta Permanent de l'*Unió Catalanista,* En Joseph M.ª Roca.

En Joan Banús, de l'Associació *Ramón Llull.*

En Joaquím Botet y Sisó, del *Centre Catalanista* de Girona.

Digitized by Google

Lo Dr. Jaume Oliver y Balvey y En Joseph Crusat y Planas, de la *Societat Barcelonina d'Amichs de l'Instrucció.*

En Hermenegild Puig, de l'*Associació Protectora de la Ensenyansa Catalana.*

N'Eduart Pelegrí, del *Circol Artístich.*

En Jaume Algarra, de la Comissió Executiva del Congrés Universitari Catalá.

En Cèssar August Torres y En Rossendo Serra, del *Centre Excursionista de Catalunya.*

Los senyors En Raymond d'Abadal y En Joseph María Sabater, del *Ateneu Barcelonès.*

En Joseph M.ª Valls y Vicens y En Bartomeu Amengual, de la *Cambra de Comers.*

Lo Dr. Joan de Deu Trías, de la Academia de Jurisprudencia.

En Laureá Gay, del Colegi de Procuradors.

En Jaume Baster, del *Foment del Travall Nacional.*

En Joaquím Sans, del *Centre Escolar Catalanista.*

En Ferrán Sans, de la *Federació Escolar Catalana.*

En Trinitat Monegal, de *Joventut.*

Lo Dr. Francesch Carreras y Candi, de la Academia de Bones Lletres.

N'Enrich Vidal y Valenciano, de la *Lliga de Catalunya.*

En Joan Mon, de la *Lliga Espiritual de la Verge de Montserrat.*

En Vicens de Moragas, del *Orfeó Catalá.*

N'Aureli Capmany del *Aplech Catalanista.*

En Joseph Pin y Soler, en delegació del Ajuntament de Tarragona.

En Joseph Mumbrú, en representació del Ajuntament de Sarriá.

En Ramón Farré, del *Centre Catalanista Sarrianench.*

En Manel Miquel, de la Associació Democrática Catalanista *Lo Trángul* y'l periódich catalanista obrer *Llevant.*

En Joseph Soler y Palet, president de la Associació Artístich Arqueològica Barcelonina.

En Joseph Galvany y Parladé, representant á la Agrupació Catalanista del Cassino Mercantil; concorrent altres

Digitized by Google

representacions d'entitats catalanistes y literaries y un considerable nombre de senyors Adjunts.

Molt abans de la una era ja plè lo saló de Llotja, y entre la nombrosa y distingidíssima concurrencia en ell congregada y que omplía de gom á gom la planta baxa y les galeríes, hi predominava lo sexe femení, puix que allí s'hi trobavan les més hermoses y gentils dames y donzelles, quins naturals atractius contribuhían á posar de relleu y avalorar los elegants trajos adornats ab fresques y oloroses flors.

L'ornamentació de la Sala, era luxosa y esplèndida, oferint vistoses combinacions.

Les magestuoses columnes gòtiques aparexían envoltades per garlandes de fullatge en espiral, rematades en sa part superior, prop dels capitells, per espessos ramells de verdes palmes, que'ls hi donavan l'aspecte de gegantines palmeres que sostinguessen l'enlayrada volta ab son brancatge.

Tota la barana de la galería alta y'ls plafons, entre portes y finestres, estavan ricament empaliats de domás vermell ab luxosos tapissos, ab los escuts dels antichs regnes de Catalunya, Valencia, Mallorca y Rosselló y la creu de Sant Jordi.

A la testera més pròxima al Plá del Palau, hi havía, com de costúm, l'estrado destinat á la Presidencia, Autoritats y Cos d'Adjunts y en son centre, sota dosser, lo trono daurat de la Reyna de la festa.

En penons vermells, situats á regular alsaria, s'hi llegían en lletres d'or los noms dels Mestres en Gay Saber, morts enguany, çò es: Verdaguer, Pagès de Puig, Thos y Codina, y Rosselló y'l del escriptor olotí Marian Vayreda.

A dos quarts de dues y entre los xardorosos aplaudiments dels concurrents y als acorts de la marxa del rey don Joan, executada per la banda municipal situada al pati del edifici, comensá l'acte, ocupant sos llochs los individuos del Consistori dels Jochs Florals presidits per lo Sr. Dr. Joseph Franquesa y Gomis y'ls delegats y representants d'entitats oficials y particulars abans dites.

Oberta la sessió, En Joseph M.ª Roca, per delegació del

Digitized by Google

President del Consistori, llegí lo *Discurs presidencial* (I), havent produit entussiastes aplaudiments tan magistral parlament.

Acte seguit l'infrascrit Secretari llegí la *Memoria* (II), en la que dedicá un sentit recort als patricis que foren, Mossén Verdaguer, Pagès de Puig, Thos y Codina, Puigventós, Galofre, Suñol, Mena, Got y Anguera, Puiggarí, Mossén Pujol y Gallissá, recomanant als joves á que seguissin les petjades dels mestres.

Llegit lo veredicte, en que's fa constar que s'han rebut 201 composicions: 94 á la Flor Natural, 40 á la Englantina y 54 á la Viola d'or, y que ha sigut declarat desert lo premi ofert per la Lliga Espiritual de la Verge de Montserrat; s'obrí lo plech contenint lo nom del autor premiat ab la Flor Natural.

Fou proclamada Reyna de la Festa la distingida senyora donya Rosa M. Pratjusá de Villar, quin bellíssim rostre encuadrava rica mantellina blanca que queya en artístichs plechs sobre'l luxós trajo de satí negre.

Lo poeta premiat li feu entrega de la Flor Natural.

Aquesta consistía en un hermós ramell de *Nadales (Narcissus poeticus).*

Resultá guanyador d'aquest premi per la composició titulada *Idilis,* en Francesch Pujols.

La llegí N'Ernest Vendrell, essent aplaudida ab entusiasme. (III).

Guanyá'l primer accèssit á aquest premi lo mateix autor ab sa composició *Balada de les festes* (IV).

Segón accèssit: *Nit ab los pastors,* per en Joan María Guasch (V).

Tercer accèssit: *Vostre jardí y'l meu hort,* per en Ramón Suriñach Sentíes (VI).

Desclòs lo plech que contenía'l nom del autor de la composició premiada titulada *Lo Parch,* lema: "Barcelona venjada", resultá ser l'eminent y ja difunt poeta Mossén Jacinto Verdaguer (VII).

Lo President del Consistori senyor Franquesa y Gomis

Digitized by Google

digué que agrahía y benehía la idea de qui havía enviat aquella obra pòstuma del gran poeta.

Esclataren en tot lo saló generals y entussiastes aplaudiments y crits de "¡gloria á Mossén Cinto!"

Lo Dr. D. Joseph Blanch llegí aquesta composició qu'es verament notable y digna de la renomenada de son autor.

Primer accèssit: *La costa brava,* per En Gabriel Alomar (VIII).

Segón accèssit: *Jaume II de Mallorca,* d'una colecció rossellonesa, per En Jules Delpont (IX).

La sacra espectació dels patriarques, composició guanyadora del premi de la Viola d'or y argent, resultá ser original d'En Joseph Carner (X).

Aquesta bonica y inspirada poesía fou llegida per En Jaume Bofill.

Primer accèssit: *Sugerides,* per En Joaquím Ruyra (XI).

Segón accèssit: *A la Mare de Deu del Pi,* per En Joseph Carner (XII).

Tercer accèssit: *Missa d'exida,* per En Manel Folch y Torres (XIII).

La copa artística oferta per lo Consistori, la guanyá'l reputat escriptor En Víctor Català, per son travall *Marines.* (Tros de novela) (XIV).

Accèssit: *Antonia,* per En Joseph M.ª Folch y Torres (XV).

Lo premi del Eminentíssim y Reverendíssim Senyor Cardenal Casañas, l'obtingué Mossén Angel Garriga y Boixader, ab son travall *Enfilall.* (Impresions) (XVI).

Primer accèssit: *Lo nostre pa,* poesía per donya Dolors Monserdá de Maciá (XVII).

Lo senyor Blanch y Piera llegí aquesta inspirada composició.

Segón accèssit: *Brot de passionera,* per En Manel Rocamora (XVIII)

Seguint la costúm establerta's llegiren les següents composicions dels Mestres en Gay Saber morts durant l'anyada.

En Frederich Rahola llegí *L'ánima en pena,* d'Anicet de Pagès de Puig (XIX).

Digitized by Google

La llengua patria, d'En Geroni Rosselló, fou llegida per En Bonaventura Bassegoda (XX).

Joanenca, d'En Terenci Thos y Codina, poesía llegida per En Joseph M.ª Folch y Capdevila (XXI).

Ales, composició de Mossén Jacinto Verdaguer, llegida per En Bonaventura Bassegoda (XXII).

En Martí Genís, de Vich, fou l'encarregat de llegir lo *Parlament de gracies* (XXIII), que fou rebut ab vives mostres d'agrado per la concurrencia que l'aplaudí molt.

Seguidament se doná per acabat l'acte, sortint la Reyna de la Festa del bras del President del Consistori, y acompanyada per aquest y gran nombre de representants que formavan son seguici d'honor. Al sortir la concurrencia aplaudí xardorosament.

De lo qual s'extén aquesta acta.

Lo Mantenedor Secretari,
ANTONI BORI Y FONTESTÁ.

Digitized by Google

I.—DISCURS DEL PRESIDENT DEL CONSISTORI, *D. Joseph Franquesa y Gomis*

II.—MEMORIA DEL SECRETARI DEL CONSISTORI, *D. Antoni Bori y Fontestá.*

Digitized by Google

Digitized by Google

SENYORS:

Ab lo cor encongit y ab l'ánima endolada entro avuy á n'aquesta sala amplíssima convertida en jardí dels Jochs Florals y en temple de la patria. No li escauen gayre á una festa tan hermosa y tan plena de vida com aquexa los planys de l'aflicció ni les notes del defalliment; però, encara que ja no'm disposés á la tristesa lo dol que porto per la mort del meu pare, jo no sabría com fermho per no encomanar á tothom l'amargor que sento al esperit al veure buyt per sempre més, dintre aquesta casa payral del *gay saber,* lo lloch que pertocava al que'ns havíam avesat á estimar com al germá major, y al haver de comensar mon parlament dirigintli aquell anguniós *adeu* que sols troba resposta allá en l'eternitat y ab lo que tots avuy saludem aquí al hereu de la poesía catalana.

Encara sembla com si l'estessim vegent, venint á rebre les vostres aclamacions, ab lo cap acotat y ab los brassos encreuats entre'ls doblechs de son ample mantell sacerdotal, ab sa testa vigatana en la que s'hauría dit que sostenían una formidable lluyta la sana y vigorosa complexió del pagès ab la pálida y decandida concentració del místich, y ab sa

Digitized by Google

expressió tranquila y agradosa manifestada per un somriure agre-dolç y per uns ulls abstrets de lo que'ls voltava, com si sempre miressin lluny.

En aquexa matexa festa vingué, ja fa molts anys, á rebre son bateig literari, y en aquexa matexa festa vingué ab lo temps á rebre la consagració de son geni, prou poderós per evocar les escenes de feréstega grandesa y'ls cataclismes geològichs ab que Deu decretá l'estermini d'una rassa gegantina y l'esfondrament de la corrompuda Atlántida.

Desde llavors, mentres son nom rodolava per tota la terra coneguda, aná resseguint com un romeu tots los racons de la nostra Catalunya, ab la lira penjada sempre al bras, per arrencarne tot un tresor immens de cansons y de complantes, escampadores d'aromes d'incenser y de perfums de romaní y d'espígol, de dolsors de floretes franciscanes y de frescors d'ayres montserratins; ò per embadalirnos ab aquelles maravelloses aparicions y visions divines, per les que passavan en alada professó chors de goges dels estanys y de ninfes gregues, mártirs fundadors de convents y hèroes fundadors de pobles, apòstols endormiscats sobre'l cor del Mestre y penitents caminant á genollons fins á redimir ses culpes..... Y quan, tancada la cortina de tan deliciosos ensomnis, volía que nostres cors s'estremissen ab delectacions no conegudes á la terra, brollavan de sa lira les variants de aquella tonada, tan personal y tan seva, sempre repetida y sempre nova, aquell anyorament de cel, aquell idili místich que tenía tan d'oració com d'èxtasis y que onejava en vibracions infinites que portavan en sí tots los encisos del cant del rossinyol y del plor de la tórtora, tota la monòtona plenitut dels rius fressejants y tota l'ardenta alenada dels jardins florits per les mitjdiades del Maig.....

Y si fou tant admirable sa feconditat y sa fácil abundancia en trobar tota mena de recursos per variar un mateix tema, més prodigiosa fou encara sa trassa en saber esplotar les més secretes riqueses de nostre idioma. Axís, en sos dos grans poemes, *L'Atlántida* y'l *Canigó,* fills de la plenitut de son talent, cantá la mar y la montanya, les dues sobiranes atraccions de les grans ánimes: y si en l'un, entre les ratxa-

Digitized by Google

des de la poesía més selvatge, ses descripcions, dignes de les primitives epopeyes, afadigan per la esquerpa condició de sos tons aspres y ferrenys, en l'altre, en lo que treu del seu sòn de sigles als gloriosos fundadors de nostra patria y á les gestes inicials de nostra historia, en mitx de les més vigoroses narracions èpiques, sab donar á les cansons de les fades pirinenques tota la dolsor y la melodía que haja pogut tenir may cap llengua humana.

Pobre mossen Cinto Verdaguer! Quan al darrer Maig, en tal diada com avuy, nos reuníam aquí pera comensar la nostra solemnitat anyal, ell se frissava desde son llit de mort per venir á férnoshi companyía. La festa, prou que ho sabeu, no's pogué fer.....

Mes, al cap de mitx any l'entusiasta y venerable Bisbe de Perpinyá, Monsenyor Carselade, recordant justament unes paraules y un desitx d'En Verdaguer, feya una crida á tots los catalans de bona voluntat, perque pugessen la sagrada montanya del Canigó al acte solemníssim de la presa de possessió de l'abadía de Sant Martí, en la que benehiría les obres que han de reedificar la avuy destruida y solitaria Basílica. Y'l Consistori tingué'l felís pensament d'acceptar l'invitació com un avís providencial, traslladant la festa dels Jochs Florals del cor del plá de Barcelona al cor de la gegantina serra del Canigó, mirador de Catalunya.

En Verdaguer ja havía mort; però son esperit esbategava per tots los llochs recorreguts per aquella hermosa romería; semblava com si ell fos l'inspirador d'aquella festa, que tots los corriols y penyalades retraguessen los passatges de son poema catalá, que tots los llavis estessen apunt de repetir son nom y que sa veu, sa propia veu, se fes sentir y li digués al Consistori: "Los Jochs Florals de Barcelona ampararen un día y honoraren, quan jo no era gayre conegut, á la meva *Atlántida;* donchs que vingan aquí, que avuy, en justa torna, ja que han sigut foragitats de son niu propi, lo meu *Canigó* amparará y honorará als Jochs Florals de Barcelona."

Y per voler de Deu, ab la celebració de sa solemnitat anyal en la gloriosa montanya de la nostra independencia

Digitized by Google

s'escrigué una de les planes més assenyalades de la historia d'aquexa Institució.

Allí anarem, Senyors, y al peu del improvisat altar, damunt d'uns enderrochs sagrats, confosos entre mils de catalans de totes les encontrades pirinenques, però tots germans nostres, tots fills de les terres regades y assahonades ab la matexa sanch de nostres pares, y tots bocins de son cor, junts y abrassats devant d'unes matexes runes y desitjosos d'una restauració matexa, allí sentirem la veu vibrant y ardenta del Bisbe del Canigó, aquell dia revestit de pontifical y més radiós de goig y més venerable que may, com ab la clarividencia d'un apòstol y ab la benignitat d'un pare, benehía *ab la ma dreta* y *l'esquerra* la unitat de la nostra historia malgrat á totes les conxorxes diplomátiques, l'unitat del nostre llenguatge á despit de totes les fronteres y l'unitat de la nostra rassa á la que salvará una matexa fè y un mateix esclat de gloria y de desensopiment.

Y veusaquí per quina relació de fets més extraordinaria la festa de la restauració del monastir canigonench de Sant Martí, imatge de la que espera Catalunya, anirá d'aquí endevant enllassada ab lo recort dels nostres Jochs Florals; y per quin estrany lligament de causes nostre gran poeta Verdaguer complí son desitg de pendre part en la darrera festa, ja que, fins mort y tot, sortí á abrigarla ab la seva ombra, com si desde'l cel encara estés vetllant per la gloria de lo que més havía estimat en aquesta vida.

Immensa ha sigut donchs, ab la mort de Mossen Cinto, la pèrdua que han sofert los Jochs Florals en aquesta fatal anyada. Y com si axò no fos encara prou, y perque no s'esborrés jamay lo rastre de dolor que'ls hi dexa, los hi ha robat á un mateix temps quatre venerats y estimadíssims mestres en la poesía y en la bella prosa, com un estellador sense entranyes que ve traydorament en una sola nit á aterrar les alzines que feyan més goig y més ufana dintre la serena quietut d'un camp sagrat.

En Geroni Roselló, lo gran patriarca del actual moviment lulista, y'l primer que's guanyá aquí'l mestratge entre tants poetes com ha produit nostra sempre estimada Ma-

Digitized by Google

llorca; En Pagès de Puig, per entre quals immortals estrofes sembla dibuxarshi tota l'esplèndida plana ampurdanesa en los moments en que la rebregan y la sachsejan los ruflets de la tramuntana; En Marian Vayreda, l'ánima delicada y pura del artista que mellor sabía transcriure en ses narracions la grandesa de les serralades de son país y les clássiques costums de les florides valls olotines; En Terenci Thós, lo poeta dels grans entusiasmes, un dels primers propagandistes dels Jochs Florals, lo peritíssim catedrátich, l'enamorat de la nostra terra, que acaba de devallar á la tomba aquesta darrera setmana!....

Capitans de la devantera de nostre enardit estol, tots ells caygueren tal com saben caure'ls braus, entre la polsaguera del combat. Ses obres, que son sos trofeus de gloria, nos servirán d'encoratjament y d'exemple.

Que les glasses de dol en aqueix any tristíssim penjin dels mellors poms de flors! Paguèmlos als mestres qu'hem perdut aqueix deute d'amistat, d'agrahiment y de devoció! Però tot plorantlos, seguím nostre camí. Y al haver dexat demunt de son sepulcre un ram de perpetuines y una branca de llorer, continuèm nostre romiatge per la fadigosa costa, los ulls posats sempre al cim qu'es la victoria, tot repetint ab los creuats d'En Verdaguer:

En nom de Deu, amunt!

Si la votació que'm portá á n'aquest lloch d'honor, en bona fè massa enlayrat per mi y qu'estimaré sempre com la recompensa més gran que'he rebut en ma vida, me dexá capficat y neguitós per la por, qu'encara tinch, de no saber correspondre á la honrosa comanda, no'm doná en cambi cap feyna en triarme per mon parlament un tema que s'avingués ab la solemnitat de nostra festa.

Vingué'l nombrament per aquells dies en que Catalunya tota alsava'l coure de la seva indignació, per més que com

Digitized by Google

sempre desde fá dos sigles, sense treuren cap fruyt, contra un decret draconiá que arrencava del últim recó qu'encara guardava á les escoles de la terra, la nostra benvolguda llengua aplicada á l'ensenyansa de la doctrina cristiana.

Desde llavors, devant d'aquexa ofensa crudel y enverinada, que profana despoticament la sagrada intimitat de la conciencia, qu'arriba fins á volguer fixar de real ordre la comunicació del ánima ab Deu y que per esbravar un incomprensible despit se venja en l'ignoscencia de nostres pobres infantons, vaig entendre que 'l primer acte que pública y oficialment celebressen los Jochs Florals havía de ser lo de la més complerta adhesió á la general protesta, ja que's tractava d'una de les injuries més grans fetes á nostre idolatrat idioma y era obligació irremisible surtir á sa defensa, perque'ls Jochs Florals de Barcelona ho son de tota la llengua catalana, y fins axís s'han anomenat algun any, com en altres temps los comtes de Barcelona eran los senyors de tota Catalunya.

Vinch, donchs, á retreure'ls oblidats títols d'honor de la llengua catalana; vinch á refermar lo que aquí y fora d'aquí s'ha dit ja tantes vegades y encara que sia ben poch agradós per mi l'haverme de posar en comparació ab los que tan magistralment sobre axò han parlat, sento que reclaman avuy lo tractament del mateix tema, la dignitat de la Institució, la necessitat de que la protesta contra'l malhaurat decret continui y no s'acabi may, l'exemple dels Prelats y de les Corporacions que ab tan poderoses rahons la iniciaren y en fí, n'estich seguríssim, la imperiosa veu de tots vosaltres.

No es possible, en efecte, callar aquí després de tanta acusació com s'ha llensat damunt de nostra manera de parlar, dexant naturalment de banda y no donant cap valor als insults y á les baujanades que s'han dit. Lo decret de sa prohibició en les escoles y que obliga á apendre fins la doctrina en castellá, decret no anulat sinó ben refermat per cert ab pseudo-aclaracions, vingué seguit d'un chor axordador de dicteris d'una gent que no sabem quin interés tenen en que'ls nostres noys parlin com ells ja que aquí no'n tenim cap en que'ls seus parlin com nosaltres, y fins los més sensats venían

Digitized by Google

á dir que ab aquexa mida se'ns feya encara un favor perque'l catalá es ja una llengua arreconada y estantissa y sense circulació, que fins en sos bons temps sa estensió ha sigut diminuta y que actualment no ve á ser més que un dialecte sense cultura, aspre, lleig y malsonant y tan corromput que ab prou feynes si's coneix á la matexa Catalunya y per lo tant inhábil pera l'ús y satisfacció de les necessitats modernes.

Del valor de totes aquexes apreciacions haurèm de parlar, si á Deu plau, fentne veure la inexactitut y lleugeresa, y ho farèm sense volguer passar pel llot de les miserables rancunies en lo que tan sovint s'enfangan los nostres detractors.

Axequèm la qüestió y axequèmla ben enlayre, ben per damunt de tota atmòsfera corrompuda, á una regió ben serena y glassada, tan glassada que fins refredi la flamarada de vergonya que'ns fueteja la cara al vèurens víctimes d'una disposició injustíssima; perque axís no sia dit que l'escalfament del cap nos encega y apassiona.

Pero diguèm també per endevant, á fi de que no se'ns acusi de massa refiats, que totes nostres rahons y defenses més que dirigides als que les motivan, puix fora feyna inútil ja que sabem que no n'han de fer cap cas, van dedicades á tots los catalans perque nos les repassèm y reflexionèm nosaltres matexos, perque encara que tothom les concix ò les ha sentides altres colps, potser ningú, ni'ls matexos que més les creyem saber, les tenim tan presents com convindría.

Y en fi, quan altre nó, que servexi tot quant aquí diguem avuy com á acte de pietat devota. En los dies en que més injuries y profanacions reb la religió, los bons cristians s'acoblan entorn del altar y celebran més sumptuosament que may, una funció de desagravis. Axís mateix nosaltres, devant de les vexacions y oprobis dirigits darrerament á nostre matern llenguatge, reunits aquí en los Jochs Florals, que venen á ser lo sagrari de la llengua catalana, fèmli un acte de desagravis recordant més que may tota la virtut de ses excelencies y tot l'esplendor de la seva gloria.

*
* *

Digitized by Google

Ningú coneix lo secret de sa formació. Ningú sab per quin maravellós treball d'assimilació la rassa aborígena prengué dels altres pobles invasors los elements que li convenía pera anar formant son carácter ètnich definitiu y pera anar pastant son llenguatge propi.

Sian ò nó'ls *Chetas* ò'ls *Sards* y *Etruschs,* tots ells pobles animosos, traficants y mariners, los primers que arribaren á nostres costes pera barrejarse ab la població indígena, sia la que's vulla la importancia que tingués la colonisació grega y dongues lo valor que's donga á la intervenció dels celtes en les regions occidentals del Nort, lo més probable es que tots aquexos immigrants y de segur qu'encara alguns altres, influiren en la crexensa del idioma natural de la futura Catalunya, y la contrarietat que porta lo no poguer fixar be'ls graus d'aquexa influencia se veu contraposada per l'encís que sembla que tingui l'haver emboyrat Deu ab lo vel del misteri los orígens de les llengues, que venen á ser com la manifestació més acabada de l'ánima de les nacionalitats.

Cada dia te més partidaris la teoría de que la llengua de Catalunya tenía ja vida propia abans que la llatina, (1) coexistint ab aquesta, si be que rebent son pes d'una manera marcadíssima, però com á nosaltres nos convé vèurela constituida quan ja no dongui lloch á dubte de que essencialment es la matexa d'ara, l'anirèm á trobar en lo moment en que, passades ja les dominacions romana y vissigoda y en mitx de la lluyta oberta contra'ls mahometans ab que comensa la nostra historia particular, va arreconant cada dia més lo llatí oficial, pera aviat manifestarse ab tot lo seu esclat á la vida literaria y pública.

Desde llavors, en que ja se'ns presenta clara abans que tot, flexible, enèrgica y expansiva, es com lo mirall en que s'hi reflexa tot lo carácter de nostre poble.

Es impossible estudiar tota la importancia qu'arribá á tenir sense lligarla ab los fets memorables de nostres pares y ab los llochs en que'ls realisaren. En lloch més se veurá com á Catalunya la compenetració de la llengua ab la historia y ab la geografía.

Digitized by Google

Catalunya es pirinenca y mediterránia. Tota la seva vida arrenca de la montanya y troba sa expansió á n'el mar. Lo curs de sos rius es lo curs de la seva historia. Lo mateix la Tech qu'es lo Vallespir y la Tet qu'es lo Conflent, que'l Balira qu'es Andorra y'l Noguera qu'es lo Pallars, los quals s'abocan damunt del Segre després que aqueix ha arreplegat les deus de la Cerdanya per fecundar los camps d'Urgell y les planes de Lleyda y, al abrassarse ab l'Ebre, les delitoses terres de Tortosa; lo mateix lo Ter que porta les dolses ramors de les contrades vigatanes y gironines, que'l Fluviá y'l Tordera que son l'Ampurdá, y que'l Llobregat qu'es lo Bergadá y es lo Llussanès y es lo mellor del pla de Barcelona, tots per un igual tenen sa naxensa en aquella matexa generosa y sublím serralada del Pirineu que'ls alleta y'ls ensenya á caminar perque escampin sa confortadora sava per totes les afraus de nostra patria, y tots se tornan á trobar y á besarse y á confondres en lo mateix mar, en aquell mar qu'ha sigut sempre lo centre hont les grans nacions han passejat la forsa de sa activitat y de sa grandesa.

Donchs nostra historia es axís mateix. Tots sos fets primitius nexen al Pirineu y, com los rius, baxan al plá estenent y axamplant los límits de la terra guanyada fins que anantla repoblant y enfortint y fent cristiana, troban ja estret lo camp que queda lliure d'enemichs y se'n van al mar á estendre la fama y'l renom y les proeses de la gent de Catalunya.

Los dos fonaments de la naxent nacionalitat foren lo feudalisme y'l cristianisme. Los guaytes més fidels de nostres montanyes foren los monastirs y'ls castells. L'esperit práctich y positiu del nostre poble vejé en tan poderosos aussilis lo prompte deslliurament de les comarques encara sarrahines y la penyora de la major germanor possible en aquells temps de bregues. Y aqueix mateix bon sentit feu que la fè cristiana, que aquí sigué sempre tan fonda y tan viva, no pequés may per intolerant ni per fanática y que'l feudalisme, ab tant y tant com hi arrelá, ni caygués en los abusos

Digitized by Google

d'altres punts ni privés la promulgació de lleys y usatges de amplíssima llibertat ni la creació de municipis regits per les constitucions més democrátiques que's conexen.

Ja en plena possessió de si matexa, Catalunya dubtá en la direcció que pendría sa embranzida. Semblá en un principi que anava á estendre ses forses per lo mitxdia de Fransa y per tot lo llarch del Pirineu, arribantlo á possehir lo primer Alfons fins á tocar l'Atlántich; però Jaume I, seguint la corrent més natural y més propia dels catalans, que s'havían ja anat creant un poder naval molt considerable, cambiá de política encaminantla á la conquesta y domini de la *nostra mar mediterránia,* com diu En Roiç de Corella, constituint segons la hermosa frase del baró de Tourtoulon, una Nació "que tenía á Barcelona per capital y al Mediterrani per la primera de ses provincies."

Gracies á la febrosa activitat de nostres mercaders y á la incomparable bravesa de nostra marina militar, aquell mar arribá en efecte á ser lo mar catalá. Per ell principalment foren redactades aquelles admirables ordinacions del *Llibre del Consulat,* lo primer còdich marítim de la Edat Mitja y'l verdader fonament de tot lo modern dret mercantil; tots los seus ports donan entrada á nostres naus y s'afanyan á admetre les industries de nostres gremis; s'aplanan ses onades perque'ls nostres vaxells nos porten les llunyanes riqueses del Orient y s'obran ses misterioses entranyes perque'ls nostres coralers les hi arrenquin son preuat tresor de rojes branques; nostres guerrers portan la llibertat á totes ses illes, y dominant lo poder de les repúbliques d'Italia, fan de les nostres costes y de les del mar Tirrè, servíntleshi de lligament y de cornisa la riolera Marsella y les voreres dels golfs de Lleó y de Gènova, l'esplèndida arcada triomfal de ses victories; los almiralls van á cobrar los tributs dels reyetons de Morería y estenen les venjanses dels almogavars per damunt les aygues del mar de Mármara y del arxipèlach Jònich, coronant ses proeses la sumissió d'Atenes y Neopatria; Roger de Lluria arriba á dir que no passarán ni'ls pexos

Digitized by Google

si l'escut de les barres d'Aragó no'ls hi serveix de guiatge; y es tal lo senyoriu que'ls catalans pensan tenir sobre'l Mediterrani, tan lo dominan y'l conexen y'l creuen cosa seva que fins les llegendes piadoses volen que'l dia en que un rey estant á Mallorca se nega á dexar cap nau al confessor que vol fugir de son costat, aqueix fent servir de timó y de pal lo seu propi bordó y convertint en vela son mantell, rellisqui sobre les manyagues ones atravessantles fins á Barcelona; y que quan una tempesta desfermada está á punt d'engolir una nau que ja capbussa, Santa María del Socós dexi son cel y flotant damunt les aygues baxi á amansir los vents y á retornar la vida als mariners que l'han invocada per que'ls dexés arribar á les anyorades costes de sa patria.

Y be, senyors. Donchs aqueix mar, qu'era'l mar de la civilisació y de la cultura, aqueix mar benehit que guardava encara les tradicions comercials del antich Egipte y de Fenicia, y'ls recorts maravellosos de Grecia y Roma y al que cap altre mar del mon li podrá disputar la gloria de besar les terres ahont se realisá'l sagrat misteri de la Redempció dels homes, aqueix mar que conquestá Catalunya de la manera que dominava totes les regions, respectantles sa naturalesa, ses costúms y sa vida propia, aqueix mar sentí ressonar l'idioma catalá d'un extrem al altre y per totes ses voreres, com á única veu digna de tanta grandesa guerrera y comercial. Los que troban tan esquifits los límits de sa estensió no saben que'ls mercaders catalans lo duyan facilment á tots los ports y llochs de tráfech y que'ls mariners de guerra lo feyan entendre á totarreu sense necessitat de traductors ni de consuetes; y en bona fè que la estensió del Mediterrani es bon xich més gran que la de tota l'Espanya junta.

*
* *

Com abarcar ara d'una mirada sola, la historia de la nostra nacionalitat en la que hi va compresa la historia de nostra llengua?

Digitized by Google

Jo no sé veure més que un sol fet que demostri en compendi tot l'esperit que la guía y tota sa benefactora influencia en l'humanitat. Aqueix fet es l'Institució de l'Ordre de la Mercè.

No li devía semblar tan lletja com axò á la Reyna dels Angels la llengua catalana, quan ab ella comunicá al gran Rey Jaume y á Sant Ramon de Penyafort lo pensament de que junts ab aquella ánima ardenta que's deya Pere Nolasch fundessen una Ordre encaminada á redimir captius.

Aquexa idea sols podía sentirla un poble dotat á la vegada de gran generositat y esperit práctich y que's trobés ja lliure d'enemichs interiors. Y per axò aquexa idea, que, segons sembla s'havía tingut ja en temps del primer Alfons, fou divinament inspirada al Rey que havía de marcar los límits definitius de nostra nacionalitat y acabar ab los mahometans que la poblavan.

No s'ha ponderat encara prou la importancia d aquexa Ordre benefactora que havía de rescatar més de 80.000 esclaus y que compta ab una llista de més de 1.500 mártirs sacrificats á son amor á la humanitat y al cap dels quals hi va nostre venerable Fra Ramon de Blanes. Diguèm tan sols que no havía passat un sigle desde sa fundació, quan ja's trobavan redimits més d'onze mil esclaus, quedant moltes vegades los redemptors en penyora de son rescat per arrencarlos de ses presons y treballs penosos de Granada y Almería ò del Marroch, de Tunis ò l'Alger. (2)

Y al recordar que casi tots los redemptors eran de la nostra terra y que casi tots los redimits eran andalussos ó castellans, penseu, Senyors, en si aquestos, al veure arribar aquells mercenaris que'ls venían á lliurar dels torments y de les cofurnes, ab sos diners ó ab sa propia sanch; penseu en si també la devían trobar lletja la nostra llengua ó en si devían dir al sentir als que la parlavan: "Benehida sias, llengua de la llibertat!"

Y aqueix nom realment es l'únich que li escau. Mentres durá l'Edat Mitja nostra nacionalitat no es més que una redemptora de captius; la historia de Catalunya no es més que una ampliació de l'Ordre de la Mercè.

Digitized by Google

Ella es la que ajuda á Castella ab sos mariners á la presa d'Almería y de Gibraltar y ab sos soldats á la presa de Cuenca y corra á salvarla á les Navas de Tolosa de una formidable invasió mora y encara després li conquista Murcia y n'hi fa un present. Ella torna á la llum de la Fè á les Balears y Valencia; ella esbargeix l'amenassa dels Turchs á Orient y ella corre á Mesina á salvar á la més hermosa de les illes, de l'esclavitut anjovina y les mares sicilianes bressan per llarch temps á sos fillets ab cansons que'ls parlan de sos generosos deslliuradors. Y les naus catalanes se gronxan y passejan sobre'l mar Mediterrani com barques de salvament sempre apunt de socorre als pobles quan la justicia y la rahó demanan son auxili.

L'ilustre Capmany se complau en dirho ben alt. Catalunya oferí los socors de sos vaxells de guerra als Papas, á les matexes Pisa y Venecia, als reys de Xipre y Armenia y á dotzenes més de prínceps, per acompanyarlos en ses empreses; y en cambi ella no necessitá may dels serveys navals dels altres. Ella sola's bastá sempre. (3).

No es ara l'ocasió de desgranarlos aquexos fets de nostra admirable historia, però ja tan sols al retrèurels y al compararlos ab la nostra postració y arreconament d'avuy, com no saludar ab anyoransa á tots aquells ínclits prínceps y sobirans que tan afanyosament los encaminaren y dirigiren!

Com no recordarlos ab tota sa magestat senzilla, á aquells Comtes patriarcals, fundadors del casal de Barcelona! Aquell Guifre de bras de ferro y cor de noy, l'engendrador d'una dinastía que durá cinch sigles, y'l capdill de l'independencia; aquell Ramón Borrell que per axalar l'aucellot del mahometisme se'n aná á trobarlo en son propi cau del Kalifat de Córdova; aquell savi Berenguer lo dels famosos *Usatges,* y aquell heròich Berenguer lo Gran, lo Lohengrin de nostres tradicions, lo senyor de Provensa, l'ídol dels trobadors y'l precursor de la política dels Reys d'Aragó; y aquell altre Berenguer, que meresqué'l nom de Sant y que

Digitized by Google

ab la presa de Tortosa y de Lleyda senyalá'l fí desitjat de nostra reconquesta!

Y com no adorarlos aquells poderosos reys d'Aragó, y per axò no més que comtes de Barcelona, tan identificats ab son poble *que nous diré que sien senyors de llurs vassalls,* deya En Muntaner, *que enans son llurs companyons!* Com no recordarlos ab ergull y ab racansa aquell generós Pere'l Catòlich, aquell colossal Rey Jaume, al costat del qual no hi ha cap altre rey d'Espanya que no's quedi curt de mida, aquell Pere *dels francesos* á qui Desclot anomena *segon Alexandre per cavalleria è per conquesta,* aquell Alfons de Cerdenya y aquell Joan protector del *gay saber* y tots aquells altres, en fí, que repartint llibertats entre sa gent l'acompanyavan sempre á la victoria, reclamant lo lloch més honrós y de major perill!

Al contemplarlos evocats per la nostra fantasía, qui no sent vinclárseli'ls genolls, devant de tanta grandesa y de tan sublim abnegació y devant d'una gloria tan immaculada, adquirida sense una conquesta injusta, sense ni pensar en pendre la llibertat ni la llengua de ningú, respectant al pobles tal com Deu los ha fet y desvetllantse perque'l seu fos cada dia més franch, més independent y més lliure! (4) Y en nostre estat de miseria actual un se figura vèurels passar tristos y concirosos y macilents y potser espurnántloshi les llágrimes deplorant com s'ha anat desfent aquella obra seva, comprada ab tan noble esfors, ab tant sacrifici y tanta sanch, pels estranys y fins pels propis tan mal agrahida!

Ab tots sos defectes d'home no n'hi ha casi cap que no sia venerable y axís se perpetúa la grandesa del primer Guifre fins al dia tristíssim en que per la mort del príncep Martí de Sicilia s'extingeix la descendencia directa d'aquella rassa d'hèroes, d'aquella casa de Aragó de la que'l rey de Granada deya, segons Muntaner, que *casa es de Deus, ab fè è ab veritat.*

Aquell dia dolorós, al que no trigá á seguir lo de la iniquitat legal de Casp, es lo més funest de la historia de Catalunya. Be se'n planyen prou y s'adonan de ses terribles conseqüencies, los bons cronistes d'aquella época. Mossen Bernat

Digitized by Google

Boades diu que "gran dol fo feyt en Catalunya, e en Arago, e en Valencia, perço com aubiraven tots los homs savis e acordats los grans debats que sen havien de seguir apres la mort del Rey En Marti pare d'aquell..." "E qui mes sen aflegia eren los catalans, com be aubiraven loblidament que sen faeria de lurs grans serveys... E no sentia hom sino gemegar daço..." Y En Pere Tomich diu encara més amargament: "En aquell jorn se perdé la honor e prosperitat de la nació Cathalana." Y afegeix ab un ben expressiu laconisme "*Ne despuys no sa fet res que be estiga*".

Com se trasmuda en efecte la historia desde aleshores! Per omplirla, los descendents del bort d'En Trastamara troban recursos que aquí eran ben nous: la indigna tragedia de Xátiva, los contrafurs del venjatiu y xacrós Ferrán de Antequera, les conquestes d'Alfons, brillants si però ja no llegítimes ni justes y que'ns costaren á Nápols verdaders tresors y prepararen la rúina de Barcelona, lo repugnant parricidi de Joan II, l'incalificable desagrahiment de Ferrán lo Catòlich.

La política catalana havía mort. Lo verdader fástich que sentí per nostra vida lliure y expansiva la reyna Isabel I, princesa poch aficionada á la pietat y molt al absolutisme y tan pobre com carregada d'ergull, acabá de decidir nostra cayguda. L' empresa dels descobriments d' América, certament immensa si s'hagués sabut ben encaminar, fou realisada ab exclusió dels catalans, es á dir, del únich poble mariner y colonisador que hi havía á Espanya y per lo mateix fou una obra inútilment costosa y contraproduhent y edificada demunt de l'arena.

Catalunya no s'imposá com tenía dret á ferho y'l resultat fou tot lo funest que havía de ser: l'anarse perdent apoch apoch lo camp de nostres activitats y la mellor font de nostra riquesa. Era una nau que caminava ab la proa dirigida cap á Orient y que de sobte vegé que ni se la dexava seguir avant ni empendre nous camins y per tant quedá sense acció y abandonada á la voluntat de les ones y de les tempestats que aviat vindrían.

Nostre llenguatge dexá també d'avensar ab los lligaments

Digitized by Google

imposats á nostra terra y sobre tot al no dexar que sa gent entrés á América, no tenint, per exemple, la sort del portuguès que trobá en lo Brasil una llunyana nació ahont poguer assegurar sa vida y perpetuarse.

Desde aleshores ja propiament no tením historia, que acabá del tot lo dia de la pèrdua de nostres drets y llibertats. Ella's va extingint desde que la unió ab altres regions, se va formant molt gradualment, fent lo primer nus de la llassada no una reyna previsora y sabia, com s'ha dit, sino una pobre boja, la infelissa Joana.

En les grans glories de la casa d'Austria en veritat que ab prou feynes hi tením cap intervenció; però benehim á Deu perque'ns dexa sentir lo goig de no tenirhi cap responsabilitat.

Si per tot lo que havèm dit se pot endevinar l'interès històrich de nostre idioma, no's cregueu que's limités á ser l'expressió natural y propia d'un poble brau, compost dels mellors mariners de son temps y d'arriscats mercaders, ni que fos solsament lo ressò dels gloriosos gremis y dels municipis lliures, però del tot esquerp á cap de les més nobles manifestacions literaries.

Succehí ben be tot lo contrari. Molt apassionat ha de ser qui no vulga confessar que de les tres literatures nacionals que en la Edat Mitja tenen vida á Espanya, la nostra es la més important y la més complerta.

Alletada sa poesía en la escola dels trobadors provensals, comensá per adoptar son llenguatge, tan parió del parlat á Catalunya y que per l'agermanament polítich dels dos pobles devían encare estrenyer ses afinitats. No trigá per axò gayre'l catalá á reclamar sos drets y desde'l sigle XIII lo veyèm usat correntment per tots los poetes si be que barrejat encare ab provensalismes, alguns dels quals se mantenen fins en les obres en prosa de major vulgarisació. (5)

No tingueren certament los nostres lo sentiment del art, l'esquisitat de forma, ni la riquesa mètrica de sos mestres, però tingueren en cambi una concepció més enlayrada de la

Digitized by Google

poesía, major sentiment de la realitat y molt mellor gust en escullir sos temes. Noms ben triats podrían recordarse, y alguns d'ells ben excelents que probarían prou ab ses obres com aquí's sentía verdadera adoració per la bellesa però parli per tots aquell may prou admirat Ausies March, únich al món en haver cantat l'amor, recloentse en sí mateix pera sorpendre en les soletats de l'ánima tots los variats afectes que va á despertarhi una passió vivíssima.

Però nostra literatura, com á eminentment práctica que fou, viu més que tot de la prosa, d'una prosa abundant, rica en matisos y plena d'animació, que arrencant tots los mot-llos rutinaris d'aquell llatí encarcarat que s'usava per tot arreu, popularisa les llegendes poètiques de les altres nacions y lo qu'encara val molt més, la ciencia, la historia y la didáctica.

No tinguerem, es cert, poemes èpichs, però tinguerem aquells cronistes immortals que son los rapsodes no igualats en lloch més que comptaren les gestes de la epopeya catalana, ab una senzillesa sublim.

Tampoch vé ara á tom, pera fer ressaltar los mèrits de aquexa literatura, l'estudi detingut de sos escriptors. Jo no faré més que anomenarne un, que per sí sol ho ompla tot. Es l'incomparable Ramon Lull.

Res més inexplicable que aquest home estraordinari. Es una de les ánimes més grans de que pot esvanirse l'humanitat. Per ell se reproduexen en un sol home l'ardentíssim entusiasme d'apòstol de Sant Pau, lo talent enciclopèdich de Sant Isidor, lo viu amor á l'humanitat de Sant Francesch y'l fondíssim esperit filosòfich de Sant Tomás d'Aquino.

En Ramon Lull maravella y espanta tanta activitat, tan frenesí, tan moviment, tants de progectes que devegades lo fan semblar un desequilibrat, juntat á tanta mesura, á tanta prudencia y tant saber com se tanca en un dels cervells més ben organisats que han existit may. Es un viatjador etern y es l'ermitá de Randa, es curiós com un publicista modern y es un solitari que viu en abstracció y en èxtassis, es un visionari y es l'home de més sentit práctich de son temps, es lo perseguidor de l'hermosa dama genovesa y es lo mártir de Bugia.

Digitized by Google

Ell té la clau que li obra los secrets de la naturalesa y'ls misteris de l'immortalitat. En son *Felix*, en lo *Llibre del gentil*, en los *Mil proverbis*, arreplega tota l'esperiencia de son temps y dels passats, en sa *Doctrina pueril* s'hi troba tota una pedagogia, en son *Llibre de contemplació* hi ha'l fonament de tota la mística espanyola. Son *Arbre de la ciencia* que ho esplica tot, qu'esbrina fins lo més amagat, qu'aclare'x fins los miracles y qu'encamina á l'humanitat pera lligarla ab son Deu ab los llassos dolcíssims del *amor*, es una obra colossal esplicada en prosa y en vers, en novelas y en llibres didáctichs perque en aquell amor hi troba'l gran Ramon prou forsa per serho tot, poeta, náutich, músich, mestre, guerrer, filosoph, apòstol.

Per Ramon Lull que ha trobat l'arbre del fruyt de vida, la divina escala que ajuntá'l cel ab la terra, desaparexen los enigmes y les tenebres. Tot es clar y transparent y senzill: Deu y l'home, la naturalesa y l'infinit.

Quin geni tan immens lo del nostre iluminat Doctor mallorquí! Per notables que sien les ensopegades y'ls errors que la crítica menuda puga anar á descubrir en ses innumerables obres, qui no reconeix que tan sols en aquell prodigi ja s'hi sent la vida de tota una literatura?

Y per no parlar ja més de la nostra, no dexèm de dir que lo que la fa més digna d'estima es la sanitat que respira fins en los autors més relliscosos, aquell conexement del món y aquella esperiencia de les coses, aquells aplechs de bons consells y d' aforismes justos que dexan veure per tot arreu un seguit de profitosos ensenyaments y una previsió exemplar.

Aqueix equilibri de facultats y aqueix domini de la vida lo mateix se llegeix en los moralistes qu'en los poetes, en los narradors com en los sabis: tan se troba en les alegòriques visions del eximi Bernat Metge, com en la mussa esbojarrada y plena de verva y de xerroteig de calandria del valenciá Jaume Roig, en les sentencies y rahonaments del més que axerit Fra Anselm Turmeda com en les clássiques llegendes del excels poeta y prosador Roiç de Corella, en la relació amena y abundant y plena de vida del inestroncable Joanot

Digitized by Google

Martorell com en la enciclopedia copiosíssima d'aquell altre miracle de feconditat que's diu Francesch Eximenis.

Si la llengua catalana s'hagués realment estingit ab lo sigle XV, si altra cosa no hagués fet en lo món que dexar tot aqueix aclaparador munt de llibres que tan magistralment recullen lo saber humá durant tres centuries, ja's tindría ab axò sol prou ben guanyats los títols pera que se la estimés com un dels més interessants propagadors de la civilisació de l'Edat Mitxa. (6).

* * *

Mes si es impossible negar la immensa importancia que tingué la llengua catalana en los temps passats, molts son los que sostenen que avuy l'ha perduda del tot, perque la falta de conreu literari durant tants sigles l'ha corrompuda y desfeta per sempre y afegexen que les transformacions modernes reclaman l'admissió d'un altre idioma més correcte y més estès.

Y no hi ha res qu'estigui més lluny de la realitat que tot axò.

Ja ho veyèu si ho sembla en efecte de malmesa, ja ho veyèu si n'ha sigut de befada y perseguida y arreconada y viltinguda, però, senyors, hi ha tanta vida en la poderosa sava de sa soca, tan fermament ses arrels están arrapades á la terra, que no solzament ha resistit y resistirá tots los infortunis, sinó que, ò l'entussiasme m'apassiona, ò be, espurgada de la fullaraca y de les brancades falses que l'enlletgexen, está encara al bò de sa hermosura y tan rica y plena y esplendorosa com abans.

Fixèmnos, si us plau, en quina ha estat sa sort.

Quan ab la incorporació de Catalunya á les altres nacionalitats espanyoles, se l'allunyá de la política general, nostra patria's tancá en sí matexa y abans que usar literariament una llengua estranya, preferí no dir res.

Però si nostra literatura callá, lo poble no's resignó pas á

Digitized by Google

ferho y'l poble en lo sentit més propi de la paraula, fou lo qui vetllá per la conservació del idioma y de la poesía de la terra. Y mentres la morfologia s'anava depurant y ab noves locucions y aforismes enriquint lo vocabulari, si'ls poetes erudits emmudíen, la musa popular treya dolcíssimes cansons, les més belles que tením, aquelles que quan som petits nos fan somriure y'ns agradan y que quan som grans y les sentim armonisades per nostres incomparables Orfeons, nos fan saltar les llágrimes dels ulls, y encara'ns agradan més.

La vida essencial de nostra llengua no ha variat gens. Catalunya, que oberta de bat á bat á tothom no ha tingut may fronteres, ab lo contacte ab tants pobles com ab ella s'han confederat ò han tingut relació, ha admés sovint formes estranyes y ha usat ò usa mots y locucions exòtichs y de tota mena. Però ab la matexa facilitat que'ls cull los llensa, y en cambi lo qu'es ben seu no ho dexa fugir may.

Diu aquellá hermosa llegenda dels set sants durments que fugint de la persecució del Emperador Decius, s'amagaren en una cova d'Efeso, ahon quedaren adormits per voluntat de Deu. Al despertar havían passat trescents setanta dos anys, mes com ells creyan que no havía passat més que una nit anaren á la ciutat y la trobaren tota estranya. Regnava ja l'Emperador Teodosius y tothom era cristiá. Tot havía cambiat; religió, goberns, monedes, edificis; tot havía cambiat fora la llengua. Parlaren y desseguida tothom conegué'l miracle.

Donchs veusaquí lo que'ls hi passaría als sants durments de Catalunya, á aquells grans Reys d'Aragó si despertessen. De tots sos monuments no'n trobarían res; però sa llengua encara la conexerían per tot arreu.

Encara la veurían extendres per lo Capcir y'l Conflent y'l Rosselló fins á donar una besada á ses germanes del Llenguadoc y de Foix, besada que aquestes trasmeten á totes les altres humilment amagades per lo Bearn y la Gasconya per l'antich Llemosí y per la riolera Provensa y que semblan també revifarse á la veu dels felibres dels

Digitized by Google

grans centres de Montpeller, Tolosa y Avinyó; encara la sentirían per tots sos territoris avansant fins á abrassarse ab les que parlan les regions aragoneses y murcianes, com arbres vehins que ajuntan ses brancades sens per axò despendres de sa soca: encara la trovarían com no l'ha dexat fugir del tot son Mediterrani y com la fan ressonar dolsament les xamoses illes Balears y fins en algunes viles l'italiana Cerdenya com ninfes vestides de flors que treuen lo cap per damunt del aygua per publicar lo recort de les grandeses de l'antiga nacionalitat catalana.

Sí, encara viu en la seva plenitut, parlantla més gent que may. Encara guarda l'opulencia de ses variants comarcals que la fan més abundosa y més rica, sense dexar de ser sempre la matexa, com una pubilla de tan bon dot que pot treure un nou vestit á cada aplech que vaja; encara té la matexa claretat y concisió, la matexa forsa onomatopeyca, la matexa amplitut de vocalisació y aquelles articulacions devegades tan difícils qu'enginyan la boca per pronunciar los idiomes més estranys y altres vegades tan suaus y tan tendres que la fan una de les llengues d'Europa més aptes per la música.

Aquesta admirable barreja d'aspresa y de dolsor es son distintiu més característich y sens igual. Aquesta aliansa de monosílabs cantelluts ab paraules planes ò de mots ferrenys amoxats per diminutius graciosos es la vera expressió de la naturalesa de Catalunya, de la terra dels aspres penyalars y dels estanys plascèvols, de les serres esborancades y de les platjes vestides de tarongers, de les planures que vistes de lluny semblan un erm y qu'están plenes de flors fins pel Desembre.

Tal com era avans l'ha conservat lo poble aquest idioma. Nostre dipòsit llinguístich no s'ha tancat á dintre de cap edifici: los pastors y'ls vilatjans, los pescadors y'ls pagesos, veyeuselaquí nostra academia. Lo dia en que recullim tot aquest tresor dispers entre ells, assombrará á tothom la riquesa del diccionari de la llengua catalana.

Ells la conservan ab tota sa vitalitat interna que's manté per damunt de les varietats accidentals de cada contrada,

Digitized by Google

que venen á ser com los furs peculiars d'ella. Y es ben d'observarse la relació que guardan aquexes variants ab les costums y fins ab la manera de vestir de la gent que les usa. (7). Pero elles, ab tan numeroses com son, no contradiuen may la substancial unitat de son llenguatge, que's manté fins entre les regions més oposades. Poseu un llaurador vigatá al costat d'un hortolá de Valencia, d'un olivater mallorquí y d'un vinyater rossellonès y ells seguirán sa conversa sense dexar d'entendre ni un sol mot ab tot y que un extranger que'ls ascoltés se creuría que parlan quatre idiomes diferents.

Major llibertat y riquesa fònica y major flexibilitat en una sola llengua no's deurá conexer gayre.

No es donchs pas cert que camini cap á sa descomposició ni que sa corrupció, reduhida casi tan sols á les ciutats, sia més que aparent y accidental.

La riquesa de Catalunya no ha estat may solzament en sa marina, ni en son comers, ni en sa agricultura, ni en ses agremiacions d'oficis, sino en lo qu'es més que tot axò plegat: en son amor al treball. No pot ser pobre un poble que ha trovat per saludarse dues soles paraules: *Salut y feyna!*

Y com aqueix afany y aquexa febre de feynejar l'ha sentit sempre, y avuy necessariament ab més intensitat que avans, ja es impossible substituirla per un'altra la llengua en que hi trova abundantment encaxats tots los mots de sa perfidiosa tasca y que per la precisió ab que anomena totes ses eynes y productes podría dírsen la llengua del treball.

Ella es la robusta manifestació de l'activitat intelectual y material que'ns dona vida.

En catalá'ls artistes concebexen y perfeccionan ses obres y'ls pensadors sos lluminosos conceptes y'ls poetes aquexes produccions que acabarán per imposarse á tot arreu.

En catalá's combinan totes les especulacions y's portan á terme totes les empreses mercantils; en catalá's fabrica, s'inventan noves industries, se coureuhan los camps, s'esplotan les mines, s'axecan totes aquexes construccions que'ns omplan d'ergull; y en fí, Senyors, en catalá cada

Digitized by Google

dia en aquesta matexa sala se fan les contractacions per cantitats enormes y's cotisan y's trespassan per sumes de milions los valors públichs; y en catalá aboca la nostra regió al Estat espanyol la font més considerable de sos ingressos en la caxa d'incalculable fondaria que va engolint sens may parar los generals impostos y contribucions.

Es inútil, per tot axò, creure en l'estat de postració de la llengua catalana ni menos en sa desaparició possible. Ja poden befarla y perseguirla tan com vulgan; ja poden fins declararla morta de Real Ordre; que'ls pagesos desde son tros de terra y'ls obrers desde sos milenars de fábriques, y'ls comerciants desde ses botigues y tots, grans y xichs, los que en número de més de quatre milions la parlan desde'l Cinca al Mediterrani ab sos mallorquins y algueresos, y desde la costa d'Alacant fins á les Corberes, farán una mitja rialla y, tot continuant parlantla, vindrán á repetir traduhida la célebre frase del físich italiá: "*Eppur si muove.*" Y ella pu's mou."

* * *

Donchs be, Senyors, aquexa llengua qu'en sos bons temps tingué curs per les cancilleríes d'Europa, que fou la primera de les modernes en que parlaren les ciencies filosòfiques y morals y qu'encara está plena de vida entre tots nosaltres, sense que'ns sentím disposats á dexárnosla pendre perquè nos l'estimèm avans que á tot lo altre, aquexa llengua ha sigut llensada de les escoles ab l'ira matexa ab que's perseguiría un malfactor.

La imposició del castellá com á llengua única dels estudis equival á la condemnació á perpètua ignorancia á la major part del nostre poble.

Los catalans tenen envejables aptituts per assimilarse tots los idiomes; però vol la fatalitat que per sa especial construcció y sobre tot per sa fonètica tan distinta, sols ab molts anys y ab molta pena arriban á conexer una mica'l

Digitized by Google

castellá. Fins per la gent de carrera ò de molta cultura escríurel ab tota correcció es dificilíssim; parlarlo del tot be es casi impossible. Lo llenguatge castellá parlat per catalans pert tota la seva armonía y's converteix en l'idioma més rebregat que's deu parlar sobre la terra.

Y què farán los pobres noys de primeres lletres, què sabrán en los pochs anys en que la majoría d'ells anirán á estudi, obligats á mastegar una llengua que no han d'apendre may? Donchs que perdrán inútilment lo temps sense aprofitarse en cap ensenyansa pel gust del llegislador que no sab ò no vol saber que la llengua no es més que'l medi y no'l fi de la instrucció.

Y axò es lo que succeheix y lo que succehirá molt més ab lo darrer decret que ha tapat l'última escletxa per hont encara entrava á la escola un raig de claror del cel, que ja no il-luminava més que á la doctrina cristiana.

Ara s'ha quedat á les fosques. Ara l'encarregat de *nudrir l'enteniment* dels noys, segons l'hermós concepte que'l gran Ramon Lull tenía del mestre, se queda reduit á saber ensenyar lo castellá. Ara'ls noys no troban en l'escola més que un inútil encauament dintre d'un lloch encofornat en que sembla sentirshi tuf de quartel y farúms de presó.

Y'n surten alegres y saltironant com cabridets que han tingut entaforats á la borda, pera llensarse á plè camp ò al carrer á parlar ab sos companys com Deu ha volgut que parlessen, que massa aviat que'ls caurá al demunt l'hora de tornar á no saber lo que's llegexen ni entendre lo que'l mestre'ls diu. Pot quedarlos lo consol de que quan dexin l'escola y's fassin grans no sabrán de res. Los més aplicats arribarán tot lo més á creure com article de fè lo primer paperot imprès que'ls vindrá entre mans; los altres no cal que's donguen pena per repassar tan agradables llissons; lo qui'ls mani quan vajan á soldat, l'investigador y'l comissionat d'apremis quan s'atrassin á pagar, y'l notari quan á l'espona del llit de mort los hi reciti l testament, sense saber lo que'ls hi diu, sino'ls ho esplica be, serán prou los encarregats de ferlos repassar les armoníes de la dolsa llengua de Cervantes.

Y si les primeres víctimes d'aquexes desballestades ordres

Digitized by Google

son los noys pobres, no's cregueu pas que'ls altres, los que han de rebre una instrucció superior la passin gayre més be, perque tal com está l'ensenyansa oficial á Espanya, ni l'alumne li ha d'agrahir res ni'n treurá altre saber que'l qu'ell particularment s'aprengui tot sol y per l'esfors de si mateix. (8)

Oh,'l *mestre!* quin nom més respectable, quin nom més despertador de dolsos recorts en los paissos de veritable cultura! Lo mateix Jesús al baxar á la terra pera redimir los homes se'n volguè dir de Mestre. Oh'l mestre! lo que'ns ensenya l'elemental valor de les lletres, lo que'ns ajuda á confegir los primers dictats, lo qu'encamina nostres passos pera empendre sense caygudes los viaranys de l'instrucció, lo que ab sa paciencia y sos afanys ve á ser com lo generós substitut del pare, lo que'ns nudreix ab aquella sava immaterial que al absorvirla la nostra ánima s'ennobleix y perfecciona! Ditxosos dels pobles que poden estimarlo sempre, benehir sos esforsos y omplir de goig sa tasca fadigosa y desinteressada!

Pero ay! que aquí no podèm ferho axò! ay que aquí tothom recorda les anyades passades al estudi ab angunia y avorriment!

Com no ha de passar axís, si'ns trobém ab que'l nostre mestre ni tan sols nos ensenyá may á llegir en nostre idioma, ab que potser nos castigava estúpidament quan parlavam ab lo company en catalá, y ab que'ns ha fet enutjosos los temps més axerits de la nostra existencia, mentres ell se tornava vell abans d'hora escarrassantse en fernos empassar gramátiques acadèmiques plenes de regles contradictories y llibres enfarfegats de lectures sense sentit y de llissons inútils!

Pobres mestres de Catalunya! Y quina compassió que feu, més que per la miseria material de vostre sou, per la miseria moral á que us condemnan fentvos ajupir fins á la humiliació de semblar forasters als noys de nostra terra! Y quin prestigi hi tindrèu d'aquí endevant, obligantlos fins á orar en llengua estranya, si es que no trovèu lo medi de salvar la tiranía de la lley, cumplintla ab lo fástich del que, obligat per la forsa, paga un compte que no ha degut may,

Digitized by Google

y no'ls ensenyèu desseguida d'encomanarse á Deu en la única llengua en que'l catalá li parla quan se desentén de totes les miseries y les farses d'aquesta vida? (9).

Ben lluny está de mi lo pensament de combatre'ls mèrits de la llengua castellana. Per defensar la nostra no hi ha cap necessitat de rebaxar les altres, perque sé que totes son obra de Deu y que per representar los carácters diferents dels pobles son totes elles dignes de respecte y totes elles comunicadores de noves fonts de conexements. Però sé també que per donar aquexos fruyts han de ser apreses á gratscient y que no n'hi ha cap per bella y rica que sia que no's fassa enutjosa al haverla de parlar per forsa com no hi ha en lo mon cap terra per esplèndida y hermosa que's trovi que no li sembli deserta y trista al que hi ha de viure desterrat.

Parlant donchs ab tota serenitat, què's pretén ab la imposició del castellá en totes les ensenyanses? Se pot lograr axís mellorar la cultura general?

Ah, no Senyors: es cert, es certíssim que'l catalá avuy no basta per tenir una ilustració mitjana: però'l castellá tampoch.

Avuy les ciencies en general parlan en alemany, les més poderoses industries en inglès, la jurisprudencia en italiá y en fí, lo gran trasmisor de tots los conexements de l'humanitat es lo francès. Cada dia's fa més convenient l'adquisició d'aquexos idiomes en tots los paissos: y en cambi quin estranger, si no es algun erudit, passa cap ánsia ni troba cap utilitat en conexe'l castellá?

Es tanta veritat com vulgueu que'l catalá representa molt poch devant d'Espanya, però encara es més gran veritat que'l castellá representa molt menos á devant d'Europa.

Gastis la eloqüencia que's vulga en ponderar les ventatges de la llengua de Castella, però si al entrar al despatx d'un home de carrera y al acostarvos á la seva llibrería no hi veyeu moltes més obres estrangeres qu'espanyoles, desconfieu desseguida de la seva ilustració. Si es home de lletres

Digitized by Google

no us fieu pas de son criteri; si es advocat no hi aneu massa depressa en triarlo per vostre conseller; si es metge conserveus be la salut perque no tingueu d'utilisar la seva ciencia.

Y devant d'aquexa crua y trista realitat, devant de la mesquinesa intelectual d'Espanya, en comptes d'apèndrens nous idiomes, ha arribat l'hora d'esborrar los que tením, quan lo que fa falta es perfeccionar cada hu'l seu y, ab la producció de grans obres, trèurels del desconexement en que se'ls té á tots per un igual?

Y ab quin dret pot l'Estat imposar una llengua á un poble que ja té la seva? Y l'ensenyansa en que l'imposa, li dona per ventura de franch ò no se la paga'l poble de sobres?

Nosaltres protestarèm eternament d'aquest abús y de aquesta imposició. Hi haurá cap home reflexiu que puga condempnar nostra actitut? "No y mil vegades no" dirèm ab l'ilustrat pensador J. Novicow, parlant dels pobles que senten aspiracions idèntiques á les nostres. "Aqueix punyent desitx de perfeccionar sa llengua, per arribar més aviat á tenir un instrument de cultura mental, es la mellor prova de que son societats progressives, europees, civilisades y no pas fatalistes, assiátiques y bárbares. No compendre aquexes aspiracions, no afavorirles, no mostrárleshi la més ardenta simpatía, es volguer l'encallament de l'inteligencia humana, es volguer la mort." (10).

No ha existit may cap rahó, ni escusa, ni conveniencia que llegitimi en un Estat lo dret de pendre á un poble contra la seva voluntat, lo qu'es ben seu. No hi ha més rahó que la més avorrible de totes, la de la forsa, la del *quia nominor leo*. Es lo mateix dret y la matexa justa lógica ab que un Estat més fort s'apodera y disposa del territori d'un altre, perque axís li plau y li convé.

Lo que més clarament s'hi veu en aquexa mal aconsellada política d'impossible homogeneitat son les dexalles del renaxement pagá que s'han afermat en los paissos de rassa llatina, ofegant les llibertats populars y substituhintles, com diu perfectament l'excelent escriptor Charles Nodier, "pri-

Digitized by Google

mer per lo monstre fastigós del despotisme y després per lo monstre encara més repugnant de la centralisació." (11).

Lo cessarisme d'abans y'l jacobinisme actual que son dos noms diferents d'una matexa tiranía, no tenen més que un sol fí. Destruir les lleys divines de la realitat y de la naturalesa ab que s'han format les nacionalitats históriques per encabirles totes sota una sola opresió, y per convertir los pobles en remats, los individuos en números y'ls homes tots en besties insinestrades, guarnides de drets ilusoris, y á punt sempre de ser esplotades y si convé sacrificades per aqueix Molok insaciable que's diu Estat.

Propòsit inútil y que per la nostra part rebutjarèm eternament y malehirèm á totes hores perque nosaltres volèm conservar la nostra propia fesomía, lo nostre propi llenguatge y la nostra propia dignitat y perque'ns sentím plens de vida y sabèm que la igualtat absoluta sols se troba en la mort y encara ab prou feynes perque ni tan sols la mort destrueix los cossos en lo mateix temps ni'ls converteix en formes y elements idèntichs.

*
* *

Ja se'n poden inventar de disposicions per esborrar la personalitat de la nostra terra que sempre n'hi haurá prou ab la nostra ferma voluntat pera salvarla.

Los que la combaten desde fora ray! Sabeu quins son los únichs al món que poden destruirla? Donchs som nosaltres matexos.

Pera combatre á Catalunya, sos enemichs disposan de cent armes de totes menes. Nosaltres pera defensarla no'n tením més qu'una: la nostra llengua. Però ella per si sola es tota la patria, y com nos la ha donada Deu no'ns la pendrán pas los homes. Mes si arribessem un dia á ferne entrega ò á llensarla, llavors, ay de nosaltres, resignemnos á tot!

La llengua es l'instrument més pur en que están escrits y legalisats los títols de tota nostra hisenda: es lo gran testi-

Digitized by Google

moni vivent de la vitalitat de nostra rassa pel pas dels sigles: es la misteriosa cadena qu'enllassa lo present ab lo passat; l'arca hon en temps de naufragi se salva la vida dels pobles.

Quina miseria, quin rebaxament de la dignitat propia per lo poble que no la conservi y no la estimi!

Quina vergonya que fá, senyors, l'haver de confessar que nosaltres hem anat fent massa vegades abdicació del dret que tením á usarla sense que'ns hi obligués ningú?

Digué'l tortosí Misér Miquel Tersa, parlant de semblants concessions voluntaries: "Al Rey (es á dir, al Estat) no li llevèu res del seu, però tampoch os aconsell que li donèu res del vostre, perque á ell no li ferá fretura y porea la fer á vosatres." (12).

Sense profit de ningú, no l'hem tinguda gayre present aquexa sabia sentencia y relliscant per la perillosa rampa hem arribat al punt de que la majoría de la nostra gent quan ha d'escriure alguna cosa, fins per los usos més vulgars de la vida, ho fassi en una llengua que no es la seva.

Cartes familiars, rètols y anuncis de tendes y comersos, indicacions de carrers, diaris y periòdichs, tot de mica en mica s'ha anat redactant en altre idioma; y la rutina, la peresa, la moda, ò la pitjor de les mesquineses del esperit qu'es la que fa veure més bonich tot lo dels altres, nos ha dut al estrany cas de que la nostra gent se sembli á aquells que tenint un bon propi, lo llensan y abandonan per anársen pobrement á viure de lloguer.

Però lo que ja es més que inverossímil y no té cap nom, es que aquesta dexadesa, qu'en les relacions de la vida de ciutat potser esplicaría certa conveniencia aparent, arribi á estendres fins á invadir les parets matexes de nostres cementiris.

Fins allí, en aquella mansió esglayadora de la veritat y del dolor, ahont dels vius sols hi caben les llágrimes y les oracions y d'ahont hauría de desaparexer l'últim rastre de la ficció y la farsa, fins allí se continuan escrivint en estrany llenguatge les inscripcions de les lloses que tancan les sagra-

Digitized by Google

des despulles de nostres germans y nostres pares, com si, per una estúpida profanació, penjessem una disfressa al damunt de sos sepulcres.

Oh no, fora de la llatina, qu'es una llengua universalment consagrada per l'Iglesia y que per son mateix carácter religiós cap per tot lo mon, en lo fossar no pot tenirhi entrada cap més altra que la propia!

Per caritat, trayèmnos del damunt aquesta afronta! No més la creu qu'es lo símbol de Deu y la nostra llengua qu'es lo símbol de nostra rassa tenen lo dret de vetllar pels catalans que dormen en la pau y en l'oblit de les terrenals miseries!.....

Y què'n dirèm dels que no prou satisfets d'escriure malament en castellá lo parlan per estar per casa, encara que generalment no gosan trèurel al carrer?

Com que la paraula es lo vestit del pensament, lo que parla una llengua que no es la seva es com lo que porta un vestit que no ha sigut fet per ell: ò fa riure ò fa compassió.

Alguns dels que han agafat aqueix inútil passatemps de convertirse en traductors d'ells matexos, s'ho prenen com á mostra d'aristocracia y de bon gust, ignorant que'l parlar que troban indigne de la finesa de sa boca es lo mateix de la Cort tinguda per la més gentil y ceremoniosa de son temps. Però quina noblesa deurá ser la dels que arreconan son idioma còm los fills que s'avergonyexen de sa mare porque no la troban prou rica? Quín bon gust es aqueix que's resigna á que'l pensament surti esguerrat ab una expressió impropia? ¿quina grandesa y distinció s'hi pot trobar en viure enmantllevant fins les paraules?

Y què'n dirèm dels que per no haverse espolsat de sobre los mals hábits adquirits al Colegi diuen encara les oracions ab aquell castellá tan espatllat que'ls hi ensenyaren, fent l'efecte de que escarnexen als que resan de debò? Y del excés ab que desde la trona los predicadors nos lo fan sentir, los quals ab aquexa práctica arribarán potser, suant molt y ab grans esforsos, á conquistar cada dia més sa construcció y

Digitized by Google

sa sintaxis, pero cada dia menos á cap ánima catalana esgarriada? Y del abús que se'n fá en los meetings y en les societats particulars y reunions públiques?

Res: que ja es hora de veure qu'hem arrivat prou avall en lo camí de nostres abdicacions voluntaries, tan humiliants com inútils y com les de que parlèm ne significan moltes altres que venen ja de temps antich, no es dificil anarse esplicant la preparació de les sumissions sufertes.

Catalunya no feu renuncia de res al trovarse unida ab los altres estats ibèrichs, però callá mansament al ser víctima de les primeres desatencions y agravis. Y ab aqueix sistema d'avesarse á passar per tot, d'una transacció y una altre, ne vingué l'oblit de sos drets, y com en mantenirlos ja foren fluxos nostres pares, nosaltres encara ho hem sigut més cayent al fí en una indiferencia fatal. Perque la conseqüencia es aquesta: ab quina forsa podrém, quan vinga una imposició, surtir á la defensa de lo que nosaltres matexos demostrèm no estimar gayre?

Per axò, en l'estat de rebaxament actual, quan se veu que si'ns arrencan un dret consagrat pels sigles la massa del poble no'n fa cas y fins no hi manca qui posa tot son afany en atenuar lo mal intent y l'alcans de la disposició y se la fa esplicable ò fins la defensa descaradament, oh allavors lo catalá de cor y d'ánima, lo catalá digne d'aqueix nom, se tanca en si mateix á plorar son despit y sa vergonya!

Y allavors, en mitx de tanta ignominia, torna á evocar les figures generoses de nostres comtes-reys y passan solemnialment capitanejats per lo gran Rey Jaume, lo rey de les llibertats y'l pare de nostre poble, l'home defensor no ja sols dels furs de sa gent sinó dels de l'oreneta que's posava sota la protecció de sa tenda, y al veurel tan oblidat y tan poch honrat per tothom, lo bon catalá sent les matexes angunies y tortures d'aquell desventurat príncep de Dinamarca al devant de l'ombra de son pare Hamlet, y com ell arriva á dubtar de si sa mare Catalunya, l'esposa del hèroe, ha caygut tant que ha arrivat á compartir sa taula y son llit ab l'enemich constant de sa antiga gloria!

Però no, no es axís, grat sía á Deu! Per sort sos encongi-

Digitized by Google

ments y excessives sumissions passades foren tan sols filles de son carácter refiat y de sa massa confiansa en la llealtat de tothom y sempre que convingué anaren seguides de reaccions superbes que li retornaren desseguida tota la fama de sa sublim grandesa. Y axís la veyèm al sentirse trepitjada redressarse en aquelles èpiques escenes de la guerra dels segadors que per si soles podrían esborrar tots los descuyts y tots los pecats comesos, y quan l'amenassá una pitjor afronta la veyèm en aquella defensa impossible del 1714 lluytant ferament contra dues nacions, sola y desamparada de tot lo mon y acompanyant á sos fills cap á la mort, *que ja no trova terra per tanta tomba* (13) per caure entre'ls enderrochs d'una desfeta tan gloriosa que pot ser á la vegada lo digne fí d'una gran historia y'l comensament d'un altre y á qual recort s'estremeix lo cor d'entusiasme ab l'ergull de poguer dirse catalá.

Y es qu'en mitx de tots sos alts y baxos lo nostre poble no ha perdut may la fè en la vida y quan l'ha acabada en les forses humanes l'ha posada en Deu y si'ls *segadors* nombran per capitá al bon Jesús *tot cobert ab un vel negre* los Concellers de Barcelona en los dies de l'aflicció del terrible siti posan á les mans de la Verge de la Mercè lo Memorial en que la ciutat captiva escriu sos dolors y sa esperansa de redempció.

Y á la fi'l cel l'axeca y l'axecará de ses caygudes perque la fè triomfará sempre de la mort.

No representan donchs tan com podrían ferho en altres pobles los deplorables oblits y abdicacions presents y per lo que diu á les que's referexen al llenguatge es d'esperar que passarán com passan les males modes.

Los escriptors purificant l'idioma en los clássichs y en les bones fonts populars y enlayrantlo ab son ingeni, encomanarán al fí á tothom l'afició á ben usarlo y tornará á ser de domini general.

La seva aspiració ha de ser aquexa. Que arrivi á escriurehi y parlarhi tothom, gent del poble y erudits, publicistes

Digitized by Google

y homes de ciencia. Tothom los seguirá. Y axò fará que'l catalá sía lo qu'ha de ser: una llengua respectada per los pobles llatins d'Europa, y á dintre Espanya lo que abans era la llengua de la expansió, de la llibertat y del treball.

*
* *

Y ara anèm á nostres Jochs Florals. Anèm ab nostres bons prosadors y ab nostres poetes. Aquestos son los que no la dexarán may á la llengua del nostre cor, aquestos los que han declarat la immortalitat de la nostra patria, que no han mirat may si es gran ò xica, perque'ls bons fills per estimar á la seva mare no senten cap necessitat de pèndreli la mida.

Quan á mitjans del sigle XVIII Catalunya semblava morta de pobresa, vingué sobtadament aquell moviment industrial y mercantil que admira y desseguida va referse. Quan á mitjans del sigle passat la nostra llengua literaria semblava també morta del tot, vingueren los Jochs Florals y la enriquiren ab la producció de totes les obres que á nosaltres matexos nos assombran.

Los Jochs Florals tingueren ademés la sort d'encarnar en son triple lema les aspiracions morals y materials de tota Catalunya. Y aquesta será la seva mellor gloria. Encara han produit un poema molt més gran que *L'Atlántida* d'En Verdaguer perque han produit la moderna epopeya del renaxement de la nacionalitat catalana.

Y es que les aspiracions dels pobles que troban entrebanchs en son camí s'amparan sota les ales de la poesía perque no hi ha cap tiranía qu'encara haja inventat cadenes pera poguer lligar los perfums de les roses y les cansons dels rossinyols.

Los poetes catalans de cor y d'inspiració trobaren que per la consecució de sos ideals no podían usar altra llengua que la seva propia.

Y axís ho feren. Lo nostre idioma en poder del poeta catalá es la espasa de Sigfrid per ell mateix forjada ab los

Digitized by Google

trossos de la que usá son pare, espasa invencible ab la que aterrará als monstres que li surten al pas, la calumnia, l'enveja, la mala fè,'l despit y ab la que al fí, guiat per la misteriosa veu del aucell de l'inspiració, anirá á deslliurar á sa hermosa Walkyria, á la donzella dormida entre un cèrcol de flames que iluminan sa soletat perduda.

Lo poeta catalá canta per sa gloria però molt més per la gloria de sa patria.

A sa veu responen desseguida los prosadors y aquexos son los que asseguran la nostra vida literaria. Una literatura que no tingués més que poesíes es com un arbre que no més fes que flors: son dols perfúm y sa bellesa no duran gayre. Y aqueix es lo secret qu'esplica la poca forsa que té la nostra germana de Provensa que casi reduhí son conréu á la producció de poemes.

Los nostres escriptors en prosa tenen lo mateix dret á seure aquí que'ls millors poetes.

Mes com aquexos son los que comensaren á fer la crida per ells hem vingut y cada any los volèm sentir com cantan.

Cada any venen en aqueix cor de Catalunya á plantar l'arbre de Maig, qu'es lo símbol de tots los desvetllaments, en mitx dels dies més hermosos del any y de les nits més serenes.

Mes pera cantar á la seva ombra los cants de la *Fé*, de la *Patria* y del *Amor* volgueren axecar un trono á la més ben destinada per Deu á conservar y educar nostre caracter: á la dona catalana.

Per axò aquí la Reyna de la festa, es la pabordesa de la poesía, repartidora de joyes y de flors; es la *Beatrice* del Dant que'ns esborra l'imatge del infern que'ns ha tocat atravessar y'ns porta al cel ahont se veuen y senten resplandors y llums de gloria, aromes ubriacadors y melodies divines.

La dona catalana, tan ponderada á tot arreu per sa bondat y sa bellesa, es l'argument més poderós de la hermosura de nostra llengua. Es impossible que Deu al dotarla de tanta gracia y de tan delicada gentilesa l'hagués castigada ab una

Digitized by Google

llengua que no fos prou apte per avenirse ab la deliciosa seducció de sos encisos.

Ella es l'estel que'ns ha de guiar en nostre treball de despertar la conciencia propia. No podèm resignarnos á la idea de que tan nobles desitjos com aquí sentím cada any se perdin y s'evaporin.

Hem entrat al sigle en que per forsa ha de quedar resolt nostre problema.

Ab lo camí que hem fet tením per certa la victoria; la visible protecció de la Providencia nos l'assegura: pero encara nos toca lluytar molt temps perque 'ls enemichs nos voltan y son molts. La tornada del himne dels croates podríam férnosla nostra "Deu está ab nosaltres, mes l'esperit del mal contra nosaltres".

La unió de tots los catalans, qu'es lo que'ns fa més falta, es la única que'ns faría triomfar aviat: la desunió es lo que'ns mata. Recordeules sempre les paraules del nostre bon Ramón Muntaner, lo brau almogávar de Peralada: "Tots los que sou dexendents de aquest sant senyor Rey En Jacme, que Deus per la sua obra e virtut feu nexer, estats ab bon cor e siats tuyt de un voler e duna volentat, e axi serets sobirans a tots los enamichs e princeps del mon. E males llengues nos façen per res departir, quel departir seria contra aço que Deus ha format".

Digitized by Google

NOTES

(1) Entre les distintes observacions que s'han anat fent pera refermar aquesta idea, mereix recordarse la apuntada ab molt talent per mon ilustre amich D. Eusebi Güell y Bacigalupi en son discurs Presidencial (Jochs Florals de 1900) á proposit d'una curiosa comparació del catalá ab lo *romansch* del país dels Grisons (Suissa).

(2) *La Orden Redentora de la Merced. Historia de las redenciones de cautivos cristianos*, por el M. R. P. fr. José Antonio Garí y Siumell. Barcelona 1873.—Lo P. Garí dona compte de les redempcions de que ha tingut noticia fins al any 1629. Jo no més he aprofitat les referents al primer sigle de la fundació de l'Ordre, qu'es quan era casi exclusivament catalana, peró'l P. Garí confessa que les noticies son molt deficients y per lo tant que les redempcions degueren encara ser més numeroses. Es vergonyós que s'hajan anat perdent ó quedant inèdites gran part de les histories d'aquexa Ordre y qu'encara ho sia fins la del mateix Tirso de Molina. Lo P. Garí, qu'es un ilustre fill de Vilanova y Geltrú, ademés de la pacientíssima obra indicada, es autor d'una *Biblioteca Mercedaria* ó sia un estudi molt interessant dels escriptors de l'Ordre.

(3) Antoni de Capmany y de Montpalau.—*Memorias históricas sobre la marina, comercio y artes de la antigua ciudad de Barcelona.* Prefación, XIV. —Per tot lo que's refereix á la marina catalana no pot dexarse de la ma aquexa obra incomparable. Entre lo que després s'ha dit relatiu á la nostra marina de guerra, es ben notable un estudi que l'eminent arquitecte y erudit publicista D. Lluís Domenech y Muntaner posá com á prólech del llibret de vulgarisació que sobre aqueix tema publicá D. Francesch Rodon y Oller. Publicacions de l'Unió Catalanista. 1898.

(4) Seria cosa fácil reproduhir les paraules d'admiració que en tots temps ha arrencat á molts autors de totes les nacions, l'estudi de la nostra constitució política. Jo'm contentaré ab copiar aquí lo que diu mon excelent company de Consistori, l'ilustre fill de Sant Pau de Fonollet, y savi excursionista dels Pirineus Orientals, En Pere Vidal, en sa interessantíssima «Historia de Perpinyá», de qual ciutat es avuy digne bibliotecari. «L'esprit catalan était éminemment et essentiellement libéral: on le retrouve dans toutes les institutions du pays Il y avait plus de liberté en Catalogne sous un gouvernement monarchique que dans la première république du monde. Tous ces privilèges, toutes ces libertés dont jouissaient les Catalans du XV siècle faisaient dire un jour au roi Martin: *Qual poble es en lo mon qui sien axi franchs de franqueses e de libertats?*—Ce n'est pas le roi qui gouvernait, mes la loi. Les rois d'Aragon étaient chez nous des rois constitutionnels dans toute la force du terme.»—Pierre Vidal.—*Histoire de la ville de Perpignan.* Cap. XVII, pl. 365.—Paris. H. Welter, Editeur, 1897.

Digitized by Google

(5) Com la llengua provensal se convertí en la oficial de la poesía de casi tots los pobles del Sud d'Europa, axís com lo llatí ho era de la prosa, aquí's guardá gran respecte per part de nostres poetes á algunes de ses formes, fins quan se dexá d'usar. Però lo curiós es que les mantinguessen los prosadors. Una de les formes gramaticals que's conserva fins al sigle xv es la terminació *ts* per les segones persones del plural de tots los temps del verb (amats, sabets, venits), com si's cregués que donava al escrit certa distinció. Encara avuy se diu escriure *ab tots los ets y uts* per escriure polidament.

(6) Pera conexer ab quatre tochs generals lo carácter y l'importancia de nostra literatura es digne de ser ben coneguda la magnífica síntessis que feu de la matexa mon molt estimat amich y company lo doctissim catedrátich D. Antoni Rubio y Lluch, en son discurs inaugural del curs de 1902 llegit á l'Universitat de Barcelona.

(7) Aquesta observació l'ha feta ja'l baró de Tourtoulon, encara que molt lleugerament apuntada, en son hermós estudi sobre'ls límits de la llengua d'oc, que es molt de doldre no haja fet més que comensar. L'eruditissim Tourtoulon que en lo conciensut exámen que fa de les varietats dialectals y subdialectals de la llengua d'oc trova sorprenents concordancies entre la geología y la geografía física d'una part y la etnología y la geografía llinguística de l'altra, al prometre insistir més endevant en tals relacions, se fixa, per lo que's refereix á les costums de les terres que, á compte del Estat francès, tingué de recorre pera fer son llibre, en lo detall de la distinta manera de cobrir son cap les dones del poble, trovant que la cofia «subissait des variations nombroses concordant presque toujours avec des variations de langage.»—*Etude sur la limite géographique de la langue d'oc et de la langue d'oil*, par M. Ch. de Tourtoulon et M. O. Bringuier. Paris. Imprimerie Nationale. 1876. pl. 49. Sols ne sortí un quadern que tingué de fer casi sol En Tourtoulon perque morí son company lo poeta Bringuier.

L'observació del baró de Tourtoulon aplicada á les comarques de Catalunya, ab tot y que la malehida uniformitat en l'indumentaria va invadint cada dia més lo camp com ja ha invadit les ciutats, encara donaría una feyna ben agradosa á nostres benemérits excursionistes Los característichs vestits de les pageses, los colors y formes diferents de les faxes, de les barretines y de la roba dels pagesos de segur qu'encara molt més que als paíssos de llengua d'oc se veuría com guardan correspondencia ab la determinada manera de parlar de cada comarca.

(8) Lo desgavell imperant actualment en les ensenyanses que's donan als Instituts técnichs buydades en textos monstruosos y execrables y apreses en tantes y tantes assignatures que ja fan com les figues, van per dotzenes, y de les quals la més profitosa seria la Gimnástica si tinguessen espay y locals ahont ferla, no treu altre resultat que masegar lo cervell del noy dexantlo si fá no fá tan ilustrat com abans de comensar. En quant á les Universitats, sense autonomía pera crearse'ls estudis que convingan mellor á cada regió y pera nombrarse un personal apte, haventse de subjectar al que li portin fet de Madrid encara que no serveixi, tampoch poden donar cap fruyt. Ademés, ab les vergonyoses deficiencies de material, ab los laboratoris buyts y les classes práctiques sense consignació casi tota l'ensenyansa s'ha de limitar a un discurseig seguit y á fer treballar la memoria. Y bon goig encara que's donga certa llibertat al catedratich en sos programes perque la tendencia del Estat sembla que s'encamina á cuydarse ell dels questionaris y á imposar los llibres: per les mostres que n'ha donat, tan se valdria aleshores qu'en lloch de les llibreries los venguessen los *estanchs*, com á paquets de ciencia oficial, administrativa y oficinesca. Afegexis á tot axo, que, á causa de les rahons donades per la mala preparació ab que surten los noys de les Escoles y Instituts, poca cosa poden fer los professors per bons que sían, sent encara més diticil la tasca de tothom á Catalunya y's compendrá que l'alumne, quan ha arrencat lo títol, que ve á ser lo diploma que l'autorisa pera posarse á estudiar de debó, surti aborrit y fastiguejat del establiment oficial, sense que li vinga la temptació en tota sa vida de tornarhi á posar lo peu.

(9) La justicia obliga á dir que'ls mellors mestres de Catalunya usan del catalá per la ensenyansa del castellá y pera fer entendre les altres materies. Si'ls legisladors sabessen de lo que's tracta fomentarían aqueix únich procediment racional y se sabria molt més lo castellá. A Fransa, ahont se discuteix la matexa qüestió qu'aquí, lo director de les Escoles lliures d'Arles, Frère Savinien-Joseph, ha tret resultats sorprenents, ensenyant lo francès, utilisant lo provensal y fent que'l noy traduexi'l text que llegeix, l'escrigui, l'analisi y després de la critica del mestre lo correigexi y donga forma definitiva. Les clarissimes rahons ab que defensa son sistema, les quals ab los elogis que aquest ha merescut á ilustres escriptors, s'han publicat en un interessant opúscol (*Les ecoles de Midi et la langue d'oc.* — Montpellier. 1902) que ha tingut la gentilesa d'enviarme lo president del Felibrige llatí Mr. A. Roque-Ferrier, acaban proposant l'adopció d'aqueix método en les escoles primaries y en les Normals d'institutors, y la introducció de la llengua d'oc en los exámens dels mestres.

Que Deu benehexi'ls seus esforsos, mes tan á Fransa com á Espanya cada

Digitized by Google

dia's fan més sorts á les veritats de sentit comú qu'ell tan sabiament exposa Per lo que's refercix á Espanya, basti ab dir que com les oposicions per obtindre plassa s'han de fer á Madrid veurèm com cada dia venen més infelissos mestres castellans á edu.ar los nostres noys, qu'es com si un mestre catalá se n anés a les Bascongades á ensenyar los minyons en castellá. A quantes monstruositats no dona lloch lo viure d'abstraccions y de cabories, fora del camp de la realitat!

Però si alguns mestres discrets han tornat aquí pels turs de la raho combatent l'ensenyansa unilingüe (recordo entre altres los logichs y contundents escrits de mos amichs D. Salvador Genís y D. Agustí Rius) lo cert y trist es que n'hi han encara molts que no s'han volgut convence. per ignorancia ó per por Gran feyna te per ter la «Associació protectora de l'ensenyansa catalana» que ha creat algunes escoles però que necessita del concurs de tothom perque conve obrirne moltes més.

En les escoles particulars generalment la rutina hi está encara més arrelada qu'en les oficials. En elles los mestres parlan á totes hores en castellá á sos dexebles, fins fora de la classe. Y en quin castellá més desgraciat, válgans Deu!

En los Colegis sostinguts per instituts y corporacions religiosos, fábriques també de llibres insípits, s'esplota la vanitat de les families ent un verdader menyspreu de nostre idioma ab gran pe at de mal agrahiment contra la terra que'ls dona medis per axecar grandiosos edificis, y s'entreté á nostres noys y noyas ab los artificis d'una ensenyansa frévola, buyda y sense substancia.

Pobres minyons y pobre joventut de Catalunya condempnada á perdre miserablement lo temps, víctima del desballestament general y de la falta de criteri dels que l'han de dirigir. Resultat de tot axò es que en educació y en instrucció anèm á la qua de tot lo mon.

(10) *Les luttes entre sociétés humanes et leurs phases successives*, par J. Novicow. Paris. Felix Alcan. editeur. 1886.—pl. 178.

L'autor d'aquesta obra voluminosa en la qu'estudía ab notable elevació, encara que desde son criteri positivista, un gran número d'importants qüestions sociològicas, tracta magistralment l'injust afany dels Estats en desnacionalisar á les terres que tenen personalitat marcada, perseguint son llenguatje.

Vejas algunas de las idees d'aqueix ilustrat pensador, per cert eloqüentment expressades:

«La grande erreur des gouvernements consiste à ne pas comprendre qu'une propagande ne peut pas être combattue par des mesures coercitives, par des deténses entrainant des pénalités.»—pl. 282.

«Une loi civile ou politique ne peut être efficace que si elle est conforme aux lois de la nature. Dans tous les autres cas, elle n'est jamais appliquée et elle amène le résultat diamétralement opposé à celui qu'on avait en vue en la promulgnant »—pl. 282.

«Abordons maintenant le domaine de la dénationalisation forcée. Comme on l'à déjà montré, elle á surtout pour but de faire adopter à une population la langue d'une autre.

»Quand donc on impose l'étude d'une langue, en attachant certaines punitions á son ignorance ou certaines faveurs à sa connaissance, c'est que les populations, soumises à ce régime, n'ont pas le désir de faire cette étude de plein gré »

»Quels sont les résultats de cette contrainte? Du temps perdu souvent, de la haine toujours.» pl. 286.

«Ce sont les gouvernements *eux-mêmes* qui créent les separatismes au moyen des mesures d'exeeption.

»Que dirait-ou d'un général dont la préoccupation principale serait d'augmenter le nombre des soldats qu'il a à combattre? Or la plupart des gouvernements se créent des ennemis eux-mêmes, en accumulant des haines par leurs mesures exclusives. Ce qu'il faut faire, au contraire, c'est désarmer ses ennemis.» pl. 280.

«Comme on le voit, l'état est absolument impuissant dans le domaine mental. D'une part, par la nature des choses, une propagande ne peut se combattre que par une contre-propagande: de l'autre, toute intervention de l'état, ayant pour but de créer l'homogénéité, produit l'heterogénéité. L'assimilation ne peut provenir que de la sympathie: or toute faveur accordée à une nationalité dominante au detriment d'une nationalité vaincue, ne peut engendrer que la haine.»—pl. 338

(11) *Souvenirs de la Revolution et de l'Empire*, par Charles Nodier. Paris. Charpentier, libraire-editeur. Tome second.—pl. 35 .

(12) *Los col-loquis de la insigne ciutat de Tortosa*, fets per Mossen Cristófol Despuig Cavaller. Barcelona, imprempta de *La Renaixensa*. 1877.—pl. 72.

(13) Axís ho diu, en un hermós pensament, lo darrer vers del sonet que anèm á copiar. Es del poeta italiá Fra Giuseppe Parascandalo, Diffinitore di Monte Santo, qui n'escrigue 200 dedicats á la gran defensa de nostra ciutat. Lo poema ó, més ben dit, la colecció te per nom *I cuori spartani nella difesa di Barcellona*.

Aquexos sonets se ressenten de monotonia y d'aquell abus de retórica tan propi de son temps, y per altra part son més fills d'una adoració cega per

Digitized by Google

l'Arxiduch Carles y del desitx de veurel rey d'Espanya que de sentiment per la amenassa y la pèrdua de les llibertats catalanes. Axis y tot, es obra curiosissima y plena d'elogis entussiastas á la defensa de Barcelona (y alguns n'hi ha de ben sentits y ben dits) y prou digne de que la publiqui lo Sr. D. Lluis Carles Viada y Lluch, qui'n te una bona copia que galantment m'ha dexat consultar.

Veusaqui'l sonet:

Qual fumo, qual'orror, qual foco involve
il picciol giro a la Cittá di Marte?
Quante schiere d'armati ivi cosparte
con bronzi, con tamburi, e bombe e polve?
Il nemico crudel giá si risolve
di sorprender la Piazza a forza ad arte,
né cessa, né si stanca, o si diparte;
ne quel a pur dagl'oblighi s'assolve.
Si scatena l'Inferno in su la Piazza
scoppian fornelli, e mine, e rosse bombe;
a vicenda nel suolo altri stramazza.
Assordan l'aria al rio clangor le Trombe,
e freme il Gallispano, urla e schiamazza,
e giá manca la terra a tante Tombe.

Digitized by Google

Digitized by Google

Excm. Sr.:

Senyors:

Venim de lluny. Després de 45 anys de romiatge, més que romeus, som un exèrcit de Creuats que avancèm envers la Jerusalèm de nostres esperanses pera enlayrar en son Temple la gloriosa senyera d'una parla verge, d'una parla valenta, d'una parla encarnadora de tota la genialitat y grandesa del nostre poble.

En nostres jornades, no cal pas dir si hem vist ab ergull com aumentavan nostres exèrcits, exèrcits de pau, generosos, com ho son los d'artistes y poetes, com ho son los estols d'abelles que treballan pera enriquir lo rusch ab que s'emmelan y's perfuman les nostres vessanes. Però, á mesura qu'hem vist ab joya l'engrandiment de nostres rengleres, també hem hagut de plorar dolorosament la cayguda dels que'ns donaren guiatge; y, com llarch ha sigut lo camí, no hi ha que dir si n'han caygut pochs ni gayres d'aquells de nostres devanters, honra y prestigi de la nostra Creuada Literaria.

Lo Consistori dels Jochs Florals de Barcelona té cada any la piadosa costúm d'esmersar un recort als que foren nostres companys; y enguany, pera fer més dolorosa la me-

Digitized by Google

moria del Secretari, n'ha segat la mort als caps de brot, á les venerables personalitats que'ns quedavan y que feyan tan avinenta la xamosa toya dels Mestres en Gay Saber que per gloria d'aquexa hermosa institució encara'ns quedan. Per aquestos, un tribut de respecte que be se'l tenen merescut; pels altres, pels qu'han mort, l'admiració de tot Catalunya, que be se la tenen afanyada.

Se la té afanyada aquell humil sacerdot que, per anys endarrera, pujava aquestos grahons ab la barretina á la má, desbrigant aquell front per ahon s'hi regiravan los cataclismes y terratrèmols de tota una Atlántida; cataclismes y terratrèmols que no eran pas destructors ni pahorosos, sinó que sotraquejavan, enfortintla, una literatura allavores naxenta y avuy ja de tothom prou ovirada y prou coneguda. Y aquella concepció, *L'Atlántida*,'ns revelava quelcom més que una literatura; aquell geni del poema, que allissona á Colom, era un símbol: era'l geni de Mossen Jacinto Verdaguer que 'ns allissonava á nosaltres. Per ell, donchs, per Mossen Cinto, ha d'assenyalar aquest Consistori un lloch preeminent ja que fou Mestre y gran Mestre en tot: en la prosa com en la poesía mística, en la poesía patriòtica com en la popular, ahon sabía tan ben encarnar les nostres tradicions com lo tirat de la gent montanyesa. Y sos llibres la *Atlántida,* 'l *Sant Francesch*, *Patria* y'ls *Idilis*, excelsa y grandiosament coronats per la llegenda del *Canigó*, l'obra millor del poeta, senyalarán sempre'l pas d'un geni vigatá, per tota una tirallonga de sabis y de prohoms que honoraren la patria. Tot quan se digués en lloansa de Mossen Jacinto Verdaguer sería poch; y donchs lo Deu de les justicies ja'l té en sa balansa, Ell li dongui la gloria eterna com se n'endugué ben ferma y ben sancera la de tot Catalunya.

Altre dels anyorats per un treball immens y perdurable es aquell ferm y decidit lulista mallorquí En Geroni Rosselló, modestament anomenat lo *Joglar de Mallorca* y que tan per ses llums com per l'afecte que tenía á tot lo de la nostra terra, conreuava en l'Illa Daurada la poesía y la feya florir al escalf dels nostres Jochs Florals d'ahon n'adquirí'ls primers títols de Mestre; també queya darrera d'ell l'Anicet de Pagès

Digitized by Google

de Puig, aquell empordanés d'empenta, que axís ens esborronava ab les estrofes de l'*Anima en pena* com ens feya fruhir les belleses del *Retorn* y del *Job*, cisellades com ell ne sabía y veres joyes dels Jochs Florals que també'l galejavan ab la desitjada investidura del Mestratge; y com si no n'hi hagués prou ab pèrdues de tanta válua, ha mort darrerament En Terenci Thos y Codina, altre dels Mestres en Gay Saber y un dels precursors del desvetllament intelectual de Catalunya. Son *Llibre de la Infantesa* y les poesíes premiades ab lo Mestratge dexan d'ell un bon recort, si no'ns lo dexavan son pas per la Diputació provincial y sos estudis econòmichs, en tot lo que's tradueix, y de sobres, lo gran afecte que tenía'l senyor Thos per les coses de nostra terra.

Ab la cayguda d'exos poetes, com si li faltés sol, s'anava esllanguint una flor montanyana, sinó de colors llampants, d'una fragancia y d'una sentor de la terra que enamoravan. Encara que de llevor vella, com pujada á montanya, més que sava de bona lley, era ben be de *Sanch Nova* la que duya, y per axò deu plorarse al distingit prosista olotí En Marian Vayreda, perque'ns la empeltá nova y vigorosa en la nostra literatura.

Y darrera d'aquestos inoblidables companys, també perderem al venerable Joseph Puiggarí, arqueòlech y escriptor distingidíssim, veritable font ahont s'abeuraren tots los gormans de les curiositats y antigalles de Catalunya; á n'En Geroni Sunyol, esculptor de cap-d'-ala y de gloria per tothom reconeguda; á n'En Baldomer Galofre, altre artista de quina paleta'n brollaren colors y inspiracions de gran anomenada; á la Carlota de Mena, excelent actriu que doná vida á una pila de produccions del notable Teatre Catalá; á n'En Jaume Puigventós, distingit tipògraf y entusiasta per les lletres catalanes; á n'En Joseph Got y Anguera, autor dramátich y catalá de bona mena; á Mossen Agustí Puyol, qu'era una esperansa en la poesía, y al simpátich arquitecte En Antoni M.ª Gallissá qui'ns dexá tants recorts en l'art decoratiu, en son pas per l'Unió Catalanista y en aqueix mateix lloch qu'ell tant dignament ocupá com jo l'ocupo sens

Digitized by Google

altre mèrit que l'haver merescut la benevolensa del Consistori.

Però no perque hagin caygut aquexos de nostres devanters hem d'atuirnos ni de desesperansarnos los que fem lo romiatge del Art. Si ab ells no haguessim pogut arribar á la Jerusalèm desitjada'ns hi durían los joves, aquexos que'ns van seguint ab tanta energía y empenta en la nostra tasca. Proba d'axò n'es lo nombre de composicions que s'han presentat enguany en los Jochs Florals, y que, ab tot y l'escrupulositat ab que s'ha procedit en la enunciació dels temes han arribat á 201. Lo Consistori, després de ferne á conciencia la tría, va ara á emetre'l seu veredicte, veredicte que presenta satisfet á la sanció acadèmich-popular tant pera galejar als vencedors com pera encoratjar als que no ho foren y que també han honrat lo nostre Certámen.

Y anèm al veredicte.

PREMI DE LA FLOR NATURAL

Dels 94 treballs presentats á n'aquest premi anomenat d'*honor y cortesía*, lo Consistori n'ha ovirat desseguida dos en que la poesía hi brolla fresca y delicada malgrat los molts descuyts que s'hi notan. L'*Idili* y *La Balada de les Festes* acusan una sinceritat de sentiment, dexan una frescor tant plaenta, que gayrebé han posat al Consistori en un compromís pera decantarse per l'un ò per l'altre; però, atenent que l'*Idili* (núm. 111) presenta més unitat y s'adiu més al tema de la FLOR NATURAL, se li ha concedit aquesta per majoría, distingint á *La Balada de les Festes* (núm. 110) ab lo primer accèssit.

Pera'l segon y tercer accèssits s'han triat les composicions *La nit ab els pastors* (núm. 166) també plena de poesía encara que d'assumpto més reduit, y *Vostre jardí y'l meu hort* (núm. 137) quina ingenuitat y sencillesa la fan ben escayenta.

Se mencionan honorificament *El poema etern, Floralía,*

Digitized by Google

La Lletja, Alma mater, Capdellant, Primavera á ciutat, La arribada del amor y *La Rondalla.*

PREMI DE LA ENGLANTINA D'OR

A l'ENGLANTINA hi han optat 40 composicions algunes d'elles de remarcable mèrit literari. La senyalada ab lo número 122 titolada *Lo Parch* n'es una proba, ja que té estrofes fetes á cisell, ab comparanses y imatges ensopegades, de llenguatge triat y d'un assumpto verament simpátich que la fan ben digne de la joya á que aspirava. Potser algura dexadesa cap al final la desvirtúa una mica; però, estant molt per damunt de les altres ses competidores, se li ha concedit lo premi.

La Costa brava (núm. 141) es també d'immillorable factura, d'un classicisme ben entès, d'imatges boniques, però freda d'inspiració, rahó per la qual no se l'ha pogut distingir més que ab lo primer accèssit. Lo segon s'ha adjudicat á la poesía que, ab lo títol de *En Jaume II de Mallorca,* forma part de la colecció *Rosselloneses* (núm. 104); y aquí'l Consistori ha de fer present que s'ha cregut obrar en conciencia al rompre ab la costum de considerar los aplechs de poesíes com una unitat indivisible, tota vegada que, de ferho axís, foran molts los que no serían galejats ab lo premi ab tot y tenir capítols que's fan ben dignes d'una distinció com enguany s'ha escaygut ab les *Rosselloneses* y ab les *Pregaries noves.*

A l'ENGLANTINA s'han concedit les següents mencions honorífiques: *Montseny, Les bruxes de Gardeny* y *La Bandera esquexada.*

Digitized by Google

PREMI DE LA VIOLA D'OR Y D'ARGENT

També'l premi de la VIOLA ha sigut enguany bastant disputat, donchs arriban á 44 les composicions presentades. De totes elles la que tanca un assumpto més grandiós, descrit ab una magestat bíblica incomparable, y portada ab una empenta sugestiva que corprén desseguida, es *La Sacra Espectació dels Patriarques* (núm. 72) que per unanimitat se n'ha endut lo premi.

Los accèssits s'han otorgat á les poesies *Sugerides* (número 60), *A la Mare de Deu del Pi,* de la colecció *Pregaries noves* (núm. 112) y á *Missa d'exida* (núm. 168), totes tres d'assumpto sentit, versificades ab bon gust y d'una forma envejable.

A n'aquest premi s'han concedit dugues mencions honorífiques: *La Creu* y *La Santa Casa.*

PREMI DE LA COPA ARTÍSTICA OFERTA PEL CONSISTORI. No perque á la prosa hi hagin optat relativament pochs treballs, donchs arriban solzament á 18 los presentats, ha dexat d'adjudicarse la COPA. Ben digne n'es d'ella la composició que ab lo núm. 37 se titula *Marines,* tros de novela com diu l'autor, però d'una novela grossa, que s'endevina per la grandiositat ab que n'embesteix los primers capítols. En tot aquest treball s'hi descubreix un artista observador, enamorat del mar y que emmotlla'l llenguatge á tot lo que vol, donchs les *Marines* á més de revelar un gran prosista, acusan un conexement de la tècnica marinera, qu'enamora. *Antonia,* senyalada ab lo núm. 123 es l'estudi d'un psicòlech que també desperta desseguida l'interès; y ab tot y èsser un treball molt humá y escrit ab molta garbositat, per no arribar de bon tros á les *Marines,* se li ha concedit l'únich accèssit.

Se mencionan honorificament *La tragedia dels captayres, En Lluch de la calma, Prohibició d'aymar,* y'l segon capítol del *Enfilall* y que's titula *Entre concos.*

Digitized by Google

PREMI DEL EMINENTÍSSIM Y REVERENDISSIM SR. CARDENAL BISBE DE BARCELONA. S'ha adjudicat á la colecció que ab lo títol d'*Enfilall* porta'l núm. 94. Es un aplech de poesies rectorals esquisidament sentides y totes elles d'un bon gust digne de lloansa.

Los accèssits s'han otorgat á *Lo Nostre Pa* (núm. 89) y al *Brot de passioncra* (núm. 8) també d'assumpto triat y de forma cuydada.

PREMI DE LA LLIGA ESPIRITUAL DE NTRA. SENYORA DE MONTSERRAT. No s'adjudica.

Ja veyeu, donchs, quín esplet, quina brotada qu'ha donat enguany l'arbre de la nostra literatura. Cada dia més arrelat, quan les branques velles estigan cansades de fruytar, les branques joves son prometedores d'una florida qu'ha de donarli més esponera; y com joventut vol dir forsa, vol dir plenitut, vol dir vida, axopluguemnos dessota la copa de verdor que'ns ofereix l'arbre de la Patria, y aferrats á la roca, mirèm enlayre y diguèm cada dia més esperansats: SALUT ALS JOVES!

Digitized by Google

Digitized by Google

FLOR NATURAL

III.—IDILI, *de D. Francesch Pujols.*

IV —LA BALADA DE LES FESTES, *de D. Francesch Pujols.*

V.—LA NIT AB LOS PASTORS, *de D. Joan Maria Guasch.*

VI—VOSTRE JARDÍ Y'L MEU HORT, *de D. Ramón Suriñach y Senties.*

Digitized by Google

Digitized by Google

PREMI DE LA FLOR NATURAL

IDILI

Cántich d'Amor
Cántich de Vida.
Qui'm dona'l cor
quina alegría!

L'AMOR

Has arribat al ample camp. No oviras,
sota aquell roure corpulent, l'aymada?

L'AYMAT

Prou que la oviro. Dreta al mitx de l'ombra
cerca amorosa entre les branques baxcs.

L'AYMADA

Vina aymat meu: repara entre les fulles
quin niu més ombrejat; no més hi piula
un aucellet qu'aletejant tremola.

L'AYMAT

Tot sol al niu? Amor, ahont son los altres?

Digitized by Google

L'AYMADA

Ah! mon aymat, los altres ray que volan!
Vetaquí qu'als mitxdies jo reposo
á l'ombra d'aquet roure y vaig sentirhi
un piulejar suau entre les fulles.
Era un niu que nexía. Si'm llevava,
escorcollant entre'l fullám, ja'm veya
aquí en les branques baxes la niuada.
La guaytí somrïent y ab gran frisansa
tots badaren los bechs, com si veyessin
en mi á la mare llur; y tots piulavan
desaforadament; de pelats qu'eran,
els uns contra dels altres s'apinyavan
cercant la tebió qu'els dona vida;
y si moguí sense volguê una branca
y hi filtrá un ratx de sol illuminantlos,
van callá'n la claror. Jo cada dia,
me delitava á veurels, y'ls guaytava
tot contantlos les plomes que'ls nexían.
Però un dia vingué, qu'al apartarme
les branques per mirármels, sento un xiscle,
y una gran volïor que s'estenía.
Tots fugían volant, que ja eran grossos;
no més aquet petit va caure en terra
piulant tot llastimós; jo que l'agafo
enclouentlo en la má, y ves si frisava
que'l sentía frisar en mi matexa.
Al niu lo retorní, y ara sos pares
li duen nodriment. Ahir venía
lo vell que li portava una cigala:
vetaquí qu'al sé aprop se li escapa
y se'n va á terra tot fressant; llavores
l'aucell astut se n'hi corra al darrera
y si li apropa'l bech, ja la cigala
bot ressonant, rodolan per les herves
y á la fí guanyador l'aucell se'n vola

Digitized by Google

portant á la xerraire, que cantava
desesperadament entre les fulles.

L'AYMAT

Cercava en l'armonía de mos versos
un cant p'el teu retorn y Amor me diu
qu'aquieti les cordes de ma lira
y vinga envers á tú per'adorarte
en l'amplada dels camps.

L'AYMADA

Justament are
venía á reposá aquí á la bon'ombra,
y al teu aprop més grat será'l repòs.
Te culliré les branques més hermoses
per ferte una corona y coronarte.

L'AYMAT

Dexam asseure aquí als teus peus, aymía;
quan arrenquis les branques y trontolli
l'arbre, caurán al damunt meu les fulles.
Que be hi estich, hermosa! Guayto enlayre
y avans de veure la verdor del sostre
te vetx los pits qu'et brotan ufanosos.
Qu'ets esbelta axecante endins del arbre
per cullir la corona!'t vetx la gorja
resplandir de blancor, cada vegada
que dones estrebades á les branques.
Que la fas graciosa la corona!
Les teves mans, que hi saben á les branques
qu'encare que les torsis no se't trencan?
Assegut als teus peus, vetx com t'acotas
y'm sento la corona sobre'ls rutlles.

Digitized by Google

L'AYMADA

Los teus cabells! què be s'hi entortolligan!

L'AYMAT

Vull ajudarte en l'amorosa feyna
y palparé'ls teus dits entre les fulles.

L'AYMADA

Què fort qu'et mostres coronat de roure!

L'AYMAT

Asseute al meu aprop, que la bon'ombra
s'es estesa amplement pera juntarnos.

L'AYMADA

Quin benestar s'hi sent aquí als teus brassos!
Guaytant enllá d'enllá per entre'ls roures
se veu la plana verda tota estesa
fins á tocar la mar.

L'AYMAT

Sí, dona hermosa,
lo bon sol la feconda: ella quieta
reb l'ample bès que l'ha d'inflar de vida.
Los roures centenaris sempre joves
oferexen ses copes luxuriantes.
Escolta'l vent que passa. Sents? Murmuran
asprement les verdors: lo nostre roure
s'ha quexat foscament. Es que no'ls plauen
los afalachs dels vents, quan lo bon sol,
los feconda ab sa llum esplendorosa.

Digitized by Google

Volen se' immòvils com les roques. Brunzen
los brumarots entorn de l'estimada,
y'ls fa bò d'escoltar llur veu ardenta.

L'AYMADA

Tot es amor al nostre entorn!

L'AYMAT

Amemse:
No es mon desitx lo trist polsar la lira
caminant llargament y solitari;
es mon desitx, estrenyet en mos brassos
y que fermada en ells mos cants inspiris.

L'AYMADA

Sobre totes les coses vull amarte
que hi nascut per ser teva. T'anyorava
quan sols t'havía vist en lo meu somni.
Jo'm deya: ahont deu ser ell? Are que brota
com un roser la fresca matinada,
deu cantar lliurement anant p'els boscos,
guaytantse'l sol ixent per entre'ls arbres.

L'AYMAT

Jo'm deya: Ahont deu ser ella? Potser canta
are que's pon lo sol. Mentres camina
vers á la llar payral, deu aturarse
á cada mata que floreix; les vores
dels camins son florides; poca pressa
deu portá á tornâ á casa. La faldada
m'apar exuberanta y olorosa.
Are qu'arriva, al sê al portal, la versa.
Son pare prou la repta per tardana,
prò ella que riu ab lo cayent del dia,

Digitized by Google

lligant les flors, tranquila y falaguera,
li ofrena'l primer ram amanyagantlo:
—Aquestes son per vos, les més hermoses.—
Son pare tot cofoy com les prenía!

L'AYMADA

Y va ser tal com deyas: que'ns trobarem
per un camí florit.

L'AYMAT

Feya bon dia
per cullir flors y jo't diguí: Oh! Dòman
d'aquestes flors que culls.

L'AYMADA

Prou, si cantessis
una cansó plaenta.

L'AYMAT

Tú cantavas,
Amor, y sabs lo qu'aquell jorn sentirem.
Desde aleshores com t'he desitjada!
Arreu ens hem cercat. Un jorn veníes,
era un jorn del hivern, tota lleugera,
ab un feix de serments, qu'allí á la vinya
ton pare havía fet de la podada.
—Ahont va la dona que mos cants inspira?

L'AYMADA

—La llar demana llenya als que la voltan.

Digitized by Google

L'AYMAT

—Ditxós lo qu'et pot veure illuminada
per la claror payral. Qu'hermosa qu'erats
ab los serments á bras; còm destacavas
entre les planes ermes y'l cel núvol.
Quína claró en tos ulls! No sé que feres,
si mirantme ó movente, qu'apretares
contra ton pit los vells serments, y fos
desoblit ò avaricia de ton pare,
un ars ben punxagut al feix hi havía
qu'al pit se't va clavar. Ay, còm xisclares!
semblavas una caòra esgarriada
que cerca son remat. Caigué la llenya,
te vaig destapá'l pit qu'enlluernava,
y una gota de sang tota riallera
hi brollava incitanta. Aviat mos llavis
te'l volgueren guarir; vaig apropartels
fins á xuclar la sang. Després cubrirem
tú y jo aquell pit hermós y te'n anares
ab los serments á bras. Qu'hermosa qu'eras
entre les planes ermes y'l cel núvol!

L'AYMADA

Al cayent del hivern, que la florida
dels admetllers arreu s'estén flayrosa,
un dematí glassat, que regalava,
vaig sortí al hort al acabar de ploure.
Tot era plè de fotjes de la pluja,
ahont los admetllers hi enmirallavan
alegrement les branques floridores.
Ells me feren curiosa y volguí veurem
qu'aprop mateix hi havía un'ample fotja
que convidava á enmirallars; hi corro
y m'esguardo rient; mes galtes rojes
sobre les branques d'admetllé ovirava

Digitized by Google

y tot de cop en mon espill hi veig
un voleyar de flors, y al meu dessobre
tota una pluja; sa frescó en les galtes
y en lo pit vaig sentir.

L'AYMAT

Com qu'et guaytava,
feya una bella estona, entretinguda
mirant á terra, vaig pensar: què cerca
tan afanyosa? y me'n vinguí allí hont erats.
Al aproparme y veure la florida
que sobre teu, rient, lluía molla
del aygua de la pluja, va temptarme
y somoguí tot l'arbre, sense doldrem
que ton pare hi perdés tantes admetlles.

L'AYMADA

Quina sorpresa'm vas donar. Jo deya:
no fa ni un alè d'ayre y cauen flors!

L'AYMAT

Tota tú recuberta de flors molles!

L'AYMADA

Ab gran pausa debíes aproparte
que jo no't vaig sentir.

L'AYMAT

Tú no hi sentíes:
tan ab l'espill t'havíes encisada.

L'AYMADA

Qu'hermós fou aquell dia!

Digitized by Google

L'AYMAT

Tots ho foren
los jorns que'ns aplegaren. Te'n recordas
d'un matí aprop del mar? Jo t'escribía
damunt la sorra ab una canya verda
los versos del Amor; tu'ls resseguíes,
llegintlos y formant ab tes petjades
un march al llur entorn. Prò alguna volta
lo peu se t'enfonzava y de l'arena
brollava l'aygua clara; tu saltavas
mitx espantada y deyas falaguera:
Ay si'ls esborro!

L'AYMADA

Prou que me'n recordo;
era un matí ben clar; tota la platja
lluía enllá d'enllá sense cap ombra.

L'AYMAT

Vora la mar, en la serena platja,
ens hi espera una llar feta de nou
qu'encara fará olor de pedra fresca.
Al caliu del Amor, s'enmotllará
al nostre ser, com aquet niu del roure
s'ha enmotllat als aucells que tu hi vas veure.
Alli hi vindrá, després de la esperansa
qu'omplirá la blancor de casa nostra,
lo nostre primer fill y'l veurèm crexer
cantant, cantant tot esperant als altres.
Y't veuré cada dia á casa meva!
Qu'es hermosa la llar, ben endressada
per les mans de la dona que'ns estima!

Digitized by Google

Digitized by Google

PRIMER ACCESSIT A LA FLOR NATURAL

LA BALADA DE LES FESTES

Jesús, has passat pe'l món
dexant un rastre de festa.
Beneit aquell que't segueix
ab alegria modesta.

L'ADVENT

L'Advent es temps d'esperansa
que la terra n'es prenyada,

Quina cosa que fá
caminar pe'ls sembrats;
cada passa que deu
us sab greu.
Quin dolor
axafá una llevor
tot just oberta!

Avuy hem plantat un arbre,
no sabèm si florirá;
si pel bon temps no brotava
ay! l'hauríam d'arrencar.

Digitized by Google

Are es temps d'esperansa:
anémne á plantar d'altres!
que l'Advent
promet floriment.

Descolguèm la terra
plantemhi'l tronch misteriós.
Oh! Deu meu! còm se penetran
tots dos.

Are vindrán les nevades
ab la blancor de Nadal.
Any de neu
any de Deu.
Pare nostre qu'estau en lo cel!

NADAL

Per Nadal
cada ovella al seu corral.
Al punt de la mitxa nit
canta'l gall y la gallina
qu'ha comensat
la santa Missa.
Los Pastors á dalt del chor
cantan ab gran alegría.
Quan son al elevar Deu
la campaneta repica:
tot lo fret del escolá
en lo repich s'endevina:
lo poble que l'ha sentit
se sent lo fret ben endintre:
Però quina tevior
devant de l'Hostia Divina!
Oh! Jesús!
Has nascut en un pessebre
que de tant bonich com es

Digitized by Google

los nens lo venen á veure
y'ls hi agrada d'alló més.

* * *

Los fadrins festejadors,
fins qu'ha clarejat lo dia,
passan á cantar cansons
per devant de les masíes.
Si se'n van cap á cantar
á casa d'una fadrina,
quan arrivan al casal
ja'ls ha clarejat lo dia;
la trovan al galliner
qu'agafava una gallina.
—Una cansó't cantaré
si'm vols escoltar, pubilla.—
Si'l que canta la cansó
l'ha sapiguda fer riure,
de la rialla qu'ha fet
li ha fugida la gallina;
l'agafava un fadrinet,
ja li ha dada desseguida;
sota l'ala, s'han tocat
les mans, ab gran alegría.

Al voltant del pessebre tothom canta cansons.
Si'l sol es á la posta encenen los gresols;
per no veure'l cel brufol tanquen los finestrons:
al voltant del pessebre hi ha una gran tevior:
lo Desembre congelat confús se retira.
Abril de flors coronat qu'als ángels admira.
Una bella aurora qu'al cel enamora.
Ha nascut Deu
d'entremitx de la neu,
y allá en los horitzons,
lo dia de Nadal
s'allarga un pas de pardal.

Digitized by Google

LOS REYS

Lo dia creix y'l fret neix.
Los infants cap al tart
tenen somnis de festa:
—Qu'ens portarán los Reys?—

Y vé la nit, arreu, arreu,
blanca de neu.
Lluna de Janer l'Amor primer.
Y passan los tres Reys
pels camps nevats,
tots ells promesa y felicitat.
Van passant, van passant...
Son un somni d'infant;
son quelcom etern
que vé d'Orient,
y que camina
á la llum divina.

CARNESTOLTES

Carnestoltes quinze voltes
y Nadal de més á més,
tots los dies fossen festa
la Quaresma may vingués!

Si voleu cantar corrandes
poseus la má sobre'l cor.
De tantes com n'he sentides
jo no'n sé cap de mellor.

Lo dia de Carnestoltes
es diada senyalada,
tota la gent se vesteix
ab les robes virolades.

Digitized by Google

Carnestoltes quinze voltes
ab les robes virolades...

Carré amunt y carré avall
un gran ninot passejavan,
carré amunt y carré avall
que desseguida passava.

Carnestoltes quinze voltes
que desseguida passava.

L'alegría que cercavam
quina tristesa que fa!
L'alegría ja era nostre
y'ns en varem apartar.

Carnestoltes quinze voltes
ens en varem apartar...
. . . . . .
A setze... á setze'l vi
que'l pobre Carnestoltes
s'acaba de morir.
. . . . . .
s'acaba de morir.

Matí de boyra, tarde de sol;
terra esperansada, corona d'atmetllers.
Si entra la Quaresma penedida
com un desitx de Pasqua florida,
lo Febrer
treu los ordis del bolquer.

* * *

He passat pe'l seu carrer
per veure si la veuría;
se mirava un claveller
per saber quan floriría.

Digitized by Google

LOS RAMS

Quina olor de llorer que fa la plassa!
Quelcom ha esdevingut.
Lo temple es plè de palmes cimbrejantes.

Si voleu veure á Jesús
arrivará ab la florida;
perque floris tot lo món
donava la seva vida.

Los nens, á chor, sachseguejant les palmes,
cantan una cansó:
Lo Ram! lo Ram de la Passió!
Los fadrins, á les portes de l'Iglesia,
ab un ram á la má:
Obriu! obriu que volèm entrar!

Y'l chor de noyes ab les mans plegades:
Santa Magdalena porta la cadena
per lligá'l dimoni. Visca Sant Antoni!

Y passa'l bon Jesús, demunt la mula blanca,
per sota dels llorers y de les palmes.

Les palmes son benehides:
si'ls infants les han guarnides
ja no les desguarnirán,
qu'ab respecte les durán,
sentint la benedicció,
á penjarles al balcó,
que'l dimoni les veurá
y á les cambres no entrará;
qu'els ángels s'hi enfilarán
per les tijes volejant:
cada cosa á ne'l seu lloch
com l'Amor al mitx del cor

Digitized by Google

LA PASSIÓ

Jesucrist la passió vostre
tots l'havèm de contemplar
al menos la de Sant Pere
quan sentia'l gall cantar.
Diu Jesús á sos dexebles
que vagin á la ciutat;
allí trovareu un home
que porta un canti á la má.
Direu al amo de casa
que jo vos hi he enviat
que vull celebrar la Pasqua
com lo temps n'es arrivat.
Demanarèu una taula
comensèula de parar:
aquesta nit mos dexebles
ab vosaltres vull sopar.

TORNADA

Jesucrist la passió vostra
tots l'havèm de contemplar.

Divendres, gran divendres. Oh! soletat del món!
Joseph d'Arimatea sab un sepulcre nou:
si es tot tallat en pedra, s'obra al bell mitx del hort.
—Portèmhi'l còs del Mestre que hi trovará'l repòs.—
L'agafan ab gran compte y'l portan ab amor,
quan baxan lo Calvari se'ls va ponent lo sol;
á sobre de la costa, son ben destacadors,
lo còs del diví Mestre y'ls dos enterradors;
darrera hi van les dones ab pots de bona olor.
Divendres, gran divendres. Oh! soletat del món!
Joseph d'Arimatea obra'l sepulcre nou:
al bon Jesús hi posan embalsamat d'olor.
—Donáume la pomada que la hi posaré jo.
—Untal, úntal, Magdala que fou la teva amor.—
Magdala s'ajupía y untava'l sagrat còs;

Digitized by Google

de tanta olor que feya te cobriment de cor.
Divendres, gran divendres. Oh! sòletat del món!
Joseph d'Arimatea tanca'l sepulcre nou:
Axís que se'n anavan arrencan un gran plor,
si á la ciutat retornan s'apaga la claror,
qu'allá, al cim del Calvari, hi ha mort la resplandor.

LA RESSURRECCIÓ

Pasqua florida!

Los arbres del Desembre
s'han desvetllat al mitx d'un camp florit!
Axís qu'han tret los brots
los han 'nat descloent fulla per fulla
al mitx d'un raig de sol.

Cuca, cuca, surt del niu
que Jesús torna á ser viu!

Les campanes brandan alegrement
ressucitantho tot.

Carré avall que dona al mar
tots los balcons han florit;
les fadrines s'hi abocan
per donar flors als fadrins.

Demá es Pasqua florida!
á coll-y-bè l'ovella
prou cantan los pastors.
Demá es Pasqua florida!
encendrèm un bon foch,
y al mitx del foch l'ovella
fará un cremar flayrós.

Si voleu menjar cireres
jo'n sé un arbre tot promès;

Digitized by Google

Que no hi ha flor més hermosa
que la flor del cirerer.

Tot se'ns promet en flor!
Si ara es Pasqua florida
es la Ressurrecció.
Cantèm, cantèm companys!
que jo sé una cansó:

Jesús es nat
Jesús ha plorat
Jesús ha mamat
Jesús ha estimat
Jesús es mort
Jesús ha ressucitat!

CORPUS

Si la pageseta vé de combregar
tot ho veu més clar;
Torna á la masía pe'l florit camí
de bon dematí.
Ja'n trova sa mare que torna del hort:
—Daume esmorzar, mare, que tinch mal de cor.—
Mentres esmorzava la hi tocava'l sol.

* * *

Posèm lo pá y'l vi sobre la taula
qu'avuy lo món es tot florit de nou!
Pel Juny la fals al puny
que'l Juliol ja portará'l verol.

* * *

Les flors eren les promeses,
los fruyts eren les llevors,

Digitized by Google

cada llevor tot promeses,
cada promesa tot flors.

LA MARE DE DEU D'AGOST

Avuy lo cel s'ha desvetllat alegre.
Si en les vinyes hi ha la plenitut
l'eternitat somriu en l'abundor.
Som al fort del istiu!
Quina flayre de most!
La Mare de Deu d'Agost
ofrenant los fruyts, riu.

Repican les campanes
qu'es la Festa Major;
los pagesos se llevan
surten á veure l'hort;
les pomes y les peres
comensan á fer gotx;
al cel no hi ha cap núvol
qu'enteli la blavor.
Tothom va cap á missa
cap á missa major,
los capellans la cantan
de gloria y de llaor;
quan son á mitxa missa
ja van á fe'l sermó:
María immaculada
feya la Montesió
si puja ab còs y ánima
se fon en la blavor;
Los ángels y'ls arcángels
cantan una cansó,
lo poble se'ls escolta
ab molta devoció.
María treu lo rostre
per entre la blavor,

Digitized by Google

María es mare nostra
tothom la sent al cor:
los ángels y'ls arcángels
están en oració:
María amaga'l rostre
al mitx de la blavor.

Les campanes tocan y per sobre'ls camps
ressonan alegres, ressonan alegres.
Les campanes tocan y á casa'ls malalts
ressonan alegres y confortants.
Les campanes tocan dalt del campanar
que la Verge vola, que la Verge vola.
Les campanes tocan sobre'l poble clar
que la Verge vola vers al cel blau.

Dotze hores cauen en terra
y'ls ángels cantan al cel;
tot lo poble surt de missa
ab lo cor vessant d'amor,
perque ja té una mare en la blavor.
Los fadrins y les fadrines
se posan á festejar;
les vinyes totes esteses
s'estarrufan sota'l sol
ab un repòs de festa esclatador.
A l'entrada de les cases
s'hi sent l'olor del dinar;
si la esposa para taula
ja ajustava'l menjador
no més perque no's mogui la frescor.

* * *

A l'hora de la tarde
de tanta llum que hi ha al cel
la terra s'endormiscava.

Digitized by Google

Los rahims que tu cullíes
son calents del ratx del sol,
los posarèm sobre'ls pámpols
vora voreta del pou.

A darrera la montanya
n'hi ha un'ombra tota estranya.
Qué sería? qué será?
Una tempesta vindrá
tot lo món s'enfosquirá:
ja's gira vent
y'l bon sol se va cloent.

Al cel hi ha una feresa neguitosa
y una gran quietut.
Oronel terrè'
pedra ó aygua vé...
Plou, plou,
cada núvol se desclou.
Si'l poble s'ensombreix
la encontrada s'estremeix:
trona aquí, trona allá,
campaner ves á tocá'
tot lo món s'aclarirá.
Si no tocas á bon temps
no veurèm may més lo cel:
La campana fa un toch clar:

Bon bon temps feste aquí.
Mal mal temps feste enllá.
Santa Bárbara va pels camps
tota vestida de blanch,
de blanch y de negra
Jesús! com llampega!

Si'ls trons han ressonat en la negror
lo poble s'ha arraulit sota dels núvols.
Sant March, Santa Creu, Santa Bárbara no'ns dexeu
que'ls camps s'han aclarit á cada llamp.

Digitized by Google

—Bon temps, d'hont vens?
—Del cel.
—Feste ensá, que't desitjèm.
—Mal temps, d'hont vens?
—Del infern.
—Feste enllá que no't volèm.—

De cop y volta'ls núvols s'han partit
esquinsantse amplament,
y'l cel esdevé clar,
que'l sol ha lluhit
sobre'l poble y'ls camps mullats de fresch
regalimants
sota l'Arch de Sant Martí.

Y tothom ha caygut agenollat
al devant del miracle qu'ha esclatat
al mitx del cel ab tanta claretat.

Pels carrers molls de la pluja
va passant la professó;
la gentada la contempla
ab una gran devoció.
Axís qu'es veu sota'l tálam
la Mare de Deu d'Agost,
los pagesos y pageses
li cantan un cant de gotx:
Putx que sou Mare de Deu
y viviu de serenors
vullau ser Mare dels homes
oh! Mare de Deu d'Agost.
Quan la professó ha passat
cau una llum de sol post.
Per sobre les vinyes plenes
hi ha quelcom que s'allunya apoch apoch.
L'un pagès ja diu al altre:
Per la Mare de Deu d'Agost
á les set ja es fosch.

Digitized by Google

Si apuntan les estrelles en lo cel blau
repican les campanes en la gran Pau.
—Es la Mare de Deu qu'entra—
diu l'esposa al espòs.
—Tot encenent la llar benefactora
hont cremará'l foch nou.—

Digitized by Google

SEGON ACCESSIT A LA FLOR NATURAL

LA NIT AB LOS PASTORS

Quan soch al rás, saludo les cabanyes
buydes de llum, desertes de pastors,
les ramades no hi son, y les montanyes
s'emboyran lentament... Puigmal s'ha fós.

Boscos avall, s'estimba axordadora
la cayguda de l'aygua escumejant,
y una faxa de cignes temptadora
camí dels llachs s'esflora,
blanca visió de goges, emigrant.

Y la boyra s'hi adorm y cau pesanta
com glopades d'incens.
Oh! blava magestat de l'hora santa!
ressona un esquellot y un baylet canta!
Son los pastors que baxan ab los bens...

Digitized by Google

Bella nit!... Per les prades silencioses
farèm un foch ben gran!
porteu llenya de branques oloroses
com si fos per la nit de Sant Joan!...
. . . . . .

Fa fret! y la ramada
á flor d'herba s'acotxa esquellejant...
per l'ombra de la nit, escabellada
la foguera s'axeca espurnejant.

Boyra d'hivern! — lo vell pastor murmura
com un profeta, beneint lo foch,
la nuvolada creix y'l gos d'atura
atravessa la cleda á poch á poch...

Y'l bon home de llarga cabellera
s'axeca y diu, posantse'l gech de pell:
—Es l'anyada darrera
adeu! prats de Cadí! soch massa vell!...

Pastors y rabadans, tanqueu la porta,
que l'hivern ha arribat,
lo bosch emmalalteix y l'herba es morta;
fugím, que'l gorch dels somnis s'ha entelat.

Per l'alta solitut dels plans salvatges
lo torb avansa capdellant la neu,
prò jo m'enduch l'encís dels grans herbatges
ficat á dintre meu.

Me l'enduch cap avall, com les cascades,
per destexirlo en cants,
jo'l goig de les montanyes regalades
l'espargiré per sobre'ls rabadans.

Y's farán forts, y quan lo Maig desglaça,
y's frissa l'abetosa per florí,

Digitized by Google

hi haurá un pastor novell en cada jaça
que adorará per mí...

Fugím, que'l llop udola;
agafeu lo sarró!...
Y al darrê adeu! que boyra endins tremola,
per l'ampla vall, lo gros ramat s'escola
y un vel de llum, s'axampla en l'horitzó!...

Digitized by Google

Digitized by Google

TERCER ACCESSIT A LA FLOR NATURAL

VOSTRE JARDÍ Y'L MEU HORT

A vos.

M'estimo més lo m u hort
que'l vostre jardí, Marquesa;
y axò que'l meu hort es xich
y ben humil sa floresta.

Lo vostre jardí es tan gran
que, qui no'l sab, s'hi pot perdre;
però té un ayre seriós
que m'ompla'l cor de tristesa.

Aquelles flors dels camins,
ignorades, que no arrencan
ni una mirada d'amor,
ni una promesa fan nexer;

Aquells arbres retallats
al bo de llur jovenesa;
la estatua del surtidor
que'l somni de l'aygua vetlla;

Digitized by Google

Los plátanos revellits,
los amagats banchs de pedra,
la glorïeta del fons
tan trista sempre y deserta;

Us ho dich sincerament:
Lo vostre jardí, Marquesa,
en lloch d'inspirar amor
inspira pena y respecte.

Per la banda del carrer
té'l vostre jardí grans rexes,
y una capa de rovell
va rosegant la portella...

* * *

Si vegessiu lo meu hort!
A n'allí la vida hi vessa!
De tan vermells, los clavells
gayre be tiran á negres.

Les roses, plenes d'amor,
hermosament s'esbadellan;
los lliris son més esbelts
y més dobles les violetes.

Entre mitx de la verdor
qu'encatifa arreu la terra,
generosos, los fruyters
xamosos fruyts oferexen.

Sempre m'alegra algún niu
y algún pardal m'enquimera.
A voltes, més d'un baylet
m'ha festejat les figueres.

Digitized by Google

Lo meu hort fora petit
per vos, senyora Marquesa,
prò ma quitxalla del cor
s'hi troba encare baldera.

Si vegessiu'l menut
ab quin deliri hi terreja!
Solzament quan vol mamar
plora per alsars de terra.

Blanca es la paret del hort,
blanca, que de lluny se veja,
per si algun pobre té set,
ó vol un mos per refersc.

Está si cau ó no cau
la tanca de fusta vella;
s'empeny tan sols ab un dit
y desseguida franqueja.

Jo no li tindría pas.
Per qué, si sempre es oberta?
Més diu que l'avi la feu
y, es clar, axò'm fa respecte.

Deu me conservi el meu hort,
que ho procuraré merexer,
y no us envejaré may
lo vostre jardí, Marquesa.

Digitized by Google

Digitized by Google

ENGLANTINA

VII.—LO PARCH, *de Mossen Jascinto Verdaguer.* †

VIII.—LA COSTA BRAVA, *de D. Gabriel Alomar.*

IX.—EN JAUME II DE MALLORCA, *de D. Juli Delpont,* de Perpinyá.

Digitized by Google

Digitized by Google

PREMI DE LA ENGLANTINA D'OR

LO PARCH

(Exposició Universal de 1888)

Barcelona venjada

I

¡Infausta Barcelona! Com una gran montanya
tot lo poder de Fransa, tot lo poder d'Espanya
cayguérenli demunt
aprés ¡ay! que'ls exèrcits austríachs, que atiaren
un dia'l foch, al vèurela perduda, la dexaren
com se dexa á un difunt.

Desamparada y sola se llensa á la batalla;
sos fills al ratx de flames, de ferro y de metralla
desnú mostran lo pit,
y ab centenars de boques la encesa artillería
l'esfondrament escup-li, la mort y l'agonía
un mes y un any seguit.

La lluyta fou heròyca, desesperada y fera;
mes cent pobles tenía davant, la fam darrera,
la forsa aná perdent:

Digitized by Google

ab la lleona'ls mascles cadells prou se batían,
mes d'un á un y á rengles assessinats morían:
¿què pot un contra cent?

De nostra Santa Eularia cobert ab la bandera,
Rafel de Casanova caygué en la devantera;
caygué Villarroel;
tot cau dins Barcelona, los hèroes y les coses:
per enterrar sos mártirs aymats no té prou lloses,
mes ay! Deu tè prou cel.

Los murs tenen set bretxes, quiscuna una ferida
per hon la sang s'adolla, per hon se'n va la vida:
son totes set mortals;
y trossos de muralla ací y allá li cauen,
y torres ja cansades de vigilar s'ajauen
damunt dels vells casàls.

Quan se vegé sens torres, sens forts y sens muralla,
guerrer á qui's romperen capmall y arnés de malla,
quan de sos fills vegé
malalta y sense vida la hermosa flor superba,
y ací y allá segada com per la dalla l'herba,
Barcelona caygué.

Caygué, y en terra al vèurela lo vencedor cayguda,
al vèurela á ses plantes postrada y abatuda,
li posa'l peu al pit,
y cridant á les feres y corbs de les montanyes,
de la geganta víctima los dona les entranyes
en regalat convit.

La Sala de Sant Jordi vegé entre sacrilegis
cremar lo daurat llibre de nostres privilegis
escrit ab nostra sang;
la plassa de Sant Jaume vegé nostra bandera
per lo butxí ferotge tirada á la foguera,
passantla abans pel fang.

Digitized by Google

Llavores se forjaren cadenes per sos braços,
grillons de totes menes pera aturar sos passos;
mes ¿per doblar son front
ab quina diadema carregará sa testa
que sia prou fexuga, que sia prou feresta
y ensemps pedra y afront?

Tenyit de sang encara, rugint com una fera,
lo rey se'n baxa al barri famós de la Ribera
devant sos granaders:
—Dexáu aquexos glavis, prenèu magalls y relles,
los diu, y enderrocaules aquexes cases velles,
catau de bandolers. —

—De Montjuich que vingan aquí los escodayres;
si no n'hi ha prou, que vingan també los barrinayres
armats del llamp y'l tró;
la casa entossudida que tórce'l cap no vulla,
á troços per los ayres que vole com la fulla
al buf del Canigó. —

Y milenars de relles y milenars d'axades,
de les vehines hortes pujan á les taulades,
que tiran daltabaix.
Los miradors retxosos ab tant colpetx tombollan,
y'ls torreons altívols en terra s'agenollan
humils y ab lo cap baix.

De les antigues cases no'n restará ni una
puix, perque sa memoria cayga desfeta en runa,
la escoda y lo picot
com urpes de dimoni que'ls odis desinfernan
de sos muntants les amples parets desenquadernan
enderrocantho tot.

Los campanars s'abraçan cayent ab les torratxes,
y á troços, com en dansa febrosa les morratxes,
rodolan pel carrer:

Digitized by Google

los coloms que'n sortiren, totjust al devallarhi,
per colomar sols troban los ossos d'un ossari
que remou lo fosser.

Arreu arreu s'ajauen los grossos casalicis,
los monestirs, escoles y amparadors hospicis,
lo temple y l'hospital;
á rengles los tuguris s'aplanan en la sorra
y'l més joyós dels barris barcelonins s'esborra
com xifra en un sorral.

Quan ja no'n queda rastre, com d'aygua escorreguda,
d'aquelles pedres, ossos de la ciutat volguda,
n'axecan un castell,
lo de la malastruga y odible Ciutadela,
que naix á Barcelona com una erisipela
en mitx d'un rostre bell.

La espasa es de Damocles damunt son cap penjada:
per gota qu'ella's moga d'hon jau endogalada,
la passa á ferro y foch,
y de la gran Barcino, reyna del mar un dia,
pera mostrar als pobles que un jorn arreu vencía
sols queda un enderroch.

II

Lo segle doná un tom, y Barcelona
se desvetllá amassona,
y al veure aquexa mole davant seu,
li dona un cop de peu.

Los que li feren guerra
se deyan ells ab ells: "¿Què hi fará allí?"
Ella enfeynada va aplanant la terra,
la rega ab son suor y'n fa un jardí;

Digitized by Google

Ne fa un jardí hon soterra
sos immensos oprobis y dolors;
aquells murs que li feren de cilici,
sos grillons y improperis,
la Torre del suplici,
tot ho cobreix ab un mantell de flors.

Aprés tot arborant llorers y palmes,
convida allí mateix tots los realmes
de lletres y arts á Universal Torneig.
La cort d'Espanya's feu barcelonina,
y'ls pobles tots vingueren al corteig
d'hont era Barcelona la regina.

Veyent que aquells fortins aterra encara,
sos enemichs se diuen uns als altres:
—¿No'ns tirará á la cara
del castell malehit les pedres á nosaltres?—
¡Oydá! D'aquexes pedres Barcino'n fa un palau
ahont cridats tots los pobles de la terra
en aquell lloch, ludibri de la guerra,
celebra la gran festa de la pau.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRIMER ACCESSIT A LA ENGLANTINA

LA COSTA BRAVA

Caribdis.

Idols de pedra gegantina y freda,
ares immenses de les altes ones,
nostre vaxell, de les obscures viles
una escomesa os porta!

Son ells, los deus encadenats, immovils,
cayguts un jorn del paradís helènich;
y'n les entranyes insensibles guarden
una adormida força.

Son ells, vençuts pe'l Septentrió fantástich
qui'ls arrancá la divinal natura,
y esperan sempre'l despertar terrible
de la Potencia opresa.

Son ells, qui daren als primers artistes
la noció dels temples morts que tomben;
velles pagodes ahont los trenchs gravaren
sinistres jeroglífichs.

Digitized by Google

No tenen nom. No'ls conexèm. Tots dormen
en l'inconciencia del nirvana búdich;
com á fakirs á dins lo bosch en èxtasi
ò com á deus granítichs.

Miraulos. Grans, com á elements, s'avensan
sobre la mar. De la feresta altura
dexan despendre una crudel y altiva
serenitat perpètua.

Tals contemplaren l'arribada absorta
de les primeres y porugues veles,
y'ls navegants los adoraren, trèmuls,
cayguent sobre la barca.

Embolcallats ab les marines boyres,
alts dins lo dubte de la mar sagrada,
aparegueren com á mónstres bíblichs
venguts de les llegendes.

Com á gegants d'encantament y ensomni
qui devoraren los viatgers sacrílechs
y dins avenchs desconeguts llançaven
les naus humils y frèvoles.

Com á dragons qui, condormits, guardaven
l'Illa esplendent y darrera ells, geloses,
les verges valls lo seu tresor obrien
de misterioses fruytes.

Son ells. Los cíclops de mirada morta,
que ab l'ull vidriat y pera sempre fixe,
de l'infinit l'agotament esperen
y'l braç retut reposen.

Alsen triomfals la monstruosa testa
cada matí, y'l sol naxent fa caure
bálsem de llum demunt les grans ferides
dels blochs vermells, immensos.

Digitized by Google

Per ahont transcorren regalims y taques
d'humitat negra y sanguinosa, restes
de les batalles dels vells temps de gloria
que tornarán un dia.

L'himne reprenen dels vençuts titánichs,
bella cançó que ab lo llevant arriba,
tot desvetllant dins la memoria ansiosa,
reminiscencies trágiques.

Sembla que estátichs, en suau deliqui,
l'Inexistent divinitat adoren,
y'n lo cel buyt, banyats d'unció, penetren
per l'entre-oberta volta.

Son los Esfinx que'l temporal desperta,
y que interroguen los vaxells que passen
per l'eternal camí de Thèbes, ruta
del pervenir sens terme.

Com á avençades de la mort, dormides
á la claror del sol ardent, en somnis
callats meditan l'immortal problema
de l'única Existencia.

En l'inconcient contemplació infinita
de lo inorgánich, qui'n lo gran silenci
del mon humil sent arribar de l'Eter
l'incògnita harmonía.

Y quan los núvols damunt d'ells davallen,
banyant llur front martirisat, piadosos,
la resplandor á l'esperit se mostra
d'un panteisme místich.

Y á n'el gran Cosmos s'incorpora l'ánima
y com una aura de sotil dolçura,
de les antigues etats d'or, serenes,
un reconfort arriba.

Digitized by Google

Per moments tomben atalayes mortes,
castells vençuts que'ls temporals estimben
entre'ls penyals. Y'ls vells turons, en l'ayre,
austers y muts s'eleven.

Ara s'hi axequen les faroles blanques,
vetllant les naus que'n l'horitzó desfilen,
y alçant en l'ombra de la nit la pobre
llanterna solitaria,

la llum que miren, allá endins, duptosos,
los mariners desconeguts que passen
dins la calitja de la mar inquieta,
vetllant damunt la proa.

Negres cavernes que socava l'aygua,
y ahont les nereides reposavan, dolces,
desfent en l'ombra dels fondals claríssims
les cabelleres verdes,

guarden visions de terrorífichs monstres,
fregant l'escata pe'ls cantells y puntes,
apocalíptichs animals qui semblan
despresos d'una gárgola.

Com á holocauste d'exa mar, les ones,
sobre'ls turons sense pietat, immòvils,
hi fan rebatre y estrellar barrejes
de quillas y cadavres.

La transparença dels fondals convida
traydorament; y'n mitx dels jorns de calma,
baxa del cel á damunt l'aygua oliosa
una gran ombra negra.

Y allá endins, blanques, pera sempre ignotes,
pe'l gran domini del Misteri, esquives,
com á deeses virginals qui reynen
dins l'absoluta fosca,

Digitized by Google

nien les coves, ahont á mils, besantse
per l'infinit de les tenebres mudes,
en deliciós miniaturat florexen
estalactites pálides.

Son coves verges. L'ideal congrien
d'una suprema y eternal bellesa;
ningú les veu; no han vist la llum profana;
no saben que son belles.

Damunt lo caos tenebrós se tanca
la volta immensa; y pe'ls recons habitan
les femenils divinitats caygudes,
amigues dels poetes.

Y'n lo mirall dels gorchs quiets, puríssims,
banyen la forma de la verge clássica,
y una remor de clapoteig axequen,
qui's perd al lluny, sonora.

Altres, passant en sempitern desfici
dins un gran vel de cabells rossos, sembla
que ab plany tristíssim l'elegía entonen
de la beltat romántica.

Un vent odiós de veritat y prosa
los desterrá del bosch nadiu; volaren
dins una boyra d'ilusió y misteri,
ploroses y vençudes.

Eran les ninfes de les odes gregues;
eran les muses dels cantors de Roma;
eran les fades maternals y tristes
de la llegenda morta.

Digitized by Google

Digitized by Google

SEGON ACCESSIT A LA ENGLANTINA

EN JAUME II DE MALLORCA

(DE LA COLECCIÓ ROSSELLONESES)

Per alt de la boscana cresta
han retrunyit ayres de festa...
— Ay, mare, qui sap què serà?
—Corriu, ninets, corriu, qu'un rey se'n va passar.

Petit es; rodejat de dides
es dut per les planes florides...
— Mare, qu'anèm á l'esperar?
— Y si ninets, veniu, anemlo manyagar.

Del Vallespir la neu s'ha fosa,
del Tech, l'aygua baxa fangosa...
— Ay, mare, y donchs com ho fará?
— Veniu, fillets, *á coll* (1) lo ferèm travessar.

(1) *A coll*, paraules d'En Ramon Muntaner, dins sa Crónica.

Digitized by Google

Soldats, caballers, lo rodejan,
de valent campanes tritllejan,
per fí s'arriba á Perpinyá...
—Qu'es bel, fillets, qu'es bel, aneu á l'espiar

* * *

Pel Jaume, quina desventura!
La sort, si li'n dona amargura...
—Lo rey, mare, com se'n treurá?
—Aneu, minyons, aneu, aneu á guerrejar.

Quina lluyta més atrevida!
Lo rey s'hi ha jugat la vida...
—Mare, quant es que tornará?
—Calleu, fillets... l'han mort... ara lo cal plorar!

Digitized by Google

VIOLA

X.—LA SACRA ESPECTACIÓ DELS PATRIARQUES, *de D. Joseph Carner.*

XI.—SUGERIDES, *de D. Joaquim Ruyra.*

XII.—A LA MARE DE DEU DEL PÍ, *de D. Joseph Carner.*

XIII.—MISSA D'EXIDA, *de D. Manel Folch y Torres.*

Digitized by Google

Digitized by Google

PREMI DE LA VIOLA D'OR Y D'ARGENT

LA SACRA ESPECTACIÓ DELS PATRIARQUES

Populus qui ambulabat in tenebris
vidit lucem magnam.
ISAÍAS. — IX. — 2.

Eran onades d'homes en una pau eterna, solemnials y quiets.
Hi estavan desde segles y segles; romanían serens y arrenglerats.
Cada cent anys hi anava un home nou; prenía son lloch, y deyan tots:
— No se'n veu res encara? — Y ell responía: — No.

Y tots altre vegada callavan en la fosca que no acabava may,
les barbes totes blanques com remolins de tofes arrossegant pel sol,
junyint les mans, lo bácul nuhós de patriarca posat demunt del pit,
y de milers de boques s'ohía un sol respir.

Y desd' Adam n'hi havían; d'Adam, fill de la terra, fins al fuster Joseph,
serens, en santa calma, immóvils com si fossin retaules seculars.
Sols algun cop alsavan ansiosos la mirada y's deyan gravement:
— No se'n veu res encara?— Y responían: — No.

Era una gran cadena de cimes gegantines coronades de neu.
Era una gran boscuria d'alzines milenaries qu'ha respectat lo llamp.
Era una volta immensa ab llanties plenes d'oli, ab llanties d'or y argent,
qu'ansiavan la guspira de llum per flamejar.

Digitized by Google

De tant en tant s'alsavan pausadament sos brassos ab santa magestat,
ses parpres resplendían, y sos mantells volavan, y alsavan tots un clam;
els ámbits retrunyían prenyats de l'infinita nuvolada de veus,
— No se'n veu res pels ayres? — Y responían: — No.

Passats segles y segles un día entre la fosca s'hi veya un punt llunyá.
Era un punt blanch. A l'una los patriarques deyan: — Es un estel perdut. —
Y un altre cop posaren desalentats y tristos les mans demunt del front
y queya la cascata de la barba esplendent.

Mes un dels patriarques digué: — Germans, oviro que'l punt se fa més gran.
— S'acosta — un altre deya. — S'acosta! — un repetía. — S'acosta! — deyan tots.
— Se sent una canturia llunyana! Quín aroma! Quín resplendor crexent! —
— S'acosta! — tots cridavan rient y brassejant.

Y'l punt anava fentse més gran y s'apropava. Ja era una flama ardent,
y era molt lluny encara. — Axí al Horeb lluhía! — clamá gojós Moisès.
S'alsava un bosch de brassos en los espays sens fita, tots inondats de llum.
Y aparegué la cara del Just entre rius d'or.

Moisès llensá les taules, Abraham lo seu glavi, Aaron la vara en flor.
Josué llensá l'espasa, Booz la fals augusta, la cítara David.
Tot rodolá per terra; les coses trepitjades cruxían sota'ls peus.
Mes exclamant: — Hossanna! — tothom corría al Just.

Y'l Just los abrassava ab tan ample abrassada que hi capigueren tots.

Digitized by Google

PRIMER ACCESSIT A LA VIOLA

SUGERIDES

La naturalesa sugereix certes idees belles, que no indica sinó ab emblemes.

L'ESTEL DE L'ALBA

L'estel del matí
es un serafí,
que l'espay esplora
ans no dexa'l vol
axecar al sol
per sobre l'aurora.

Estel del matí,
candi serafí
¿què cerques?... ¿què mires?...
Ab esguart cuytós
quelcom misteriós
y amagat ovires.

Ta mirada veu
de la má de Deu
l'ombra tal vegada

Digitized by Google

per dintre l'atzur
transparent y pur
de la matinada.

Quín signe't fará,
què t'ordenará
l'Autor de la vida?...
Voldrá que'l sol d'or
caygui en la foscor
ò tingui surtida?

L'instant es punyent.
Lo dubte en l'ambent
assombrat tremola.
No es dia ni es nit...
l'aucell arraulit
no piula ni vola.

Punyent es l'instant
de dubte y espant,
de fonda agonía;
però dura poch...
Ja l'ona de foch
va pujant del dia.

Lo món, inconscient
del penós moment,
s'ompla de gaubansa.
D'una ombra de mort
quí fará recort
quan la vida avansa?

Tot brilla y somriu,
tot belluga y viu..
Quín cant de victoria!
Ja hi ha un dia més!
Y del sol encès
tot canta la gloria.

Digitized by Google

L'estel del matí,
ull de serafí,
dins la llum s'acluca.
Amorós estel,
tu vius en un cel
que d'aquí no's lluca!

Cántali al Senyor
l'himne ubriagador
de la llum daurada.
Vesli á demanar
que'l pugám cantar
un'altra diada.

LES CAMPANES EN FLOR

De totes les flors
que adornan lo marge
cap fa somniar
tant com les campanes.
Semblan vestidets
de petites fades,
posats á axugar
del sol á la flama.
Robeta gentil,
mágica bugada!
Mirant los vestits
un pensa en qui'ls gasta,
y's troba en lo món
de nostres rondalles.
La roba es á punt...
sols falta agafarla.
Quan entra la nit
¿quí sab lo que passa?
Tal volta'ls follets,

Digitized by Google

quiscún ab sa dama,
comparexerán
á ballar sardanes.
Les cuques de llum
encendrán ses llanties.
Los grills tocarán
les seves guitarres,
y farán sonar
los tòtils ses flautes.
Qui veure pogués
les belles dansayres
ab los seus vestits
de flor de campana!
Mes, si no les veig,
veig sa roba mágica,
posada á axugar
del sol á la flama.

LO MISSATGE DEL SOL

Filla gentil del sol,
papellona daurada,
vull seguir lo teu vol
vagarós per la prada.
Tú no més vius de llum,
de nèctar y perfúm.
Ta vida m'enamora.
Jo avuy te seguiré,
jo ta vida viuré,
mal sigui sinó un' hora.

Ets una flor despresa
del trono del Senyor
y't convertí en deesa
son palp animador?

Digitized by Google

"Vola, vola, — 't diría —
anímat, viu y cría,
petit joyell del cel;
tes pedres de cent cayres
serán ulls y, entre flayres,
viurás de dolsa mel."

Mes no, que tu ets un ser
nat en l'aura lleugera.
L'artista que't va fer
té'l nom de primavera.
En un somni l'Abril
progectá ton perfil,
ab tint de mil coroles
lo sol te va pintar
y'l vent te va portar
vers un prat de violes.

Ta vesta esplendorosa
apar una il·lusió
y bogues silenciosa
com una aparició.
Si't frega alguna rama,
de ton cosset de flama
s'axeca llum en pols
y, com estela, daura
lo pur camí de l'aura
darrera ton pas dols.

En ton lluent vestit,
quan terra á terra flotes,
he vist un mot escrit
ab misterioses notes.
Ah!... vola ab vol quïet,
déxam veure'l secret
que amagues en tes gales.
Oh, qui pogués llegir

Digitized by Google

les lletres de safir
escrites en tes ales!...

Viatgera del oratge
¿què hi ha escrit en ton dors?
Sería algun missatge
del sol pera les flors?
Ses lletres esmaltades
pel geni de les prades
serán potsê'l resúm,
en llengua may sentida,
dels plers que té la vida
y'ls colors y la llum?...

Oh, sí!... Mes lo mot bell
no estará en llengua humana,
sino en notes d'aucell
y arpegis de fontana.
Benhaja qui'l llegís,
baldament no'n capís
res més que l'harmonía!...
Ah!... ja sé lo que diu...
he entès lo mot joliu...
diu... "Poesía."

Tothom la llengua encerta
en que se confegeix,
es una solfa oberta,
que tot lo món llegeix.
La font lo taral-leja,
lo bosch lo borbolleja,
lo canta'l rossinyol,
lo diu al prat l'abella,
la flor á la poncella,
al marge'l rierol.

Digitized by Google

LES CANYES

Quantes hores he passades
vora'l riu en lo canyer!
Cada canya es una nimfa,
que mou ab viu aleteig
trenta ales llargues y verdes
com pera volar al cel;
mes ¡ay! sentint de la terra
presoneres ses arrels,
ab complanta melangiosa
compta ses penes al vent.
Y es lo seu cant d'anyoransa
tan harmoniós y tan bell
que fa estimar la tristesa
y trobarli un goig secret.
Passarells y caderneres,
be teniu hermosa veu,
y tú, rossinyol, que encantes
ab ta musica'ls estels;
mes no dieu tantes coses,
lliures y axerits aucells,
com ab son cant baix y feble
les esclaves del canyer.
Pobres verges presoneres,
que's blinquen d'esllanguiment,
tremoloses, tremoloses,
parlen de lo que no's té,
de tot lo que'l cor anyora
y en somnis l'ánima veu.
Y'l poeta al escoltarles
¡que be, que be les entén!

Digitized by Google

Ell també té moltes ales
y está com les canyes, près.
Quantes hores he passades
vora'l riu, en lo canyer!

Digitized by Google

SEGON ACCESSIT A LA VIOLA

A LA MARE DE DEU DEL PI

(DE LA COLECCIÓ PREGARIES NOVES)

Dels cims d'avora nostre
los arbres van tallant;
Mare de Deu del Pi
los nostres pins se'n van.

Oh, 'l pi que tan aymareu,
oh, 'l pi, l'arbre sagrat!
Lo pi es una esbeltesa
y es una magestat.

Lo pi es un patriarca;
fa reyalment los dons;
als vells, llenya qu'escalfa
y als petitets, pinyons.

Mes los homes no'l volen,
y allá hon hi havía'l pi
fan cases y casetes
ab sorra en lo jardí.

Digitized by Google

Y desde nostres vies
no guayten ja'ls infants
als vells de la montanya,
als nobles pins llunyans.

Diuen qu'avuy la llenya
se ven á molt bon preu;
vetlleu pels nostres arbres
gentil Mare de Deu.

Oh Verge dels ulls clars
y'ls somriures divins!
Duheu sobre nosaltres
un gran perfúm de pins.

Digitized by Google

MISSA D'EXIDA

Holocauste.

Avuy ha exit á missa la partera;
la mare y'l fillet. Ella esllanguida,
l'esguart enmustehit, la faç de cera...

Ha passat pel vehinat escotorida
per entre mitx d'aquell axám de dones,
sá y enllá recullint enhorabones,
mitx volent, mitx dolguent,
pantejant y somrient.

Son pas es insegur mes no's detura
ni's torba pel camí; sols devegades
acarona al fillet ab ses mirades.

L'infantó está adormit; dorm y reposa
beatíficament,
y la mare'l contempla amorosida
com s'aferra á la vida
closos los punys desesperadament.

Digitized by Google

. . . . . .

La missa ha comensat; l'Augusta Ofrena
blanqueja sobre l'or de la patena
que demunt l'ara'l sacerdot ha alsat;
l'ha alsat al punt en que la mare pía
un' altra hostia ofería
á la tres voltes santa Magestat:

—Pare y Senyor de tota criatura
jo us faig present d'aquest plansó del cor,
de Vos jo l'he rebut per ma ventura,
á Vos jo l'he tornat per vostre amor.

Santifiquèulo, Pare, y benehiulo
com m'heu santificat y benehit;
ab brassos amorosos acullíulo
com fou en mes entranyes acullit.

Dexèulo sadollar en la canella
hont s'adolla la gracia y la virtut,
com bresca delitós en la mamella
lo raig melós de vida y de salut.

Lo vostre sant temor tingui per guía
en los errívols viaranys del món,
donchs qui dels camins vostres s'esgarría
tombolla del abisme en lo pregón.

Fèulo humil y manyach com la coloma,
precabut contra'l mal com la serpent,
lliberal com lo gers, que don' l'aroma
á qui l'ha trepitjat més crudelment.

Que del treball la cárrega fexuga
no la tingui per jou humiliant,
mes si com creu qu'en sas espatllas duga
de redempció l'emblema sacrosant.

Digitized by Google

Que l'engany de les filles de la terra
la pau no mal ferexi del seu cor
marcintlo com la planta que s'enterra
entre la pols avans de treure flor.

Senyor Etern, doneuli llarga vida
y que's desgranin ab los meus sos anys
perque tingui sa testa adolorida
hont decantarse al pes dels desenganys.

Y quan retut en la terrena lluyta
la mort senyali'l seu instant darrer,
jo us preg', Senyor, que no culliu la fruyta
si ab ella no volguessiu lo fruyter.

Per l'amor de vostr' ánima abrusada
que redimí y salva la humanitat,
pel que us té vostra Mare Immaculada,
per aquell que'l meu cor ha fecondat;

Pel que uneix aquí baix les criatures
y lliga al entorn vostre'ls esperits
y dels ángels redobla les cantúries
y dels homes consola'ls greus neguits!

. . . . . .

L'ofertori ha acabat
quan lo darrer misteri ha desgranat
lo Sacrifici incruent...
La mare ha exit del temple confortada
y entre'l festó de Verges que la entrada
vetllan immòvils ab devot cayent,
passa ab lo fill als brassos triomfalment.

Digitized by Google

Digitized by Google

PREMIS EXTRAORDINARIS

XIV. — MARINES, *de Víctor Catalá.*

XV. — ANTONIA, *de D. Joseph M.ª Folch y Torres.*

XVI. — ENFILALL, *de Mossen Angel Garriga y Boixader.*

XVII. — LO NOSTRE PÁ, *de D.ª Dolors Moncerdá de Maciá.*

XVIII. — BROT DE PASSIONERA, *de D. Manel Rocamora.*

Digitized by Google

Digitized by Google

PREMI DE LA COPA

MARINES

Tros de novela.

MAR D'HIVERN

La Rita, quan va entrarli 'l xacolata, tota arronsada d'espatlles y ab lo nas arrufat, li va dir:

—Ay, senyoret, no cal pas que's mogui!

—¿Per què?

—¡Hi ha una marassa qu'esparvera! Diuen que no s'havía vist del temps dels vells. Se'n dona de bones ab la del any quaranta.

—¿Ah, sí?—y en Lluís apuntalá'l colze al coxí.

—Tot es una fumera!

—¿Que havían sortit los *bous*?

—Jesús María!—esclamá la Rita escruxida de la pregunta.—Ja no'n cantaría gall ni gallina... ¿Que no ha sentit, cap allá á tres hores, als vigilants trucant per les portes y cridant á la gent que anessen á pujar los llauts? Tenien por que se'ls enrossegarien Deu sab ahont.

—No he pas sentit res enterament. Com que tenía'l cap carregat, aviat vaig adormirme. Però ja ho anirèm á veure...

Digitized by Google

—¡Val més que reposi!

—¡Axò plá! Vestirme desseguida y al carrer.

—¡Boh! ¿Què veuría, en total? Aygua, veliaquí; y encara bruta. La mar d'hivern es molt lletja; sembla que s'hi han rentat los peus tots los que pitjan rahims. ¡Si fos la d'estiu, dihèm, tan blava y neta! Axí, no siga totxo, senyoret; val més que prengui la xacolata y s'acotxi desseguida, que la mar ja podrá vèurela á l'hora que vulga; no muda pas de seti.

—Però no la veuría revolta, dona... — feu en Lluís somrient.

—¡Bon goig! Massa que li tindrèm vuyt ò deu díes, si s'hi posa... Ala, tingui, prengui axò que quasibé ja es gebrat.

—No, Rita; poseuho sobre la calaxera y axí que estiga llevat ho prendré. Doneume'ls mitjons, si vos plau.

—¿Es dir, que vol llevarse de totes maneres? Més beneyta jo, d'haverli vingut ab lo sopló. Després arreplegará alguna pesta...

—No tingueu por, dona...

—¡Oh, la por es lo que m'ho fa dir!—botziná la Rita amohinada, anant á dexar la safateta del xacolata sobre la calaxera; y avans d'exir encara hi torná:

—Al manch ne fassa vía, sino trobará axò com la gebre. —Y ajustá la porta.

En Lluís ja hi estava fet á les amonestacions y fins als renys de la seva criada, la quina moltes voltes lo reptava com á una criatureta; mes ell s'ho prenía rient. ¡Prou que li lleya de saber les intencions de la pobra vella y'l gran afecte que covava darrera aquella familiaritat agre-dolsa!

Se vestí en un sant-y-amén, y, al entrar en lo quartet de rentarse, que tenía una finestreta á llevant, ja va sentir l'udol llunyer de la mar, barrejat ab lo del vent, que semblava grunyir á glopades y recaragolantse.

—¡Be ronca prou! ¡Y la Rita que no volía que'm llevés!—pensá, animat ab l'esperansa de quelcom fora d'ordre que trenqués la monotonía de sa vida de desavagat en aquell recó de món; vida feta d'una successió de díes tots iguals, com les anelles d'una cadena interminable que s'esfumava

Digitized by Google

passat enllá y avenir amunt... Encar que, respecte al avenir, Deu diría!...

—Se remullá'l cap forses vegades y's pentiná, entornantsen á la cambra pera acabar de vestirse y desdejunarse. Tot prenent la xacolata y ab lo plat á la má, va arrivarsen al menjador, hont hi trobá á la Rita que llescava pa.

—Bon dia, majordona meva—li va dir rialler.

—¿Totjust la pren? ¡Reyna Santíssima! Dongui, dongui que tornaré escalfarla...

—No, dona, si ja he acabat! Teniu, encara crema...—Y li allargá'l plat.

—¡Uy, si crema! Mateix que un nas de gos — rebufá prenentlo; y afegí, esparverada, mirantli'ls peus:

—¿Y ab aquexes sabates com pita-esponja, vol sortir?

—¿Y donchs?

—¡Ja sabrá dirmho! Se deu pensar qu'es lo mateix anar á les vores de mar ab aquest temperi, que á donar lo tom cap al Molí... No fos per la salut, com aquell; sinó que, mira!... Després haurá d'arreplegar lo que hi trobi...

Estava vist que la Rita volía que dormís, y que llevantse la hi havía errada; comprenentho clar, en Lluís s'arronsá de espatlles y sortí.

Al esser á mitx carrer li caygueren tres ò quatre gotes á la cara y reculá per anar á pendre paraygua; però en la porta de casa seva se topá ab la Rita que n'hi baxava un.

A la girada del cantó mirá cap á la platja y quedá parat. Aleshores recordá lo que havía dit la criada; tot era una fumera; una fumera blanca que tapava mar y cel, com si volgués amagar darrera seu al monstre que llensava aquell udol formidable, planyer y esglayador á la vegada, que, sens estroncarse may, ara mimvava una miqueta, com si'l vent se 'n endugués lo ressò cap á altres paratges, ara prenía nova forsa, com si revingués irat y venjador.

A la segona cantonada, una ratxada forta, agafantlo de través, li llevá'l barret fluix, enrossegántseli carrer amunt; ell li va corre al darrera, tot acotat, y aleshores lo vent li arremangá l'americana sobre l'esquena.

—¡Ay, ay, ay!—mormolá amohinat.

Digitized by Google

—¿Què li passa, senyor Clapés? — feu una veu allá á la vora.

Era un pescador que venía de la platja. Aná á cullirli'l barret, que havía quedat encastat en lo llindar d'una porta, tot brut de fang.

—¿Còm ho faré, ara?—digué en Lluís somrient.

—¿Que potser anava á veure la mar?

—Si que hi anava.

—No probi pas d'acostarshi ab barret; lo llevant se li emportaría sempre.

—¿Y donchs?

—Lo millor es una boyna encastada fins á les orelles; com aquesta ¿veu?

—Teniu rahó; faré anarne á buscar una.

—Si no vol tornar á casa, aniré á buscarli jo mateix; n'hi ha en la botiga d'aquí á la platja.

—Axís l'agafaré de passada.—Y, allargantli, afegí:—Voleu aquest barret?

—¡Ja ho crech que sí! Será pel noy: un cop sech y respatllat ni s'hi conexerá res.—Y l'agafá amatent, però dessegui-da'l torná á allargar, dient:

—¿Que no vol posársel, are?

—No; després me faría nosa, y com qu'es á un pas...

—Donchs, axís, moltes gracies, senyor Clapés; y si no m'ha de menester...

—Adeu, Francisco.

Y sense res al cap, en Lluís baxá fins á la botiga y comprá la boyna. Al posársela li semblá que s'estrenyía'l cap ab un cèrcol de ferro.

Tota la platja estava plena de llauts issats y no més quedava un passadís arrán de les cases. En Lluís may los havía vist d'aquella manera y no hauría dit que n'hi hagués tants, quan estavan ordenadament enfilerats prop de la llongada.

Vorejá les cases fins al altre carrer; llavors se tombá y vegé tota la platja de costat. ¡Quína estranyesa feya vèurela tant plena d'embarcacionetes de tots colors y mides! S'hi tocavan, totes desguarnides y ajassades sobre'ls pals enseuats; y en mitx de la llocada sobressortíen, com presu-

Digitized by Google

mintshi, les barques dels *bous*, grossasses, d'uns quants metres de llargaria y posat esbelt y lleuger.

Les cases de l'altra banda de platja, fosques y humides, ab l'humitat y color del pá de casa fresch, semblavan arronsarse d'espatlles com la Rita, arrufant també'l nas al hivern que entrava.

Contra les roques de la boca del port, á la banda de Ponent, s' hi esberlavan les onades, furientes, axecanthi grans polsaredes d'escuma, que queyan sobre los llauts dels primer y segón rengle, omplintlos d'aygua, malgrat lo apartats que estavan de la vora.

En Lluís contemplá encisat l'extens quadro. Com fins aleshores havía passat tots los hiverns á Barcelona, sols havía conegut aquell mar quan estava quiet y llis com un espill, y'l sorprenía vèurel ara revolt y enferestit, ab una feresa tan gran y corprenedora.

Aná seguint amunt, amunt, cap al promontori de la Farola; com més pujava, més sorprenent trobava la vista y més grandiosa se descobría á sos esguarts.

Relliscant per les lloses mullades, arribá fins al peu del Torricó. Lo temps era dols, mes, com que'l llevant bufava capritxosament, arreplegantli l'americana ara d'un costat, ara del altre, se la cordá y's dressá'l coll; després va arrebossarse'ls pantalons y ab lo paraygua plegat sota'l bras, aná á posarse á recés de la Caseta.

Hi trobá un aplech de mariners que contemplavan la mar. Lo mariner no se'n cansa may de contemplársela embadalit, á la seva mar estimada. Si un ser hi ha en lo món profondament encisat per la veu de la Serena, es ell, l'home que se l'escolta sempre, que eternament se sent atret per ella, fins que troba la mort en son seguitori.

—¿També ha vingut á veure la comedia?—preguntaren á n'en Lluís.

—També; y á fè que val la pena... Jo no ho havía vist may axò.

—Ni jo tampoch, y tinch més anys que vosté... Fora la del any quaranta, segons lo dir dels vells...

—¿Si?

Digitized by Google

—¡Ja ho crech! Y conti que'l llevant l'atura forsa y que les aygues están baxes, que si fos com altres vegades, hauría fet escruxir. ¡Miri, miri, com traspassen la Llenca, les butzades!...

—¡Es un espectacle hermós!—esclamá en Lluís ab entussiasme; y tots quedaren silenciosos contemplantlo.

Ho era, en efecte, d'hermós.

Com un *teló* de fons, la mar y'l cel, fosos al lluny, semblavan la matexa cosa; no's veya rastre de les montanyes de l'altra banda de golf ni dels poblets y arbredes de Ponent, part d'allá de la desembocadura del Riuet. Fora les cases y'ls llauts, tot lo que s'ovirava era d'un tò blanquinós brut y ab aparenses de flonjo, com si fos de tofes de cotó fluix refregat en cendres y ocres.

Lo *Cranch*, l'illot pelat de la boca del port s'entreveya de tant en tant, com una clapada fosca, difumida, que les aygues cubríen abrahonantshi, esberlantshi y axecantse fins als núvols en polsaredes d'escuma d'un blanch suau y nitit de pols d'arrós. Noves onades, brollant furientes l'una darrera l'altra, s'envestían vertiginosament, esquexantse en milers de brolladors, que, llensant gemechs feréstechs, se foníen en l'espay, com xuclats pel cotó fluix del firmament.

Després de banyejar lo *Cranch* de banda á banda, aquells formidables esquadrons d'escuma, corrían desenfrenats—axecantse, retorcentse, esquarterantse y tornantse á formar continuament, ab una remenadissa frenètica—cap á la platja y allá s'empenyían y s'amuntegavan, pera llensarse, ab ardideses de lleó rampant, al assalt de les cases de la Llenca Baxa, enfilantse com esperitats, penyes amunt, fins á les parets y rebotent y esclafantse en elles; rebuts á peu ferm, eren rebutjats, pulveritzats, y entre rogallosos bramuls de despit y d'impotencia, tornavan á caure en la mar pera revenir de nou, compactes, enferestits y perfidiosos, al cap d'un instant. De sobte, en aquell camp de batalla, hont lo vencedor d'ara era vensut al cap d'un moment y destruit per aquells exèrcits que 's perseguíen mutualment, calsigantse, esclafantse, y esbandintse en cursa desesperada y sempre per sobre de les avansades, cap al port, s'axecava,

Digitized by Google

dominantho tot, com la senyera del combat, una ampla llenca blanca que la ventada furienta, ab estrèpit de canonades, estripava ab un girant d'ulls, enrossegántsela cap á ponent en filagarses de les que no'n quedava ni'l rastre desseguida.

Era una brega ferotge, horrorosa, de les aygues fora de mare, que treyan á flor pera fuetejarse á sí matexes, totes les immundicies de son llit y les engrunaven, revolcantse en elles ab un panteix axordador, imparable; una mena d'esgarip de rábia y de dolor que's clavava en lo cervell y en les orelles.

En Lluís estava maravellat; ab les mans enfonzades en les butxaques dels pantalons, la boyna encastada fins á les celles, la cara y'l bras dret tot molls del ruxím, y'ls peus ensopats en lo passallís, no's cansava de llambregar d'una banda á l'altra.

De tant en tant, algún pescador feya una observació.

—¡Mireu, aquesta! Ha traspassat lo *Cranch* sancera...

—A ca'l adroguer barran; l'aygua se'ls hi fica á dins.

A ca'l adroguer era la darrera casa de la Llenca Baxa, assotada sens parar per les onades que pujavan fins á l'alsaria del primer pis.

—En Quel íssa més lo llaut; altra vegada'l té plè.

En efecte; alguns mariners s'afanyavan en arrossegar platja en amunt les embarcacions del primer rengle.

—Jo crech que'ls haurèm de posar pels carrers als nostres taurons... Aquesta remalehida va crexent y ensenyorintse.

Y'l pescador ho deya ab cert ayre agre-dols, guaytantse la mar ab complacencia de pare feble, devant les etzegallades d'un fill massa consentit; s'hauría dit que sentía íntim ergull d'aquell axalabrament de les aygues.

En Lluís li doná una ullada travessera. Era un home que tenía passada la cinquantena, llarch de cama, cara trencat y carregat d'espatlles: duya una ampla samarra de bayeta blava, esclops, y una estranya gorra de punt de mitxa, punxaguda com un cimbori de pagoda. Li enrondava la cara un sota-barba de pel aspre y destenyit; y pel forat de l'orella li sortía un plomallet tot groch.

Digitized by Google

A n'en Lluís va causarli estranyesa; no'l conexía y li feu l'efecte, no d'un home del país, sino d'un gat de mar neerlandès.

—¿D'ahont deu haver sortit aqueix engendrament fora de rassa?—pensá: y va passarli pel cervell l'idea de les llevors que'ls aucellets duen ab lo bech d'un cap de món á l' altre. Comensava á engrescarse ab reflexions intrincades, quan un cop de mar, volant per demunt de les roques de la Llenca Grossa y traspassant los paretots de la Caseta, caygué sobre'l passa-llís y abrigá d'alt á baix á tots los que s'hi trobavan.

Fou una remenadissa general y un esclat de mots vius y pintoreschs. Tothom s'espolsava rápidament l'aygua de sobre, rient de la sorpresa y comentant l'embat increible de aquella butzada que'ls havía arreplegat tant distrets.

—Duya una estesa de dotze metres llarchs—digué en Lluís.

—Jo conto que abans de gayre aquesta bruxa s'enfilará per les teulades y haurèm d'obrir les cisternes... — va fer lo de la gorra de punt, ab la matexa complacencia d'abans.

Y tenía rahó; la mar, crexent sempre més y més, amenassava anegarho tot.

Prop del Torricó y de la Caseta, ja no s'hi podía estar de qualsevol manera, perque á lo mellor hi queyan, com despenjantse del cel, veritables cascates, que relliscavan mateix que un rech pel passa-llís y á xòrrechs devallavan per les roques de la Llenca, fins á trobar la mar altra vegada.

—Aquí m'hi quedaría com una sopa — feu de prompte en Lluís. — Vaig á donar una volta cap á la Baronía. Pássinhobe...

—Bon dia's tinga, senyor Clapés.

Y en Lluís, entafurantse per les giragonces de tres ò quatre carrerons, pera ferne vía, se trobá al cap de cinch minuts en l'estrém de la llarga passejada.

Nou punt de vista, nou diorama, tant ò més admirable que'ls anteriors.

D'aquexa banda,—á l'Orient—cap obstacle barrava'l pas als elements. A má esquerra, sobre'l turó de rocám, gratat y rosegat pel clapoteig imparable de les aygues, lo gran

Digitized by Google

casal de la Baronía axecava ses fosques paretasses esquerdades, d'una antigor y solidesa de fòssil; á má dreta, y al lluny, fosquejava de tant en tant la corcovada silueta del Cap de Montbrú, y al fons, en tota l'estesa, la mar lliure feya de les seves, retorcentse, enesprantse, remoxellantse, embestintse, y esclatant en polsaredes y brolladors—blanchs com un glop de llet — en tot lo que aconseguía la vista; sempre copbatuda y atiada per la llevantada bramadora, que la precipitava sobre la costa, y sempre llensant aquell terrible udol, irat y llastimer á la vegada, que semblava una obsessió martiritzadora de l'orella.

En Lluís s'acostá fins á rán mateix de la timpa y, torcentse endevant, mirá á plom, vuyt ò deu brasses á sota de sos peus, l'anar y tornar fantasiós y ensoperbit de l'aygua, que trasmudava'l color imparablement, y era tant aviat blava, com roja, com verda, y coberta sempre d'escuma, que ara's crespava com ruxes y farbalans de randa, ara s'amuntegava en cordilleres bellugadisses y valones que semblavan de clara d'ou batuda.

De sobte, una gran onada que s'axecava acostantse furienta, ab lo llom inflat y de color de llot, lo feu recular més que depressa cap al mitx del passeig. L'onada s'esclafá ab gran estrèpit sobre'l penya-segat, omplintho tot de brumera: mes tantost hagué reventat, d'un bot torná en Lluís á plantarse en lo mateix lloch, pera veure regalar fins al fons altra vegada aquelles mánigues d'aygua, y pera tornar á fugir al cap d'un moment, de nou amenassat.

Com aquell joch se repetía massa sovint y á més la ventada li feya arrufar lo nas vermell y li gebrava les carns assí y allá, en los indrets hont duya la roba molla, en Lluís decidí anarsen del passeig. Irresolut, sens saber cap ahont tirar, mirá amunt y avall. En direcció de la Badía Fonda, sobre'ls estenedors de Cala Nova, hi vegé acampada un'altra estesa de llauts, y, de tros en tros, á tot lo llarch de la timpa, aplechs d'homes y dones que guaytavan la mar. Encamallats sobre'l muralló esquarterat que tancava'ls estenedors, diablejavan una colla de baylets, fent senyes ab una banderola de parrachs.

Digitized by Google

Amohinat per la vista de tanta gent, tombá cap al altre cantó, ab intent de vorejar la Baronía per la banda de mar.

A tot temps era dificultós passar per allí y en aquella hora les dificultats se convertían en veritable perill. No hi havía corriol fressat y's tenía de saltar com una dayna, de roca en roca, entre mitx d'alts y baxos, punxes y esquerdes, ab risch de trencarse la nou del coll. Però com tot lo arriscat exercía atracció irresistible per en Lluís, emprengué la via sens pensarshi gens.

Bellugantse ab llestesa de gimnasta y fent servir lo paraygua de contrapès, ara enfonzantse en la bauma que feyan dues roques, ara alatejant com un aucell negre al cim d'una cresta escaxalada, tantost relliscant com arrapantse ab totes les ungles, lográ á la fí arribar á l'altra banda, á la Miranda ò plasseta rodona de darrera'l casal.

Estava tot xop, tenía les sabates obertes, lo paraygua esquexat y les mans esgarrinxades.

També allí hi trobá mitxa dotzena d'homes que's feren creus al vèurel sortir d'aquell precipici y li preguntaren, rient, si ja estava tip de la vida.

En Lluís comprengué que havía fet una ximplesa, mes, com ja estava feta, sa vanitadeta instintiva de gall que se sent ab bons esperons, va trobarse afalagada per l'admiració que en aquella gent havía axecat sa inútil proesa. Y li vingué á la memoria l'observació que havía fet moltes vegades de que fins al més discret y prosáich burgès, l'encisa un día ò altre la corona dels hèroes.

Aquell grapat d'homes de la Miranda tenían una ullera de llarga vista, ab la que guaytavan fixament cap á mar.

—¿Què hi ha alguna cosa de nou?—preguntá en Lluís.

—No sé... A estones sembla que s'entreveu un negrall allá á baix de tot...

—*Veyam*...—Y en Lluís, graduant l'ullera's posá á mirar á son torn.

Fos que li havían dit, fos que existís en realitat, també á n'ell va semblarli que descobría una vegada que altra, y en lo més lluny del horitzó, un piquet negre que surava en mitx de les timberes d'aygua fosca.

Digitized by Google

—¿Y si fos una embarcació?—preguntá, sentint que una llarga esgarrifansa li anguilejava esquena avall.

—¡Pobreta d'ella!—respongueren ab convenciment tres ò quatre veus.—Si á cas ja deu estar *desarbolada* y sens cap govern; repari que sembla una closca de nou y que, poch ensá, poch enllá, sempre s'está al mateix lloch.

Y per reva tornaren á mirar tots ab l'ullera de llarga vista.

—Fora horrorós—murmurá en Lluís al cap d'un instant, y com responent á sos pensaments.

—Veliaquí que'ls que hi anessen tindrían absoltes de franch—replicá un homenet vell que tenía'ls ulls llenganyosos y les dents consumides.—¡Ja sé jo'l bò que hi fa en aquesta mena de fandangos, de quan anava á la carrera d'Amèrica...

Se veya que al vell li hauría agradat contarne quelcom d'aquells *fandangos* que havía ballat, mes los altres miradors, preocupats pe'l provable sinestre present, no tenían cap ganes d'escoltar relacions de problemátichs sinestres passats. Tothom s'estava quiet, sosmogut per una lley d'engunia tormentosa que se'ls hi enduya'l pensament mar endins, cap aquell piquet negre, poch més gròs que un cap d'agulla.

D'improvís, xisclant y corrent esparveradament, entraren en la plasseta tres ò quatre baylets com d'una dotzena d'anys, descalsos, espellifats, tots molls, sense res al cap y ab les carotes morades.

—¿No n'hi ha pas aquí, no n'hi ha pas?...—cridava al devant de tots un trebinèll menut y axerit com un pèsol.

—¿De què?

—De tonells y barrilets... En la Badía Fonda n'hem hagut tres.

Tots los homes de la Miranda'ls enrondaren.

—¡Gínjol!—exclamá un pescador jovenet.—¿Eran plens ò buyts?

—¡Plens, plens! Un d'ayguardent, fort com una rehira, un de vi dols y l'altre... no se sab; no l'hem volgut fiblar encara.

Digitized by Google

—¿En quin indret los heu trobat?—preguntá l'homenet lleganyós.

—Vora les Lloses.

—Axís, ja está escatit; allò es un *barco*.—Y signá ab decisió'l piquet de la mar.—De tots los que's perden per aquest golf, tart ò de jorn les estelles venen á parar en la reconada de les Lloses.

—¿Voleu dir?

—No hi posi pas escrúpol. Ho tinch vist de quan anava á quatre grapes. Cad'any, per aquest temps ò una mica més enllá, per les boges del Janer, hi trobará rastres en aquells indrets.

—També en Lluch hi ha trobat un rem y un tros de fusta ab una anella de ferro,—saltá'l xicotet axerit.

—¿L'ha vista?—feu lo vell ab ayre triomfant.—¡Be prou que ho sabía jo! Encar n'escupirá més d'engrunes la mar; dexèula fer...

—¿Anèmhi?—proposá de sobte'l pescador jove.

—¡Anèmhi!—respongueren uns quants.

Y avensats pe'ls baylets que corrían altre cop á brida batuda, tots los homes se'n anaren cap á la Badía Fonda, fora en Lluís y una mena de bastaix que duya roba d'aygua y que s'havía estat sempre una mica lluny dels altres y sense dir res.

Devant la quasi evidencia d'un naufraig, en Lluís estava impresionat y sentía com un puny fortament apretat en la boca del estómach y un tremolor nirviós li feya saltar los muscles de la cuxa dreta.

Per esbargir aquella impresió dolorosa, s'acostá al home de la roba d'aygua y li digué:

—¿Y axò, Bep, que no hi aneu vos?

—No,—li feu de contesta, secament y sense mirarlo.

En Lluís, sorprès d'aquella aspresa, se'l mirá de reull, mitx amohinat; però de cop y volta li passá pe'l cervell lo recort confòs d'una historia de piratería; l'historia d'una goleta embarrancada en una nit de tempesta, en los Baxos de les Lloses, y assaltada y saquejada per una colla de barbres del país, pitjors que una partida de bandolers. Per

Digitized by Google

qüestions del rip-y-rap, dos d'aquells homes havían arribat á les mans y un havía mort d'una ganivetada certera y l'altre,'l matador, havía anat uns quants anys á presiri. Y també confosament li semblá haver sentit á dir que'l que havía anat á presiri era en Bep.

L'historia aquella era molt vella y no se'n havía recordat més de quan la sentí contar, sihent encar molt petitet, á casa sa tía Margarida. ¿Per quín etzar li havía tornat ara á la memoria? No hauría pogut dirho, però li semblá que si aquella historia tenía, en realitat, quelcom que veure ab en Bep, en Bep devía tenir molts anys.

Torná á mirarsel de reull ab molta atenció. Era un home de poderosa carcanada y d'ayre feréstech, que lligava be ab la suposada facecia de la goleta; la cara, fosca y esgratinyada, semblava una pedra tosca, y'l coll, farreny y magre, estava tot esbiaxat de plechs que li venían de dalt del clatell fins á la nou. Les celles, de sedes llargues y blanques, se li aguantavan testes com pestanyes y li feyan una mena de visera sobre'ls ulls cendrosos y entelats.

L'home s'estava quietó, de cara á mar, ab les mans darrera l'esquena y les cames axamplades, com si estés en coberta d'un vaxell. No s'adonava de les mirades de son vehí, ò al menys ho feya veure; però aquest, tement férseli amohinós, se li apartá del costat y avensá fins al estrem de la Miranda.

En una estensió de moltes brasses mar endins, tot era un adressament d'esculls y arestes punxagudes, de totes mides, contra les que rebatían y estripavan les montanyasses d'aygua, dexant tofes d'escumaralls per tot arreu, que blanquejavan de lluny com si hi hagués una bugada estesa.

Aquesta volta en Lluís mirava d'esma preocupat en ressucitar en sa memoria tots los detalls de l'oblidada historia de piratería en la goleta embarrancada.

Quan més abstret estava, lo sobtá, fentli fer un salt, un remor aspre que li roncá á l'orella:

—Si vol sentir cantòries boniques, baxi á baix.

Se tombá; vora d'ell estava plantat l'home de la roba d'aygua, ab les mans darrera l'esquena y les cames axam-

Digitized by Google

plades: mirava ab fixesa cap endevant y semblava que no fos ell qui havía parlat.

En Lluís se'l contemplá ab una gran sorpresa.

—¿Quínes cantòries voleu dir?—va preguntarli á la fí.

—Les d'aquexa esblevenada—y signá la mar ab un cop de barba.

—¡Be se senten prou de per tot arreu!—feu l'altre somrient.

—¡Què s'han de sentir! D'aquí están fa una fressa que encaparra; d'allá dins, sembla un orga...—Y allargá un bras, senyalant cap á un aplech de roques més altes que les dels seus entorns.

—¿Voleu dir?

—Si no ho volgués dir ja no ho diría.—Y sa veu aspre tenía una inflexió irònica que desconcertá á n'en Lluís.

No sapiguent què dir, aquest va fer:

—Però ara ¿no s'hi deu pas poder baxar?

—¿No s'ha de poder? Vingui.

Y encauant les mans ronyoses, que semblavan les potes d'un gall vell, dins de la veyna de les calses, en Bep s'encaminá cap al corriolet que, fent escaleta, devallava del cim de la Miranda fins á la mar. Un cop á baix, torsá cap á la dreta, y ab tota catxassa y seguretat, com si caminés á peu plá, comensá á moures pels alts y baxos de les escalaxades.

En Lluís lo seguía á retaló, fent tentines y sentint que se li revifavan les aficions á les coses arriscades.

Com l'estesa de roques era grossa entre'l mar y la costa, la majoría de les butzades petavan sobre les de més enfora y allá solían esquexarse y desferse sense dexar arribar endins altra cosa que'l ruxim, rápit y espès com plujeta menuda, que queya sobre d'en Bep y d'en Lluís, rosant y enfredorintloshi la pell de la cara.

Un cop hagueren dexat les roques de més en terra, comensaren á saltar d'escull en escull, avensant sempre pel mitx de l'aygua y l'un darrera l'altre; lo vell ab fleuma, com si passegés y en Lluís, ab los brassos estesos, fent reviraments estranys pera no caure, y comensant á sentirse

Digitized by Google

amohinat de no poder trescar per son cap, sinó d'haver de seguir á un altre.

Estava mitx axordat pel bramul imparable de les onades, —que en aquells baxos tenían ressonancies furibondes—y la gelabror del vent se li ficava entre brí y brí de les carns mateix que punxes de llanceta.

A la fí en Bep saltá sobre l'illot de roques més altes que havía signat des d'enterra y s'aturá: en Lluís saltá darrera d'ell.

Aquell illot era conegut per l'estrany nom dels *Penitents*, y'l componían set ò vuyt penyotes llargarudes,—mena d'obelischs, tots gratats y plens de clotets, com una bresca seca,—que's dressavan entorn de un'altra roca xata y baumada com la carculla d'un consueta. D'aquesta darrera roca los pescadors ne deyan la *Cadireta* y tenía, en efecte, retiransa ab una cadira de platja. Donava de cul á la mar y de cara ò bauma, á la costa, y feya com un pedrisset que semblava fet espressament pera sèurehi.

—Si li agradan les musiques, s'estiga aquí una estona y escolti be; hi sentirá tot lo que vulga. Com que axò está una mica á recés del turó, no tinga por de mullarse; si les butzades son petites se quedan en les forques de més enllá y si son molt grosses, se'n empujan d'un bot dalt de la Miranda, sense llensar una gota pel camí... ¡Adeu siau!

Y dit axò d'una tirada, se girá bruscament d'esquena per entornarsen; en Lluís l'aturá ab un gest.

—Teniu, home; pera fumar...

—Mercès; no més mastego fulla.—Y saltant acte seguit á un altre escull se'n aná ab la matexa catxassa que havía vingut.

En Lluís, dret entre dos *penitents*, se quedá mirantsel, boca-badat, ab aquella sorpresa encuriosida que sentía sempre que's posava en contacte ab l'aspre gent de mar, d'ánima estranya y desconeguda, com un continent inabordable, que'l feya rumiar en los misteris psíquichs que diferencian als homes, fins á ferlos incomprensibles uns als altres, com si pertanyessen á especies diferentes.

Fins que vegé anclat altra vegada al cim de la Miranda

Digitized by Google

lo sach de *Pierrot* d'en Bep—aquell curiós sach folgat, de cotolina groga, encarcarada ab bones mans d'oli de llinosa—en Lluís no's decidí á seures en la Cadireta.

—¡Quines tretes té la naturalesa!—se digué á sí mateix, notant que en lo fons d'aquell tros de dura penya s'hi estava quasi tant bé com en la mellor cadira de brassos, y calentonet com en un niu de ploma. La tebior d'aquella conca feya un estrany contrast ab la tempesta desfeta que bramava á fora, y que ressonava allí dins confosa y somorta, com en l'ull d'una caragola buyda.

Una vegada comodament arraulit, se disposá per escoltarla ab tota l'atenció aquella remor, fins á descobrirhi les cantòries de que havía parlat lo vell.

Enterament immòvil y ab los ulls aclucats, dexá passar estones y estones, sentint que poch á poquet s'anava axecant en son cor un sentiment d'admiració profonda, quasi supersticiosa. Y's preguntá com era possible que l'ánima empedreida d'un pirata, d'un presidari, hagués anat á descobrir lo que ara ell estava sentint y podés delectarse escoltant les maravelloses veus de la naturalesa y comunicarse ab l'infinit pel mitxansador més suau y refinat; pel mitxansador de indexifrables y dolcíssimes armoníes. Perque en Lluís endevinava llargues hores d'estada en aquell cau de repòs, fruint un goig intens y solitari, mentres la furia dels elements desencadenats, sembrava l'engunia y la tristesa per tot arreu; hi endevinava deus de ventures ignorades, de tendrors feréstegues, brollar, tot escoltant la mar, en aquella ánima closa, de criatura primitiva, masella y esquerpa, que semblava desconexer les fácils emocions de tots los homes y esser feta no més que pera covar les més grolleres y aspres passions del instint. Allò li semblá quasi be un prodigi, y, rumianthi, rumianthi, arribá á considerar possible que en lo fons de totes aquelles escrexenses de tosca que'l voltavan, com un bosch de xiprers endurits, hi axequés també la tempesta un tornaveu dolsament brunzidor, un gran sentiment rudimentari de la Bellesa, com en l'ánima d'en Bep...

Imposant silenci á son pensament fresseta, que no parava

Digitized by Google

may, s'entregá per enter á ses orelles, dexantse bressar llanguidament per aquelles cantòries misterioses d'orgues, d'arpes, de psalteris, de rossinyols... de lo que's volgués, com havía dit lo vell: cantòries hermosíssimes, de frasses inacabades, de crexents bruscament trencats per espatechs, de sonoritats baxes y profondes que morien en claqueteigs de besos; ò remors fins y suaus com pregaries de verge, que's tornavan esgarips d'esglay, ò degotalls de fonts, ò frisaments de sedes, ò estrèpit de canonades ò esclafits de riallctes d'infantó...

En mitx de les severitats amples y robustes d'un nou cant plá, passava, á manera de follet alegre, un sò joguillós y lleuger, com una veu de col-legiala, y una tanda d'arpegis delicadíssims eran lo preludi de llarchs y planyívols udols de gos perdut y'l zum-zum brunzidor de mil cornamuses devenía de sobte xiulets de darts furients, llensats en totes direccions per exèrcits de sagitaris invisibles, ò be, agres xerrichs de rodes d'esmolet, girant furiosos en l'espay, ò esgratinyaments de vidres, que feyan pruir de dents y adressar los cabells...

Després de molta estona d'entretenirse en destriar uns dels altres aquella munió de sons complexes, en Lluís tingué que confessarse la pobresa del art, sempre esblaymat reflexe ò escarni de quelcom infinitament gran é inescarnible. Més d'un quart de les hores de sa vida, s'havía passat escoltant les músiques compostes pels homes, y may havía trobat ni en les òperes més inspirades ni en les de més complicada orquestació, cantables tan ayrosos com los que ara sentía, ni tal riquesa de tons y de matissos, ni tanta varietat d'armonies imitatives, ni tanta originalitat de motius... Aquell gran descobriment li produí un deliqui voluptuós, que feya tremolar les aletes de son cor d'home refinat... potser de la matexa manera que tremolavan les del palet que en Bep devía amagar sota'l cuyro de son pit de bastaix-pirata!

Cansat de sa tasca de desjunyir los sons que arribavan á ses orelles, pera analisarlos un á un, comensá á juntarlos de nou, combinantlos en dos aplechs distintius ò dominants; y ajudantse d'aquella facilitat que tenía pera texir y destexir

Digitized by Google

fantasíes, los humanisá féntloshi representar als forts y vigorosos, l'element mascle y als febles y suaus, lo femení, en una escena dramática que veya, talment com si la tingués viva devant dels ulls.

Era á la sortida d'un gran sarau; *ell* y *ella,* marit y muller, tornavan á casa, mandrosament recolzats en lo fons del carruatge, aproximats, tocantse'ls cossos, mes ab les ánimes apartades com si's trovessen en mons distints.

Ella, embolcada en pells y randes, ubriaca de flayres y llagots, tenía la mirada vagarosa, perduda vers los indrets de misteri hont sols d'amagatotis s'hi arrisca'l pensament.

Ell, ab lo coll dressat, l'ala del barret de copa sobre les celles y la cara contreta, rebregava nirviosament los guants blanchs, lleument ombrats del cap dels dits.

Ella's gronxava en lo bressol de sensacions grates, y á n'ell, l'ira comprimida li produía un tremolor intern.

Arribats á casa y axí que's vegeren tancats dins de la cambra, lluny dels ulls y de les orelles indiscretes, la tempesta esclatá.

Ell, l'home violent y despòtich, havía vist aquell cos soberch—que li pertanyía exclussivament á n'ell, en virtut de un contracte, socialment lícit, de compra-venda—despullat impúdicament y impúdicament resseguit per les mirades cobdicioses d'una colla de cretíns, ab frach y corbata blanca; ell havía vist aquell vincladís coll de cigne, quina frescor y morbidesa conexían sos llavis, babejat en idea per cent altres llavis luxuriosos; ell havía vist aquella esbelta cintura de jonquilla que no havían pogut desformar ses abrassades, estreta y rebregada per altres abrassades simiesques; y, ell, en fí, l'home despòtich y violent, havía vist aquella fembra seva, enllepolida y vensuda pels grollers afalachs dels mascles en zel, dexantse relliscar per la pendent d'una voluptuositat viciosa, sens trobar en lo fons de son ésser ni una repugnancia, ni un alè de revolta... Y'l fástich, y 'l despit, pujantli á flor de llavi, se descomponía en un torrent d'injuries, de paraules brutals y feridores, que queyan mateix que cops de massa, sobre aquella dona sobtadament despertada de son somni, vagarosament pervers... Y ella replicava, ara

Digitized by Google

altiva y desdenyosa, ab mots curts y vius, ara planyentse, ofesa y indignada, ara escusantse, ab esperit agressiu, ò ab gemechs enternidors, ò be llensant esgarips histèrichs y sanglots interminables...

Y en Lluís, ab la febre xardorosa del artista que crea servintse de qualsevol element, sentía totes les crueses de aquella disputa, recullía tots los gestos, matisava l'escena ab mil detalls característichs, y atiava á n'aquell home enferestit pels gelos y's recreava en la vergonya y'l martiri d'aquella dona que retorcía desesperadament los brassos d'ebori y feya zichzaguejar per sobre la catifa lo ròssech de seda que cruxía llensant també una llarga quexa...

Y'ls ronchs mugiments duravan y duravan, y'ls ays y'ls plors se repetían sens parar y aquella escena violent, may més s'acabava...

Fins que s'apoderá d'en Lluís un neguit frisós, quasi be afrodiach, y un gran anhel de tenir á vora seva uns llavis xardorosos pera besar, unes mans flonjes pera estrenyerles, un pit d'amiga, sobre'l quin reposarhi'l front, abrusat pel foch intern del cervell...

Aquest solía ésser quasi be sempre'l resultat de ses llargues y fogoses meditacions, que'l dexavan lás, ab los nirvis esvalotats y una segreta inquietut rosegadora.

Calfrets y esgarrifanses despertaren al somnía-truytes, qui s'adoná aleshores que plovía, ab plujeta menuda y persistent, que ratllava la foscor de les roques ab filets de crestall quasi imperceptibles. Tenía'ls genolls ensopats y l'aygua, travessantli la roba, comensava á regalar en una que altra goteta freda, cames avall. Ses sabates rosses totes estripades y reposant dins d'un clot d'aygua, havían devingut de color d'esca y ab la sola blana com una esponja.

Ja ben enfredorit sota aquella volta de pedra, bellugá les espatlles, plenes d'esgarrifanses com un marbre de vetes, y, sobtadament, ab una mena d'esglay, se preguntá en veu alta:

—¿Quin' hora deu ser?

Y descordantse l'americana guaytá'l rellotge.

—¡Les dues!!—¡Ay, la Rita, pobre de mí!

Se posá en peu d'un bot y li passá pel cap una idea cò-

Digitized by Google

mica, la de que, arribant á casa, se repetiría al viul' escena imaginada totjust: sols que'ls papers estarían cambiats; la seva majordona cridaría y l'acusaría com lo marit gelós, y ell, en Lluís, se defensaría com la feble muller, com ella, també, sorprés en mitx d'un somni no massa catòlich.

Y mitx-rient, mitx inquiet, empunyá'l paraygua fet malbé y novament axordat pel crit rogallós de la marassa, comensá á saltar, de roca en roca, cap en terra.

En la Miranda hi trobá un'altra tongada d'homes que disputavan animadament. Al passar vora d'ells sentí quelcom de pals romputs y bordes arrebassades... Nous rastres, potser, del naufraig llunyer.

L'HORROR

En Lluís acabava de dinar y's disposava á pendre café y llegir lo diari, comodament repapat en la cadira llarga que tenía al menjador.

Dins la cuyna se sentía xepoteig y remenament de plats, y de tant en tant algun reny de la Rita á l'*Hurí,* l'esbelta setter que se li ficava entre-cames.

Lo dia era plujós y tèrvol y feya una estona que tornava á bufar lo llevant, que ja havía reprès per tres ò quatre vegades, d'ensá de la darrera tempesta.

En Lluís estava migranyós y ala-caygut mateix que'l dia; quan no feya sol, s'hi anyorava y entristía en aquell casal de familia sens familia, hont se trobava reclós com en compliment d'una severa condempna.

Desplegá ab mandra aquell diariás com un llensol, tot ple de lletres, de les que ell acostumava á llegirne tan poques, y, encara, perque no sabía què fer de més profit. Mirá'l capsal del primer article: *Presagios de crisis.*—Vagi al dimóni la crisis! — pensá malhumorat. — En aquesta terra ningú sab

Digitized by Google

pensar en res més que en la política; per axò anem tant al devant de tothom!

La política y tot lo que s'hi relacionava, tenía la virtut de posarlo nirviós y ferli sentir una tírria inesplicable.

Girá'l full, cercant un rètol d'article que estimulés sa deria de llegir, tant somorta aleshores, mes, axí que anava á fixar la mirada, va dexarli en suspens una cridoria confosa que entressentí.

Pará atenció durant un moment y després, sens saber per què, s'axecá de la cadira y bo y duent á la má lo diari matxucat, se'n aná fins á la porta del carrer.

Baxavan uns quants homes y dones ab ayre astorat y manotejant; lo *bom-bom* dels esclops que algun duya, retrunyía com si passessin sobre una volta.

—¿Què hi ha, noya? — preguntá en Lluís á una joveneta.

—¿Que no ho sap?—va respòndreli tota plorosa.—Les parelles no poden entrar...

En Lluís volía saber quelcom més, però ja la joveneta parava Deu sap ahont. Esperá que arribés devant de la porta un vehí del mateix carrer y repetí la pregunta.

—¿De què's tracta, Quim?

—¡Ay, senyor Clapés! Diuen que en la platja hi ha treballs... Los *bous* son fora, ¿sab?... Perdoni, que me'n vaig á veure que...

—Esperèume, si vos plau: també vinch.

Y ficantse á dins, llensá'l diari sobre la taula, arreplegá d'una grapada la boyna y torná á sortir.

—¿Voleu dir, que hi ha algun perill?—preguntá al pescador, tot baxant lo carrer á llargues gambades.

—¡Veurá, perill!... Sembla que no; però ¡qui sap, mare de Deu! Aquexa mar té cops tan amagats y'n fa unes de tan crespes!

—Però ¿com es que surten ab aquest temps tan insegur?

—Dematí no feya pas mala cara; y com s'ha de menjar y la gent s'atipa d'estarse amorrada per les tabernes ¿sap?

—¿Y'l perill de la vida?

—Qui va cada dia á mar, no se'n recorda pas d'aquexes coses, senyor Clapés. ¡Estaríam ben *frescos!* Quan ella se

Digitized by Google

cobra'l delme, de cent en quaranta, á tots se'ns arronsan les teles del cor, però després passa la mal'ombra y ja torna á tenirnos com si tal cosa hagués passat.

—Jo no sé perque preferexen ormeigs tant esposats.

—Perque ab los *bous* se porta més peix á casa; veliaquí.

—Però diu l'adagi que val més menjar poch y pahir be.

—Si un se'n ha de fer la córpora, tant se la'n fa d'una lley com de l'altra; y al molí, com més grá s'hi porta, més farina se'n trau. Després, que si'l temps está massa trenyinós, ja no se surt fora de puntes; la vigilancia fa'ls ulls cluchs y'ns dexa gratar per dins del Golf.

Arribaren á la platja. De la Llenca Baxa fins al Torricó de la Farola, tot era una garlanda de gent, lo mateix que en les finestres que donavan de cara á mar. En la llarga balconada del Cassino, tres rengles d'homes semblava que esperessen la professó.

Axí que havía corregut la nova de que'l temps havía sorprès á les parelles lluny, l'alarma dugué mitxa vila á la platja.

Com deu días enrera, per tot s'axecavan torres de brumera y la mar bramava sordament; la tempesta estava en sos principis.

En Quim y en Lluís s'entafuraren entre mitx de la gent.

Ab gran remenadissa á son voltant, estava atracant una parella, arribada totjust, y'ls homes, aygua al coll, anavan ab prestesa d'assí d'allá, creuant crits y renechs, perque, axí que donavan un pal, l'aygua, com una gran urpa blanca, se'ls hi enrossegava, y'ls palers tenían de arraparse bé pera no correr la matexa sort.

Devegades, un remoxell, axecantse de sobte, se'ls hi tirava á sobre, abrigantlos tots, y un crit d'esglay ressonava al llarch de la platja.

Aplechs de dones, removentse y bagolant, donavan consells barroers als de les barques, mes aquets, atrafegats, ni se les escoltavan.

—¿Es la darrera?—preguntá en Quim á un de son costat, referintse á la parella.

—Ca, home! ¿No veus l'altra que apunta? Encara'n mancan tres ò quatre.

Digitized by Google

—¡Gat! ¿Tres ò quatre, dius?

—Mira; en Piu, los Balens, en Dori...

—¡Rellamp, si no trescan! No se pas com ho farán; axò s'enfila per moments... Però ¿que no veyan lo temps, aquets... animals, me farán dir?...

—¡Y, ca! Temeritats: vetuaquí... Avuy deuen haver anat al infern á pescar...

—¡Com no hi dexan los ossos, Deu me perdó!—rondiná en Quim, cremat.—Axò es temptar á la bruxa. ¡No es pas que no's veja que fa díes lo temps está leri-leri y no vol assentarse.. Mira; ¿quins son los que entran?

—Me sembla que'l que maniobra es en Ruxó.

—No qu'es en Quildo—feu una dona.

—¿Que tens los rinxos al ull?—li replicá ab aspresa'l mariner.—¿De quan ensá li ha nascut barba á n'en Quildo?

—Donchs, ho han dit...

—¡Son los Balens!—digué de sobte en Quim.—Ara he vist lo rètol vermell de la proa.

—Just. ¡Míratels, que esparverats!

—¡Pxè! Se posan á governar quan encar haurían d'anar de noys de cambra; vetuaquí.

La primera barca de la parella balancejava aprop del Cranch, y dotzenes de brasses més enrera l'altra barca venía ab tal rapidesa que s'hauría dit que volava sobre les aygues.

Aquella s'amarrá no sens treball, però la segona entrá als pochs moments ab més facilitat.

Venían sense *bou*, perque havían hagut de tallar en mitx del golf y aboyarlo. En Cama y dos altres personers de la parella, allá presents, al ohir la nova, esdevingueren blanchs com una tofa d'escuma, mes no van dir res.

No's feren servir los bògits, puix en un moment tothom ajudá á pujar les barques á forsa de brassos. En Lluís, per no quedarse sol á una vora, s'arrapá també á les cordes; mes, á cada estravada, lo fregadís li cremava les mans, com si hi tingués caliu.

A mitxa feyna estavan, quan, exida de no se sabía quina boca, s'escampá per tota la platja, la veu de que les barques

Digitized by Google

d'en Piu, derivavan á Ponent, cap als espadats de Port Calabre, los més dolents del golf.

Una esgarrifansa d'esglay intens sosmogué als aplechs, que s'esgranaren en un girant d'ulls, encaminantse, al acte y á la desbandada, bona cosa de gent cap al lloch del perill. Al devant de tothom hi corrían febrosament unes quantes dones, plorant y carregades ab grans farsells de roba; eran les families dels tripulants de la parella d'en Piu.

En la platja hi quedá la gent de les barques arribades, los pochs que'ls ajudavan y'ls patrons y mariners dels llauts més propers á l'aygua, pujantlos altra vegada amunt, com díes enrera, per por d'aquella marassa traydora, que tornava á enfutismarse y amenassar.

Dalt del Turó de la Farola, una glopada de vells, armats d'una llarga ullera, escudrinyavan lo golf en totes direccions. De sobte, esclataren en una gran cridoria de triomf y salutació. Acabavan de descobrir una nova barca, ab rumbo cap al port. Lo llevant la feya brunzir sobre les aygues mateix que una sageta, y ara s'enfilava sobre'l llom d'onades com castells, ara devallava fins al abím de grans conques baumades en les aygues.

Axí que la nova s'esbombá, tothom va desamparar la platja, pujant á brida batuda fins al turó, que desseguida negrejá com un gran formiguer.

Sobre la baraneta de ferro que, com una gran balconada, tancava lo planell del turó, s'hi enrahimaren homes, dones y criatures, esparverant los ulls ansiosos y sense mica de por als cops de mar que hi queyan de plè, mateix que xáfechs. Tots volían esser los primers de reconexer á les barques que s'acostavan.

L'ullera havía fugit del poder de son amo, mercès á una grapada imprevista, y corría de má en má, disputantse asprement los homes al pèndressela uns als altres.

De sobte, á l'esquena de la gent, sonà un xiscle penetrant, un cop sort y crits y plors violents. Uns bordegassots que s'estavan arrapats com llagostes dalt de les parets estroncades del Torricó, masegant y empenyentse mutual-

Digitized by Google

ment, n'havían fet caure á un d'ells, que petá de cap sobre'l basament de la torra y de retop en lo passa-llís, hont quedá mitx estabornit y ab lo front ensagnantat y plè de trenchs. Algunes dones l'axecaren amatents y'l van dur, ab gran escándol de xerichs y plors, á casa seva.

Axís que van esser fora d'allí, un vell, esgranantse del rahim humá que sobrexía de la baraneta de ferro, aná depressa á refregar ab l'esclop les gotes de sanch que havían caygut sobre les lloses.

—¿Què feu?—van preguntarli.

—Esborrar això. Fa mals averanys... y podría esser de mal flayre... en aquesta hora.

En Lluís, que aleshores pujava al turó, reconegué en lo vell, al de la gorra de punt, punxaguda com un cimbori de pagoda, que havía trobat díes enrera allá mateix. Va acostarshi, y, com que estava inquiet y neguitós com tothom, com tothom anava fent preguntes inútils, puix ja sabía que no tindrían resposta.

—Y donchs ¿què vos sembla? ¿entrarán bé?

—¡Deu ho vulga, senyor Clapés!

Y la cara del vell no tenía pas l'expressió de complacencia de díes enrera, sinó que traía una preocupació tan clara, que en Lluís se sentí'l cor nuat.

—Lo port no té pas mala boca, me sembla—feu tímidament; però'l gat de mar li respongué:

—¿Què en traurém, sant cristiá, si aquesta remalehida la dexa quasi bé tancada? Sort que no mancarán brassos aquí, si s'hi han de menester...

En aquell punt, algú que tenía l'ullera, acabant de reconexer la barca que venía, cridá:

—¡Son en Piu, noys!. . ¡Son en Piu!

Cent veus ho repetiren, com si entonessen un cant de victoria.

—¡Encara!—mormurá'l vell.—Aquets ja saben hont tenen la má dreta. L'avi se'n ha vistes de totes y may pert lo coratge.

Però desseguida l'engunia torná á accentuarse en sa cara groguenca.

Digitized by Google

—Mes, axí no son pas ells los que derivan á ponent... ¡Maliatsiga l'estrella! Justament los únichs que podían exirne...

Un altre crit de joya se repetí llavors dalt del planell, corejat per moltes boques, y cent brassos s'estiraren manotejant esbojarradament en l'espay.

—¡Un'altra! ¡un'altra!

—¡Dues! .. ¡Son dues!

—¡Dues més!!—repetí la gent.

—¡Tres!—cridá d'improvís lo que tenía l'ullera.

No ho volían creure, fins que molts, mirant successivament, ho van confirmar.

Aleshores si que la moltitut prorrompé en frenètica cridoria.

—¡Totes!... totes!

—¡Totes aquí!

En efecte, les tres barques que mancavan, estavan ja á la vista, y la por que fins allavors havía arronsat los cors, se va desvanexer pera fer lloch á l'esperansa y á l'alegría.

—¡Gracies á Deu!—deya ab los ulls entelats de llágrimes l'engendrament fora de rassa qu'estava prop d'en Lluís: y de sobte se posá á cridar á les dones que estavan abocades sobre la baraneta de ferro:

—¡Ey, xávegues! ¿Quína es de vosaltres que se'n va á trencar camí als que marxan cap á Port-Calabre? Allá hi podríau fer servey y á n'aquí no més hi feu nosa...

—Tens rahó—li van respondre.

Y varies dones y filles de pescadors que no tenían lo marit ni'l promès en les barques que venían, baxaren del turó per anar á dur la bona nova als pelegrins d'engunia que corrían alabatents cap als penyarals del mal nom, esglay dels mariners del golf.

La primera barca de la parella d'en Piu guanyava rapidament lo port. Lo vell patró, ferm á popa, se conexía que comanava ab mots sechs y breus: lo cap, dret com lo d'un jove ardit, se li veya blanquejar sens auxili de l'ullera. Tenía l'atenció fixa no més que en lo port y en lo pinsot del timó.

De les darreres tres barques que s'havían posat á la vista

Digitized by Google

quasi al mateix temps y de filera, una, la de l'esquerra, feya també molt camí, mentres les altres dues permanexían com estacionades y's veyan petites, petites, com gotetes de cals—les veles—sobre gotetes de tinta.

Axí que la primera barca s'acostá prop del *Cranch*, se axecaren veus de tots costats:

—¡Llivants!

—¡Caps!

—¡Ansia, minyons, que haurèm de trescar!

Tothom havía comprès que aquelles barques no podrían entrar tan be com les primeres, puix de minut en minut se anava inflant la mar, de tal manera, que's feya esparveradora; ja no's veya rastre de montanyes al lluny,—com en la darrera llevantada—y, al voltant del turó, hi havía unes rompents tan fortes, que ab prou feyna la gent podía aguantarshi.

En les parelles y llauts atracats semblá que s'hi entrava al abordatge, y rulls de corda, pals, samalons, arreus de tota mena, pujaren cap al promontori y s'encabiren en la Caseta, sobre les eynes del mestre d'axa y'ls llarchs tronchs de pi, que esperavan arribar á arbres de llaut.

Algú va dir:

—Hauríam d'aparellar alguna embarcació...

—¡Dimoni! no caldrá pas, si Deu ho vol...—li contestaren no volent creure en lo perill.

—¡Ja ho veurèm, donchs!—feu lo primer, cremat.

Les embarcacions no's prepararen y la gent seguí esperant, esperant ansiosament.

Un exèrcit d'homes y dones aparegué en la platja, la creuá y aná á engruxir lo que ja hi havía dalt del turó: eran los que tornavan de Port-Calabre, xops, rendits, espuatats.

Les dones llensaren los farsells á terra, cercant hont asseures, però les empentes y'ls renechs verinosos dels homes, les esporuguiren y's van ficar dins del Torricó, pera no destorbar y estar á la mira.

En lo planell no hi cabía un ánima més; s'hi havía aplegat quasi be la vila en pes y no s'hi entenían.

La barca no arriá vela fins á ser dins mateix del port. Se

Digitized by Google

sentí cridar quelcom al avi, encar ficat en son forat d' á popa y ab lo cap descubert y blanch com un cerro de cánem. Era l'únich vell del poble que anava al *bou*.

Un riu de gent devallá del turó, creyent arribat lo moment de donar socós, però la barca duya tan bella arrencada y'l que la menava'n sabía tant, que, malgrat l'estat de la marassa, se llensá furienta sobre la llongada y esbotzant la sorra atapahida ab la carena, s'enclavá, quedant fortament presonera en terra.

Un llarch picament de mans, saludá l'ardidesa de la barca; mes, com l'altra, sa bessona, ja passava devant del *Cranch,* fendint com un llamp les aygues, enllestiren depressa pera ferli lloch y estar á punt pera lo que calgués.

Però la sort y la bona manya del avi Piu havían ja axamplat los cors y tothom estava animat, no creyent, com al principi, en la possibilitat d'una desgracia.

Les mullers dels arribats, afectades y neguitoses, s'esclamavan prop dels homes, estirantlos pels brassos pera ferlos seguir á mudarse la roba y á pendre un bossí, però ells se les despenjavan de sobre asprement, á empentes, y restaren allí, blaus de mans y de cara, y regalant aygua.

Los hi preguntaren per l'aturada de l'altra parella, la de en Dori, y no van saber donarne rahó. Sols sabían que anaren molt en fora y que al girarse'l temps, no podían veure la costa.

L'avi Piu, com á gat vell, que conexía més á la mar que á la seva dona, segons deya ell mateix, no havía volgut apartarse massa, tement una sorpresa y per axò, al comensar la gresca havía tingut temps de llevar y fugir, arribant en terra sens perdre un escálam.

Per la segona barca ja van haver de segnarhi'ls caps y tirarse molts homes aygua á coll; però fou una estona de brega y prou.

Aquesta barca duya noves més precises de l'altra parella que quedava á rerassaga; mes eran noves de tal mena, que tornaren á dexondir l'alarma apaybagada.

Los patrons de dita parella eran en Sisquet y en Dori. Al passar la segona barca d'en Piu per vora de la d'aquell, lo

Digitized by Google

vegeren axecant ab les dues mans una boya y fent senyes á la barca companya, la d'en Dori, y á n'aquest rodant lo cap negativament. Y encara havían vist més, tot passant á l'esquitllenta: havían vist que en Sisquet, al notar l'acció d'en Dori, picava de peus y s'estirava'ls cabells.

—¡Plagasitats y camándules de joves! — havía grunyit l'avi Piu. — Y á fè que s'hi poden anant entretinguent, com com hi ha neu!...

La mar s'anava esvalotant y la gent á cada punt se posava més intranquila.

De nou lo promontori se farcí de badochs y l'ullera torná á corre de má en má; mes, les montanyasses d'aygua eran massa grosses y les polsaredes de brumera massa seguides, pera que's podés veure res be.

Tothom, ab tot, convingué palesament en que les barques que mancavan, corrían veritable perill, y que aquest crexía més á cada minut: aleshores les families dels ausents, romperen en grans sanglots que sembraren lo desconcert entre la gent.

—Minyons! Trayéu á n'aquexes bledes d'aquí, ò sinó, tindrèm gresca, quan arribi l'hora, — deya als altres homes lo neerlandès de la gorra de punt.

Provaren de férlasen anar, exhortantles carinyosament, però les dones se negaren netament á moures y quan van intentar arrebassarles d'allá á viva forsa, s'arrapavan á tot, xisclant y retorcentse com esperitades.

—¡Dexèules, homes, que hi son pels seus!—cridá de sobte l'avi Piu: y'ls garrits minyons que bregavan ab elles, acabaren per dexarles estar. Y allá's quedaren al peu del Torricó, totes aplegades, escabellades, ploroses, abrassant estretament á llurs fillets y guaytant cap á la mar ab posats d'Eumènides.

D'improvís, quan menys s'ho pensava ningú, se vegé en mitx de la blanca fumareda una barca que's precipitava rápidament cap als penyers del *Cranch*.

Un bagol formidable, exít á l'una de centenars de boques, estremí l'espay.

Digitized by Google

—¡Llauts que's perden!! — retrunyí una veu: y un llarch reguer d'homes se llensá, corrent, per la rampa del promontori avall.

La visió de la barca havía durat un pensament, fonentse desseguida darrera les formidables muralles que seguidament s'axecavan devant dels ulls, com per aumentar la general consternació.

En un sant y amén, lo llaut demanat estigué á punt, en mitx d'un espès cèrcol de gent. Los homes disposats á perdre la vida pera anar á salvar la de sos companys, eran nombrosos, y, quasi tots, jovenets que no passavan dels vint anys.

Espitregats, agafantse fort als rems y á les orles, tots cridavan:

—¡Jo hi vaig!

—¡Jo també!

—¡Jo també!

En Lluís, que presenciava aquella escena d'heroyca abnegació, girá'l cap y apretá'ls llavis pera evitar que li saltessin les llágrimes.

Uns quants vigorosos cops de muscle y'l llaut se balancejá; de terra estant lo teníen lligat ab tres ò quatre cordes reforsades per lo que podés succehir.

Aleshores lo poble contemplá una lluyta esparveradora entre'ls elements fora de mare que barravan lo pas, y aquelles pobres criatures que volían forsarlo per amor á son prohisme.

Sis rems, moguts per un sol impuls, s'axecavan y queyan ab rapidesa, y á cada moviment, l'embarcació, embestint de plè un' ona y mitx-partintla, donava una zumzada endevant; los mariners quedavan cegats per una cortina d'aygua que'ls hi queya á sobre, però acotant lo cap, tornavan á pujar y á baxar los rems á la ventura, ab una mena d'ardidesa folla, exasperada. Mes, axí que havían avansat ab grans esforsos unes quantes brasses, una nova onada, encabritantse y rampinant com un cavall selvatgí, s'adressava de sobte devant d'ells y d'una sola empenta'ls escupía fortament cap

Digitized by Google

endarrera, féntloshi perdre tot lo camí guanyat; y tornava á comensar la brega furiosa, ab constancia obstinada, y una y altra volta eran verinosament rebutjats.

La munió que desde la patja seguía mirant ansiosament, ab tota l'ánima concentrada en les ninetes, comprengué á la fi que'ls esforsos eran inútils, y no volguent exposar més la vida d'aquell grapat de braus, cridá als que aguantavan que cobressen les cordes. Mes, no be'ls de á bordo s'adonaren de la maniobra, regirantse com serpents, se negaren á recular, remant ab més furia mar endins.

La moltitut llavors esclatá en sanglots violents, cridant que no se'ls dexés anar cap á una pèrdua vistenta, segura.

Mes, en aquell punt, dominant los brams de la tempesta, un xiscle feridor s'escapá de dins del llaut y'l pánich gebrá les sangs en les venes de tothom; los que aguantavan les cordes quedaren immòvils, erts, sens saber si tirar ó amollar... Aquell moment d'indecisió valgué una vida humana.

Novament escupit per les aygues, però aquesta vegada sens que hi oposessin resistencia, lo llaut tornava cap á terra.

Al esser aprop, dotzenes de brassos s'estiraren com pera copsar á n'aquells braus que la mar no volía engolirse. De popa estant (puix lo llaut havía tornat cul arrera) uns caps esburrifats y riallers feren una senya y al cap d'un moment, un cos estirat y sens esma, regalimant aygua, queya dolsament sobre'ls brassos estesos.

Era un tripulant de la barca d'en Sisquet, llensat d'á bordo per un cop de mar que l'havía dut fins á la boca del port, hont l'havian pogut arreplegar los del llaut en lo moment en que perdía'ls sentits.

Quatre homes l'entraren á cal menescal, y tothom hi corré pera retornarlo, mentres lo llaut de salvament se disposava á sortir de nou—y aquesta vegada sens cordes que'l dexessin á mercè dels de terra; — mes, de sobte, advertiren que'ls hi feyan senyes los del planell de la farola, axecant enlayre rulls de corda y moguentlos frenètica, esparveradament. Tothom quedá en suspens, mirantse estranyats uns als altres, mentres los de la Farola, al notarho, s'estiravan los

Digitized by Google

cabells, desesperats, com presos de sobtada follía y allargavan tots les mans cap á mar.

Los de la platja tombaren lo cap y en lo mateix punt, vegeren allá á tocar, una gran ombra negra que, despenjantse d'un rull d'aygua colossal, se'ls hi tirava á sobre; y, abans de que tinguessin temps de fer un gest, aquella massa fosca queya pesadament demunt la sorra á menys de dues brassses de la llongada. Lo gran cop sort que doná, va semblar una canonada llunyera.

La gent de mar, com presa d'un desvari se tirá á l'aygua barroerament, y'ls terrassans, sentintse inútils per aquella feyna, s'acoplaren tots en la bella vora, ab los ulls esparveradament badats y'ls punys estrets.

Lo llaut desseguida fou á tocar la barca morta; perque ho era de morta, y ben morta, la pobra barca. Ab lo pal capolat, sens un arreu á bordo, geya sobre babor, ab tota aquesta banda axafada pel truch horrible. Y á dins d'aquella desferra, arrapats ab peus y mans—no se sabía cóm—hi trobaren als pobres mariners erts, atuits, mitx-morts, aguantantse ab les darreres forses que'ls hi donava l'instint. Pera desclavarlos d'allí van tenir de desclóurelshi'ls dits un á un.

Comptaren: una sensació d'esglay infinit feu adressar los cabells en totes les testes; descomptant lo salvat, mancavan dos homes á bordo.

Preguntaren als pobres náufrechs; però aquets miravan ab los ulls fixos, com vidrats y feyan tremolar los llavis moradenchs sens poder dir res: un s'esvahí, un altre rompé á plorar com una criatura. Era un dol.

Mentres á pes de brassos los anavan duyent á casa'l menescal (l'única porta que's veya oberta) lo llaut tornava mar endins, mogut per una furia silenciosa, feréstega.

De sobte, una finestra de ca'l adroguer—la darrera casa de la Llenca Baxa—s'esbataná violentment y algú cridá ab totes ses forses:

—¡Correu, gent! ¡Correu, gent!... ¡Un home á mar!

Y vegeren á l'adroguera, ab tot lo cos fora de la finestra, brassejant, esparverada.

Un escamot pujá adelaradament cap á la Llenca Baxa;

Digitized by Google

desseguida torná á baxar un bordegás, cridant als de la platja:

—¡Cordes desseguida! ¡Correu, correu!...

Y agafant lo primer rull que trobá, se llensá altra vegada amunt, seguit d'una nova colla carregada d'arreus.

Un home, un náufrech, agafat á un rem, bregava desesperadament pera no anar á les roques. Estava á poques brasses endins y si no li donavan rápit socós, se faría engrunas en un girant d'ulls.

Una mena de bastaix, sapat y ample d'espatlles posantse d'un tret al devant de tothom, ran mateix de l'esquexada, apuntalá be les cames, tirá'l bras enrera y un cap revingut, fent una llarga *essa* en l'espay, aná á caure prop del náufrech; aquest s'esforsá per agafarlo y no va poder.

—¡Un altre!—cridá'l bastaix desseguida.

Li donaren, l'engegá ab més fúria, però també quedá curt.

—¡Un altre, redeu!!—Y's posá á tremolar de despit y les venes del front li devingueren groxudes com un mánech de ploma.

A la fí, un xiscle de triomf acullí'l llensament del ters cap. Havía anat á petar sobre mateix del rem. Lo náufrech l'agafá d'una grapada y aleshores lo van veure en mitx del bat-y-bull de les onades, com, ab gran serenitat, l'enrotllava á la fusta, y després, trayent un bras de les aygues, los hi signava que anessin cap á la platja.

L'obehiren, arrossegant la corda, y axí que dexaren lo tou de roques, van cobrarla. Tantost pogué ferho, lo náufrech se posá en peu y sens dexarse anar del cap, caminá fins á terra. Cent brassos l'estrenyeren contra'ls pits, tot moll com estava, un chor d'aclamacions delirants li doná la benvinguda y la gentada en pes aná acompanyantlo fins á ca'l menescal.

Lo pobre minyó—sols tenía vinticinch anys—tremolava tot y'l pit li anava com una manxa; estava terriblement fadigat, però caminava sol, trayent coratge de no sabía hont pera demostrar serenitat. Com si no sentís les dotzenes de preguntes que li feyan alhora y de tots costats, preguntá ansiosament per sos companys y al saber que encara ne man-

Digitized by Google

cava un, s'engolí un sanglot violent que li muntava del fons del pit y les llágrimes se li aviaren cara avall.

Assegut prop de la fornal encesa, begué un got d'ayguardent pera retornarse y mentres uns li donavan fregues y altres eran á cercarli roba á casa seva, comptá tot lo que sabía.

Era de la barca d'en Sisquet. Quan va veure que un cop de mar se n'enduya á n'en Quildo (lo salvat pels del llaut) tement correr la matexa sort, y sentintse ab prou brahó pera defensarse nedant, se despedí de sos companys fins al altre món, y's tirá á l'aygua, mentres en Ferriol (un altre mariner), que tenía la cinquantena, no refiantse ja de ses forses, s'amarrava ab llivants á un banch de la barca, per fer la fí que fes aquesta. Y la barca, be ò malament, havía arribat á port y'l pobre Ferriol, precisament, era l'únich que mancava d'ella encara.

Li preguntaren per en Dori, y trèmol de quimera, esclamá:

—¡Mala negada! Es ell, ell, lo qui té la culpa de tot!

Heus aquí com havía anat la cosa. En Sisquet, que aquell dia era'l patró de torn, creyent que hi havía bon temps per la mar, animós y decidit com sempre, volgué anar enfora, mentres que en Dori, recelós y malhumorat, rocejava.

Pledejaren una estona, y á la fí, en Sisquet, lo tractá de femelleta y poltró, seguint aleshores en Dori, però picat y verinós. Quan comensá á girarse'l temperi, en Sisquet digué pera llevar y fugir depressa, mes en Dori, desitjós de revenja, s'empenyá en no mòures. En Sisquet, mossegant lo frè, aguantá mentres fou possible, fins que, vejent lo perill massa á la vora, insistí novament per anar cap á casa. En Dori, al punt, contestá secament:

—Que se'n vajan los valents; los femelletes volèm aguantar per ara.

—¡Es que no ho faig pera mí, brètol, que ho faig per la gent!—havía cridat en Sisquet, fora de mare. Però l'altre, tossut, no volgué donarse.

Mes allavors, los homes d'en Sisquet, declararen que no volían perdres per punts y comes entre'ls patrons, y que si en Dori no's volía moure que'l dexessin y en pau.

Digitized by Google

Y, pressat per tots, en Sisquet no tingué altre remey que amollar, passant aleshores l'escena que havía vist la parella d'en Piu. En Sisquet axecá la boya, y l'altre feu que no, que no, repetidament. Forsat á dexarlo á son destí, en Sisquet, abatut y enquimerat alhora, s'arronsá d'espatlles, com refusant tota mena de responsabilitats, y dihent á la seva gent: — Ja ho veyeu, minyons!... No es culpa meva — llensá á l'aygua'l cap del *bou* y feren rumbo cap á casa.

Y van veure com en Dori reya, ab una rialleta estranya, de conill, que semblava dir: — ¡Ara veurán los amos qui'ls hi mira'ls interessos!...

Mentres en Joanet, lo náufrech, esplicava ab veu trencada y á corre-cuyta, aquell rosari de miseries, arribá á ca'l manescal sa pobre mare, y boja d'alegría, sense saber lo que's feya, se posá á abrassarse ab ell y petonejarlo, plorant y barbotejant exclamacions. No tenía cap més fill y ja'l comptava perdut, á n'aquell fresch esqueix de ses entranyes.

Contá ella que fins aleshores s'havía estat dalt del Torricó, hont acabava d'estabellarse la barca d'en Dori. Una fredor d'esglay extremí á tothom y á remada feta la gent fugí de la botiga, hont no hi quedaren més que'ls náufrechs y'ls que'ls assistían. En Joanet també volía escaparse á mitx vestir y tot, però sa mare se li repenjá del coll, se li abrassá estretament á les cames, gemegant afollida que s'aturés, que tingués compassió d'ella; que ja que Deu l'havía salvat una vegada, no s'empenyés en perdres y dexarla sola y desamparada á ses velleses...

En Lluís no sabía com havía quedat lo plet entre mare y fill, perque, junt ab los demés, corría cap á la Farola, refent per trentena vegada aquell camí d'angoxa imponderable.

Quan arribaren á dalt s'estava consumant l'horror, á la vista de la gent esparverada, que udolava d'espant y de desesperació, en sa absoluta impotencia.

Mateix que sa companya,—la barca d'en Sisquet,—en la platja, la barca d'en Dori havía aparescut, d'improvís, al peu de la Llenca Grossa, desbarrotada y sense govern de cap mena. Les aygues, en lo punt més alt de sa revolució, la saccejavan furiosament, y'ls pobres mariners, aguantantse

Digitized by Google

com podían, y ab los ulls fora del cap y la cara desfigurada de terror, demanavan socós ab uns planys y uns gestes qu'esferehían. Se'ls hi tiravan caps per dotzenes, però les furioses arrambades de l'aygua no'n dexavan arribar ni un tantsols á n'aquelles mans que s'estiravan exasperadament y de tan estirades s'encarcaravan com si s'empedrehissen.

En lo punt en que en Lluís s'abocava sobre la baraneta de ferro, la barca d'en Dori, fent un bot increible, com un gran monstre viu, se llensá contra les roques foranes de la Llenca, esclafantshi ab un gran espatech. Quan la gent se'n doná compte, la barca estava mitx-partida, y dins d'ella no s'hi veyan més que tres homes. Lo patró, estretament abrassat al arbre romput, estava ert, sense moviment, ab lo cap dret y'ls ulls molt badats y fixos: ò ja no era d'aquest mon ò s'havía tornat boig y no tenía conciencia de lo que li passava. Arrapat ab totes dues mans á l'orla d'estribor, un dels mariners girava la cara descomposta cap al turó, llensant ahúchs ronchs, que semblavan de bestia. Però'l que feya més basarda, era un minyó de trenta anys, en Millet, estès de pit sobre la proa, ab les ungles d'una má enfonzades en la fusta de la roda, l'altre bras estirat endevant, lo cap redressat enrera, los llarchs cabells molls y esburrifats y la cara groga, finada, desconeguda per l'acció d'un esglay tan espantós, que gelava'l cor. Tenía'l bigoti plè de sanch y cridava ab un llament seguit, penetrant, que ho dominava tot:

—¡¡Salveume, germans!! ¡¡Salveume, germans!!...

Però tots los esforsos que's feyan sense parar, eran inútils: res ni ningú arribava fins á n'ell.

De sobte, un cop de mar furibond, va desclavarli'l bras que tenía arrapat, y ell s'arrapá ab l'altre, rápidament, com una exhalació... Mes, darrera seu s'adressava sol y nú'l tros d'arbre; lo patró havía desaparescut.

La gent, afollida, saltá la baraneta de ferro y s'esgraná per les roques, á risch de pèrdreshi per dotzenes en mitx de les polsagueres de l'aygua.

Un'altre onada immensa s'enrutllá vertiginosament devant del turó y al estabellarse y regalar les aygues sobre la barca, ja no's vegé més que á n'en Millet, abrassat, com un

Digitized by Google

cèrcol de ferro á la roda de proa y encar cridant á sos germans que'l salvessen, ab aquell llament paroxísmich que trencava'l cor...

En Lluís, no podent resistir més devant d'aquell espectacle, se posá á correr rampa avall. A la meytat sentí que cridavan:

—¡Ne passa un! ¡Ne passa un!...

S'aturá. En les rompents de sota la rampa uns quants homes, armats de llarchs gárfis, tractavan de pescar una gran bufa groguenca que se capbussava entremitx dels remoxells de l'aygua: era'l cos d'un anegat.

En Lluís sentí que li mancavan les forses. Per l'escaleta que s'obría á sos peus, montaren aquell cos: en Bep era un dels que'l duyan.

—¿Ahont l'entreu?—li preguntá en Lluís.

—A la Caseta—va respóndreli ab prou feyna y sens mirarlo.

En Lluís los seguí. Sobre veles esteses posaren al ofegat. Desseguida la Caseta s'omplí de gent, desolada, embeneytida d'esglay y de dolor. En Lluís, embeneytit y desolat com los demés, instintivament s'arrimá á n'en Bep, com pera enmantllevar coratge á n'aquella ánima farrenya y esquerpa.

—¿Que ja es ben mort?

—Be ho sembla.

—Ab tot, s'ha de provar alguna cosa...

—Ara son á buscar draps pera donarli fregues.

—Y ¿si provessem la tracció de la llengua?

Com lo vell se'l mirés sense entendrel, en Lluís, signantli que'l seguís, s'arrimá al mort.

Una colla d'homes y dones l'havían despullat en un res y sobre les veles arrugades quedava estès, enterament nú, un tronch de vint anys, esculptural, magnífich, de jove Apol. Sols mans y peus estavan fets malbé per l'aspre y dur treball de home de mar. Tot lo costat esquer, de la mamella fins á la cintura, era una taca blava que anava enfosquintse per moments.

Entrá adalerat un jove que duya jaqué: era'l metge. Tothom li obrí pas en silenci. Palpá, escoltá, examiná ab

Digitized by Google

tota atenció y declará que no hi havía remey; però com la gent semblava rebelarse contra aquella veritat y no volerhi creure, arronsantse d'espatlles, los hi esplicá les provatures que podían fer.

—Y ¿no hi ha cap, cap esperansa?—li preguntá en Lluís.

—Ni la més petita.

—Avegades los ofegats...

—¡Oh, es que aquest no ha mort ofegat! ¿No veu quina contusió més tremenda en tota la regió del cor? L'aygua deu haverlo rebatut contra les roques ab una forsa incalculable.

Aleshores, darrera la porta ajustada de la Caseta, esclataren grans sanglots. Eran les germanes del mort, tres nenes de sis, setze y divuyt anys, únichs sers que restavan de la familia. S'estavan esperant ansiosament en la platja l'arribada de son germá, quan un'ánima piadosa aná á dírloshi que l'havían hagut sota la Llenca. Volían entrar de totes passades y ja la porta comensava á badarse, sense que'ls de dins gosessen evitarho, quan en Bep, ab rápit moviment, tirá una vela sobre'l cadávre, tot roncant:

—¡Tapeulo, primer, sochs!

En Lluís, commogut, li estrenyé la má, però'l gat de mar va guaytarsel tot estranyat, sense capir perque ho feya.

Les pobres criatures que acabavan de quedar completament desamparades en lo mon, se rebateren sobre l'ofegat, ab grans clams y gemechs: sols la més petita, tremolant y petant de dents, al veure aquell cap que exía d'enmitx de les veles, lívit, ab la boca oberta, reculá esfereida, negantse á acostarshi.

—¡Me'n vaig! Axò no's pot aguantar...—digué en Lluís, que s'ofegava, com si tingués tot lo mon sobre'l pit.

Y ell y en Bep sortiren á fora. Van arrimarse á la baraneta, ficant lo cap en mitx de la gent; y en Lluís sentí un cop de cor tan gros y tan punyent, que s'hagué de estantolar en l'espatlla del vell pera no rodar per terra.

Sobre aquell rocatall, en que moments abans s'hi veya la barca mitx-partida, no hi quedavan més que algunes estelles y un tros de carcanada. Barca, náufrechs, tot, tot, havía desaparescut.

Digitized by Google

La gent, muda, aturada, com si no sapigués fersc cárrech de lo que havía passat, mirava obstinadament cap á n'aquell punt.

—¿Ahont es en Millet?

Un s'arronsá d'espatlles, un'altre mormurá poch á poch, sense manejarse:

—Un cop de mar se l'ha endut.

—¿Qui s'ha salvat, donchs?

—¡Ningú!

Al oir axò l'espatlla d'en Bep saccejá com si hagués rebut una espolsada elèctrica.

Un'altra fúnebre escolta pujava rampa amunt duent dos cossos més cap á la Caseta: lo del pobre mariner que s'havía estat arrapat á l'orla d'estribor y lo d'un company seu, ab lo cap badat com una magrana.

Per aquest, lo socós era ja balder; respecte á l'altre, quedava una engruna de esperansa, que també s'esvahí després d'un'hora de inútils temptatives.

En tota la Llenca no se sentían més que ays! y sanglots...

La tempesta comensava á amaynar...

Abans del vespre van recullir encara un'altre cadávre que la mar havía escupit sobre mateix de la platja, á quatre brasses d'un tros de carcanada de la barca d'en Dori. A n'aquest y á n'en Ferriol, l'home de la barca d'en Sisquet, que s'havía lligat á un banch de á bordo, no se'ls trobá enlloch.

Sols á baxa veu y á cau d'orella se va dir temps enllá que'ls primers pescadors que havían anat á Cala Nova, feren tan bella pesquera, que no podían llevar les xarxes: mes, quan les tingueren á dalt, van quedar sanch-glassats, trobantse ab un cadávre blanch, blanch, mateix que un tros de gel y... ab les conques baumades: los pexos se li havían menjat los ulls.

Lo colgaren de nit, á l'amagada, y sense dir res á ningú y may més se va saber per clar si aquell cos havía sigut lo d'en Ferriol ò'l del patró.

* * *

Digitized by Google

Al enterrament dels quatre anegats hi aná tota la vila: richs y pobres, petits y grans, homes y dones.

Darrera'ls capellans, les quatre caxes negres, de filera, l'una després de l'altra, dutes pels patrons més vells del poble; després de les caxes los dols dels homes, tots ab lo cap cot y'ls ulls encesos; seguidament, les endolades... mares, filles, esposes, germanes dels morts, ab les mantellines de merino sobre la cara, caminant á batzegades, misterioses y tètriques com fantasmes, com fantasmes que ploressen revidament, llensant xiscles histèrichs que esfereían: sols una d'aquelles fantasmes no deya res: una de petita, petita, que tota tremolava, vegent sempre, de nit y de día, devant dels ulls, una cara lívida y ab la boca oberta, exint d'enmitx d'un munt de veles arrugades.

La corrúa del seguici era interminable; arribava de l'Iglesia fins al cementiri, á mitx quart lluny, anguilejant pels carrers de la vila y per les giragonses del camí, com un'ampla cinta negra.

Y'l cel s'estenía net de núvols, com un cel de primavera, sobre la vila en dol, y'l sol enlluminava ab raigs esplendents, com en los mellors díes, á la fúnebre comitiva, y la mar, aquella mar suara feréstega y assessina y ara calma y planera com un espill d'argent, semblava somriure, satisfeta de no veure en tota l'estesa del Golf un sol piquet negre, una sola barca de les que l'hom li llensava al demunt com un jou vergonyós, com un sagell de domini y possessió.

Digitized by Google

ACCESSIT AL PREMI DE LA COPA

ANTONIA

Figura.

Era cosa de Nostre Senyor. Aquell benestar, aquell sobtat desitx ab que's concretava tot lo remey d'aquell mal incomprensible, era cosa del cel. No podía serne d'altra.

Quín mal era? Ella no ho sabía pas, ni s'ho esplicava: era com un fástich de viure sense desitx de morir; era un malestar d'inacció, de no saber què fer en aquesta vida, mellor dit, de no tenirhi res que fer. Y de tot axò se n'havía adonat ara, en aquesta edat tan... tan poch jove, tan á punt de no ser jove.

La primavera l'havía sotraquejada tota. Gosava pensant que la primavera encara influía en sa sang. Li semblava ser jove preocupantse de la influencia del temps ab los desitjos que sentía. Observava una esgarrifansa estranya al atribuir sa malaltía incomprensible á la falta d'ideal, á la vida solitaria que havía portat fins allavores, y que ara's proposava esmenar.

Ab son esplicable desitx de deure aquest cambi á la influencia de la primavera no volía recordarse de que al hivern ja la sentí aquesta frisansa rejovenívola. Era la nit de Nadal

Digitized by Google

quan torná á casa endevinant lo que li faltava, endevinantho totjust, sens atrevirse á arrodonir aquell desitx insolent que la feya somriure per dintre.

D'allavors ensá que aquell pensament no s'apartava de ella. Aquella Missa del Gall ne tenía la culpa de tot.

La iglesia estava plena, pleníssima, cosa ben estranya en aquell poble poch creyent y donat al vici. De nit lo temple es més hermós, més íntim, més de casa y en nit de Nadal s'hi sent ademés una alegría ignoscent, alegría de noy que s'encomana als grans.

Lo chor del poble, aquell Miquel, aquell Joan, aquell Pere, tots aquells bons minyons que altres vegades li havían fet venir á la Antonia desitjos de fugir de la iglesia per no sentir ses veus aspres y baladreres que ferían, li semblá que aquella nit cantavan molt *afinats,* que ho feyan be y tot.

L'armonium bufava furiosament, esclatant en notes sorolloses, saltayres, ab desitx d'alegres, omplint la esquifida nau de la iglesia. Lo chor s'hi juntava sempre un xich més tart de lo que'l mestre assenyalava; desiguals en la veu, en lo tò y en la sortida, pero tots plens de bona-voluntat y de desitx de ferho be, y axís les emprenían ab una bellugosa cansó *pastoril* que feya pessigolles en les entranyes.

Los pastors se li aparexían á l'Antonia, ab sos gechs de pell de bè, ab sos sarrons y alforjes, ab ses sandaries lligades fins á dessota genoll, carregats de presents pera'l Nen Jesús... Oh, 'l Nen Jesús! Quina dolsura hi trobava l'Antonia en aquest Nom sacratíssim! Ella que no n'havía may tingut cap á la falda de nen... Y llavors posada á somiar se comparava — Deu la perdó — ab la Verge, que feya anys y anys que tenía al bon Jesuset en son bras, axerit y hermós, allá en l'altar major, mentres qu'ella tornava á casa sola y trista ahont sols hi trobava la minyona vella, la dona de companyía sorruda com una mala cosa.

L'Antonia anava reconstruint en sa imaginació exaltada per lo caliu de l'iglesia, la flayra del encens y'l baf de la cera cremant, la poètica escena, la santa historia del naxement del Fill de Deu. Quanta dolcesa tancava aquella historia benehida! los seus sentiments de pietat profonda y'ls seus nous

Digitized by Google

desitjos s'hi atemperavan tan rebé que li semblá que fins en aquells instants no havía conegut l'hermós passatge de la historia de Jesús.

Sortí de la missa del gall ab lo cap plè de cabories, però contenta en son intern, sens esplicarse'l per què d'aquella alegría. Cabories de color de rosa, un ball suavíssim en son cervell y en son cor d'esperanses y ilusions, de goigs inefables y desitjos confosos, incomplerts, que no gosava á desgranar per no perdre aquell mareig dolcíssim que la enterbolía lleugerament.

Desde llavors, no per res, d'esma, sense lligar aquells nous sentiments ab sa conducta d'ara, tenía especial compte en sentirse jove, en vestir be, sens exageracions de vella presumida... Ho feya sens volguerse confessar á ella matexa que no ho havía fet sempre aixís.

—Sí. encara era jove... però—ella s'ho conexía be prou—no era guapa, potser fins arribava á no serho gens. Volía dir á ser lletja. Per axò debía ser—y axò ho pensava plorant per dintre—que may ningú l'hagués treta d'aquell no pensar en... sí, axò, en casarse, en sortir d'aquella vida tan avorrida, sense cap ni peus, sense goigs ni penes, sola, sola ab aquella vella mal-carada...

Després aná oblidantse d'aquestes cabories, ja's resignava á tornar á viure com sempre y si no hagués sigut aquell diumenge de Rams á ben segur que tot estava ben llest.

Llavors fou quan l'Antonia s'atreví á dir qu'era cosa de Nostre Senyor. Torná á somiar, torná á encaboriarse, torná á trobar avorrida aquella vida de solitut y d'inacció.

Li semblá trobarse á l'entrada de Jesús á Jerusalèm, dessota les palmes que'l poble enlayrava ab entussiasme, y també s'hi trobá sola y avorrida. Sentía l'anyorament d'aquell Nen Jesús de Nadal pera sortir ab Ell á rebre al Jesús gran en sa entrada triomfal. Totes les mares hi acompanyavan als seus nens á rebre á Jesús, y aquells crits infantils, plens de alegría santa que deyan: "Obriu, obriu que volèm entrar„ los sentía l'Antonia en son cor, confusament, com un pessigolleig dols y insistent que li cridava tambe "obriu, obriu„ á n'al seu cor tancat de tota la vida...

Digitized by Google

La primavera, sí, la primavera'n tenía la culpa; aquella primavera boja qu'esclatava.

Si aquella vall ahont dormía'l poble fos sempre gelada, si aquella vessant que l'Antonia veya totjust obría'l porticó al llevarse, fos sempre seca, erma, estava segura de que hauría seguit fins á morir, sense pensar en res, aquella vida endiastrada d'avorriment.

Però no era axís. La vall s'omplía d'aquella aroma penetrant que ofega, qu'emborratxa, que congestiona cap y cor, y la vessant s'omplía de verdejant vestimenta, fresca y hermosa, que omplía la cambra de l'Antonia d'alè de primavera, d'emanacions temptadores, de somnis y de desitjos.

No sabía trèuren los ulls de la vessant. Mirava encantada y pensava d'esma entre tant:—¿Quí hi havía per allí, pel poble? Lo secretari era un tivat, lo metge un vanitós... ningú, no hi havía ningú que pogués compèndrela, que sapigués pensar tan alt com ella, que pogués somiar ab coses com les qu'ella somiava, que sabés veure en aquell tros de paissatge tantes hermosures, invisibles pels ulls de tots los del poble.

Y seguía mirant, mirant fixament pensant que aquell poble era ben xich, ben miserable.

No hi havía res allí, tothom pensava *baix;* no veyan més de lo que miravan. Una flor no era més que una flor; una cosa natural qu'esclata d'una planta que creix d'una llevor sembrada; mentres qu'ella hi descubría la hermosura de sos colors, l'art de sos pètals temptadors, y sobre de tot, sí sobre de tot, axò... lo misteri de la feconditat qu'era (ella se'n havía adonat desde'l diumenge de Rams) lo que ho movía tot, era'l principi de la Naturalesa, era'l fí de totes les creatures, era per lo que venían al món, sí, per lo que *veníam* al món.

Sentí un despreci profond pel poble. Aquell poble insolent que li deya á n'ella la sábia, perque sabía, y sí, á què negarho: havía estat mestra y'l poble li plagué y la professió no, y com que *podía ferho,* (d'axó venían les enveges) allí's quedá á viure ab la esperansa de morirhi.

S'escruxía pensant ab la resignació ab que havía viscut, sense pensar en res, com si ella no fos al món més que pera esperar la mort...

Digitized by Google

. . . . . .

La vella sorruda's quedá espelmada.

—Sí, sí, 'm vuy casar. — Ho havía pensat bé avans de ferse la resolució y comprenía que devía ferho, que li exigía la seva salut, la seva vida, fins Deu li exigía, perque Deu ho havía dit, Deu ho tenía escrit y havía posat al home á la terra per... per axò, pera continuarse, pera... — Y li esplicá tot á la vella, tot, com si fos tan sábia com ella matexa.

La minyona cregué que l'Antonia s'havía tornat boja y'n sentí un gran pesar.

Ara comprenía les deries de la seva mestressa desd'un quant temps ensá, de posarse maca y lluir. Sí; s'havía tornat boja la pobre Antonia.

Mil vegades la mestra havía repassat ab lo pensament totes les cases del poble. No hi havía ningú en qui l'Antonia pogués ferhi cap pensament. Ningú, perque allò d'en Roch de la tartana, ni pensarhi. Si qu'era cert qu'era un bon minyó, jove, robust, fort y guapo; però era'l tartaner y... per l'amor de Deu, allò ja era desvariejar.

Lo bon temps anava endevant. Ja tot somreya al poble ab l'alegría del istiu. L'Antonia se sentía per axò més anguniosa cada día. Sí; allò era angoxa, fadiga d'aislament, anyoransa de caliu, de companyía que no fos la d'aquella beneyta de minyona.

Los díes eran massa llarchs. L'Antonia no entenía son desitx de que passessin depressa les hores, si al cap-de-vall acabava un día pera venirne un altre tan llarch, tan pesat, tan avorrit com tots...

Després de tocar l'oració del mitxdía lo sol amarava tota la vall. Un ayre tebi que ofegava, s'esbandía calmosament, ab la mandra estival qu'entorpeix la vida y l'activitat; era un vent tou, ajassat, que ni esma tenía pera fer somoure una fulla dels arbres avorrits, polsosos y pacients que vorejavan la carretera assoleyada. La tartana seguía son camí per dessota d'ells, ab la vela resplandent que aguantava tota la calda d'aquella tarde abrusadora.

Tampoch anava sol en Roch. Dues vegades l'Antonia havía anat á vila, sense cap motiu, ab l'escusa de fer alguna

Digitized by Google

compra, per distreures, se deya ella enganyantse á sí matexa. Dues vegades s'havía sentit contrariada al trobarse ab altra gent á la tartana... Que se n'hi endonava á n'ella! Però per axò li dolía; no se n'hi endonava res, però li dolía. Potser perque ab la calor no feya de tan bon anar ab la tartana plena... Axò devía ser.

Pensá que potser en tornant no pujaría ningú y podría anar sola... ab en Roch, molt més còmoda, sense empentes ni cops de colze d'aquella pobre gent tan *ordinaria*.

Axò la portá en pensar qu'en Roch era'l menos ordinari de tots. Acostumat á tractar ab gent, á fer recados á vila, en fí á no viure acotat al terròs, tenía un tracte ben diferent del dels altres: era amable, ben criat y fins donava goig parlarhi; perque en Roch era *ilustrat* á sa manera. Llegía'l diari y sabía tot lo que passava pera contarho á cada viatge y distreure'ls passatgers del avorriment del camí.

En Roch no havía pensat may en casarse. Vivía prou bé y no era cap tasta-olletes ni gens ambiciós. Ne tenía prou ab lo que guanyava, y'l demés... Aquí ell hi hauría xiulat una tonada alegre com totes les qu'ell sabía. No li vinguessin pas ab tristeses ni mal-de-caps.

L'Antonia tampoch pogué anar sola en la tartana, de tornada al poble. La contrarietat la havía posada de mal humor y no digué un mot en tot lo camí. No podía treure'ls ulls d'aquell beneyt d'en Roch. Se'l vegé més bon mosso que may. Distretament, ab la imaginació'l vestía á son gust. Si en lloch de la brusota y d'aquelles-calces de pinxo lluit li posessin un bon vestit, un trajo com el d'aquell vanitós de Secretari! Ben afeytat, ben clenxinat, ben calsat... L'Antonia somrigué com si se'l vegés ja vestit.

Desde llavors la mestra ja no pensá més ab en Roch tartaner. Aquell ja no hi era, ja no existía, s'havía mort y en son lloch hi havía l'altre, aquell altre Roch del vestit de senyor que s'inventá ella aquella tarde en la matexa tartana, devant del mateix interessat sense consultarli, sense la seva vènia pera engiponarsel á la mida del seu gust.

L'Antonia tingué de tornar á vila un dilluns; lo día de menos gent—era terrible *tenir* de viatjar ab aquella calo-

Digitized by Google

rassa, ab aquell ressol feridor de dintre de la tartana...— Y encara sort hi havía de que anessin sols.

—¿Sols ha dit, senyora Antonia? Guayti allá baix com la Mariona'ns espera!—

L'Antonia's sentí cremar. Per dintre mossegava de pensament á aquella Mariona impertinent que venía á destorbarlos, á fer nosa... ab aquella calor... però no hi hagué més remey. Lo piquet qu'en Roch senyalá dient que'era la Mariona s'anava engrandint á sos ulls y ja's distingía ben clar lo mocador blau del coll y la faldilla musca de la mossa.

Quan pujá, l'Antonia sense volguer l'entrebancá...

—Ay! perdoni!

—Cá! No hi fa res—digué la Mariona asseyentse d'una revolada al costat mateix d'en Roch y clavantli un cop á la esquena.—Que tal Roch?

—Be noya... Oh... osque... Au! Y tú?—

L'Antonia no podía més. Aquella calor la ofegava, tindría de baxar, no podía més.

En Roch li prometé que ab mitx quart serían á vila.

—Lo matxo ho pagaría.—pensá l'Antonia.

Doná dos toms per la vila. Aná á fer una visita y s'avorrí... Torná á voltar pensant ab mil coses estrafalaries que com un garbuix li omplían lo cervell. Després s'avorrí d'ella matexa. Ves perque tenía de cap-ficarshi ab tot allò. No valía més seguir vivint com fins allavors, sense enfondarse en aquelles maníes. Sí, maníes y res més. Aquestes coses tot es comensar y s'acaba á la bogería.

Se sentí més tranquila pensant en que no necessitava á ningú pera viure y tot son desitx se concretava en tornar á ser á casa y acabar ab aquelles blederíes de fer viatges á vila sense cap solta. S'avergonyí y tot d'haver pensat ab en Roch.

Queya la tarde. Una ratxada de vent fresch s'aglopá á la cara de l'Antonia al pujar á la tartana pera tornar á casa. Lo sol enretirantse esclatava en raigs allá darrera la serra que s'elevavan rohents cap al cel.

En Roch apariá l'animal tot xiulant con de costúm.

Digitized by Google

—Avuy sí que anirá sola, senyora Antonia,—digué interrompentse.

L'Antonia esperimentá una sensació inexplicable de por y de goig á l'hora. Aniría sola ab ell, ab aquell Roch massa modós perque li deya *senyora* á son pesar. Hauría volgut que li hagués dit Antonia sol... però què se n'hi endonava... No havía dit que's dexaría de blederíes!

En Roch d'un bot fou dalt; desfrená y...—Au!

Passá una bona estona y l'Antonia no badava boca. Sense volguerho sentía tornarli totes aquelles idees impertinents y ja's tornava á ilusionar á en Roch vestit á la seva manera, á la manera ab que ella l'havía vestit en sa fantasía.

En Roch comensá á parlarli de la calor. Ella contestava distretament com si al temps de contestar estés pensant en coses ben oposades. Per fí tornantse tota roja, afectant naturalitat, digué:

—Y donchs, Roch, que no't casas?—

Quan ho hagué dit ho comprengué que allò no venía á tom.

En Roch rigué de valent.

—Psè... No hi trobat qui'm volgués encara.—

L'Antonia sentía que les galtes li cremavan. No atinava com seguir aquella conversa.

—Vols dir?—digué á la fí, y barroerament, espurnejantli'ls ulls, sentint sotraquejar violentment son cor, s'atreví á dir:

—Que no t'agradaría casarte ab...

Aquí's deturá confosa. Hauría volgut fóndres, desaparexer instantániament.

En Roch se la mirá sorprès. Quina cara feya l'Antonia més estranya! Maliciá, ó mellor, acabá de maliciar lo que ja li havía semblat una bogería lo darrer día que l'Antonia aná en la tartana. Però ara sí que ja maliciava més.

Volsthi jugar que aquella dona *li feya l'amor!*

—Si m'agradaría casarme ab quí?—

L'Antonia no contestá. Se li havía fet un nús en la gorja y sols sentía una escalfor, una cremor terrible á la cara. Mirá distretament cap al defora fent com qui no havía sentit la pregunta.

Digitized by Google

En Roch encara se la pensá més y ja no's preocupava d'altra cosa sinó de quina manera li diría que no, en cas de qu'ella s'atrevís á parlarli d'aquella... bogería.

Entretant ella sofrint terriblement prengué una resolució: se decidí á callar, á dexarho corre tot, á no tornar á pensar ab aquell deliri... sí, deliri y res més.

Se'n penedí en lo fons de tot de l'ánima d'haverhi pensat tan bojament, y's quedá quieta, com si reposés d'una gran fadiga, sens esma de mirar á n'en Roch, sentint una vergonya grandíssima...

S'esforsá en allunyar de son pensament totes aquestes coses, però no pogué. Seguidament aquells pensaments butzinejavan en son cervell ab una insistencia insofrible.

Li torná á la memoria la Mariona. Pensá ab aquell cop amigable á la espatlla d'en Roch y cregué tenirne gelosía.

En Roch seguía callat, no gosant á trencar aquella quietut, á treure á l'Antonia de son marasme.

Ella no era pas d'aquest mon; hauría volgut ser á casa, fugir d'aquell xicotot endiestrat que la pertorbava... Sí; ho dexaría corre tot; prous cabories y prous blederíes... No's conexía á n'ella matexa ab aquell esbojarrament, ab aquells afanys que may en sa vida havía sentit...

Que se n'hi endonava á n'ella de la Mariona y fins... sí, y fins d'en Roch?

La tartana pujava la costa. Un quart sencer l'animal aniri ı al pas fins á tombar la fadigosa pujada.

De reull en Roch se mirava á l'Antonia, y ell, tan xerrayrot, no atinava en què dir pera acabar ab aquell silenci violent.

Entretant ella tenía un infern en lo cervell. No podía ser, no podía per més que volía, abdicar de tots aquells ensomnis y de totes aquelles cabories. Tornar á casa ab lo propòsit de seguir vivint com sempre li semblava anar á enterrarse en vida... No, no podía ser. Faría'l va-y-tot!

Dintre de la tartana comensava á pampellugarhi l'ombra del vespre. L'Antonia ja's sentía menys avergonyida y més valenta. S'atreví per dos cops á mirarse á n'en Roch y fins se creya ben capás de tornar á arrencar la conversa.

Digitized by Google

Tot era provar. Si ell no hi venía bé li pregaría, li faría prometre que no'n diría res á ningú, que callaría sempre... y en Roch era prou bon noy pera crèurela y callar.

Sí; li diría, li diría y sortiría de dubtes. Al menys no li quedaría'l corcó de pensar que si ho hagués provat potser li hauría sortit bé.

Feu un esfors y aná á parlar, però no li sortí més que un gemech, un comensament de paraula que se li encallá.

En Roch se tombá depressa.

—Què deya?

—No res. Volía dir que...—L'Antonia suava angoxada. —Volía dir que m'han dit que la Mariona era la teva promesa... M'ho han dit.

—No pas per ara... ¡hem!

—Que vols dir que no es un bon partit la Mariona?—s'atreví á dir procurant contenir la emoció.

—Psè... Què li diré jo. No las he donadas per aquí. Ja n'hi ha prou ab que vagi prim jo; no vuy pas fer patir á ningú al meu costat. Jo'm dich que'l casarse es un luxo... Axò, un gasto que un se posa al demunt...

L'Antonia's posá més tranquila.

—Si tothom pensés axís — digué — no's casaría ningú... Ademés, qui sab si la Mariona té alguna coseta arreconada.

—Cá! Ja no seríam tan amichs. Lo diner busca diner... Au! Oh-oosque!

—No ho crech pas jo axís... Roch.

En Roch comensá á témer. Sortí son nom dels llavis de l'Antonia tan dols, tan axís, tan estrany, que tingué por presentint lo camí que prenía la cosa.

—N'hi han de ben richs—seguí l'Antonia—que no ho miran pas. La *cuestió* es ser honrat y decent.

—Be, què li diré; jo no hi he pensat may en axò.

L'Antonia somrigué per forsa.

—Donchs tú que no hi has pensat may què farías si't sortís... què't diré jo, si't sortís una pubilla que s'enamorés de tú y fos rica?

—Psè... jo que sé.

La fosca que anava fentse dintre la tartana doná ales á la

Digitized by Google

Antonia. Ara venia'l va-y-tot. Si ell deya que no, li pregaría que no'n digués res á ningú. Calía acabar... Sí, are'l va-y-tot.

Passá un minut de silenci.

L'Antonia tancá'ls ulls y digué:

—Y si jo't proposés que't casessis ab mí?

Y ho digué depressa, corrents, com si les paraules s'empaytessin pera sortir.

En Roch com si'l punxessin se tombá de cara á l'Antonia. Sens saber lo que's feya estrebá les regnes; lo matxo vacilá no sabent si anar á dreta ò esquerra y reculá indecís.

—Oh...oo. Au! — cridá en Roch sense brahó, com si l'escanyessin.

L'Antonia's sentí desfer, com si tot ella fos d'una pasta que s'esllavissa y's derreteix.

En Roch agafá la tralla y pegá al matxo... perque sí; per passar temps, per no tenir de respondre...

S'atreví á tornar á mirar á l'Antonia y la trobá ab lo cap cot dessobre del pit.

Se sentí animat al no trobarse ab los ulls d'ella.

—Ho ha dit de broma, oy?—Y probá de somriure, com si ho cregués qu'ella ho havía dit de per riure.

L'Antonia s'estremí. De roja's torná groga y afinada.

—Sí, sí. De broma... ¿que t'ho havías cregut? — Però ho digué ab veu tan detallida, qu'en Roch se sentí invadit d'una gran compassió.

—No, cá!... No pas perque... vuy dir no pas perque vosté... no s'ho merexi... jem...

Fuetejá al animal, seguit, fort... y la tartana arribá volant al poble

L'Antonia saltá, confosa, sens saber ahont posava'ls peus y entrá en sa casa. Se tirá al llit y plorá amargament.

A l'endemá la febre no la dexá moure. Una febre entretinguda, llarga, que durá temps y temps.

Primer volgué morir; després tot son desitx era de posarse bona aviat y sortir d'aquell poble avorrit.

. . . . . .

Acabava l'estiu quan l'Antonia pogué dexar lo llit.

Un matí de comens de tardor la tartana d'en Roch la por-

Digitized by Google

tava á ella y á la minyona cap á l'estació per no tornar may més al poble.

En Roch la veya y no la conexía: seca, revellida, alta. La malaltía semblava que l'hagués estirada...

Quan les hagué dexades, en Roch se sentí aliviat d'un pès fexuch que pesava en ses entranyes, y somrigué...

En lo recó més amagat de son intern s'hi regirá ab aversió la idea de que aquella hagués pogut ser la seva dona.

Xiulá una tonada alegre y fent petar les regnes sobre la gropa del matxo emprengué la tartana, á bon pas, aquella carretera llarga quins arbres comensavan á decandirse, resseques les fulles, sota'l pès de la tristesa que la tardor porta.

—Oh-oosque! Au!

Lo crit d'en Roch vibrá un minut per aquell espay desembrassat y la tartana's perdé en la primera revolta de la carretera.

Digitized by Google

PREMI DEL EMM. Y RVDM. SR. CARDENAL CASAÑAS

ENFILALL

Impresions.

Quan feya d'escolá á la Rectoría
de mon oncle, Rector,
¡quína basarda y esborró sentía
al passar per devant l'altar major,
per anar á tocar l'Ave María!
Me semblava ab la llum escadussera
que's movía, espurnant, dintre del got,
que'l Sancrist d'esbullada cabellera
baxava del altar, y ab creu y tot,
seguía, iglesia avall, al meu darrera.
Y jo enterch y poruch, ab grans gambades,
passava per les lloses esborrades
dels vasos dels rectors,
y pujant, esverat, l'humida escala,
entrava, tot cantant, á la gran sala
per esvair la por.

Han passat ja uns vint anys desde aleshores,
y d'escolá me trovo ara rector;

Digitized by Google

y al passar, com abans, al caure'l día,
devant l'altar major
per anar á tocar l'Ave María,
m'aturo á contemplá'ls brassos estesos
del bon Jesús, clavat dalt de la creu,
y li prego per tots mos feligresos
y li conto les penes del cor meu.
Y m'apar, ab la llum escadussera
que's mou, espurnejant, dintre del got,
que'm senyala'l Sancrist sa cabellera
rodejada d'espines, sanch y pols...
...y segueix, consolantme, al meu darrera.
Y al travessar les lloses esborrades,
que'm cridan, al posarhi mes petjades,
pels morts reso una absolta ab baxa veu;
y pujant, poch á poch, l'humida escala,
surt á rèbrem la veu d'un nebot meu.
taral-lejant un salm en la gran sala.

Fugint, potser, de la fredor darrera
d'aquella primavera,
una oreneta ha entrat iglesia amunt;
tal volta ha vist, pobreta,
l'esmortuit flameig de la xinxeta,
y ha entrat endins seguint l'esquitx de llum.
L'han vista'ls escolans y un gran desfici
s'es apoderat d'ells de tal manera,
que durant tot l'ofici,
no han fet res més que dirse á cau d'orella
com cassarán l'aucella
que ha fet lo crim de ser tan matinera
en durnos lo petó de primavera.
Axís que han estat sols ¡ara es la nostra!
s'han dit y dels recons del sostre,
han baxat la desferra
de canyes y llistons de totes mides;

Digitized by Google

y ajassantles á terra,
ab blens les han lligades y afegides,
posanthi al capdemunt, com banderola
de fer volar coloms, un tros d'estola,
que han baxat d'un armari
ab cintes y munyochs d'escapulari.
Los uns posats á dalt de la tribuna
y'ls altres á la trona,
han comensat, totduna,
á moure'ls espantalls que l'oreneta
ha pres per esparvers, fentli l'aleta,
y ha romput á volar per llarga estona.
Lo chor, lo presbiteri,
les capelles, la volta,'l baptisteri,
tot ho ha seguit dotzenes de vegades,
entre una polsaguera
que, cegantli les nines,
li feya donar fortes caparrades
en los vidres glassats de la vidriera,
fent caure en los altars les terenyines,
com sutja agromullada
sobre'ls nevats llensols d'una bugada
y anant á caure, pantejant, mitx morta,
en mitx de les espines
de la corona que'l Sancristo porta.
Satisfets los butxins d'aquella feta,
han baxat de sos llochs y á la desfeta,
fentse cánca, han pujat fins al sagrari
per fer caure corona y oreneta;
mes al estirá'l bras per arribarhi
lo més valent, s'ha trobat cara á cara
ab lo Sancristo, que, polsós encare,
li ha dit sense parlar, á ran d'orella,
quelcom que li ha fet por y l'esborrona,
fentlo baxar y abandonar l'aucella
revifantse entre'ls brins de la corona.

. . . . . .

. . . . . .

Digitized by Google

Quan he exit per renyals y he vist, ab pena,
l'últim detall d'aquexa trista escena,
no so fet altre cosa
que dir al bon Jesús, clavat en Creu,
—Si axís, Senyor, vetlleu
per un aucell, que en vostre cap se posa,
¿com vetllaréu pel dèbil pecador
que s'acull al forat de vostre cor?

Del brancam del llorer del cementiri
que's beneheix pel Ram,
cada any se'n fa la cendra
que al front, al ser quaresma, nos posám.
Cendra de llor del cementir ¡quin símbol
pel no res de la gloria mundanal,
cendra d'un arbre que's nodreix y arrela
ab l'orgull enterrat del cos humá!

Quan, per Totsants, devallo al cementiri
á pregar pels finats,
al peu d'aquell llorer de les centuries
¡que cendra hi sò tornat!

Digitized by Google

PRIMER ACCESSIT AL PREMI DEL SR. CARDENAL CASAÑAS

LO NOSTRE PA

Da nobis hodie.

De llunyes terres los fruyts nos venen;
estranys queviures la moda'ns dú;
d'aytals fineses
¡oh bell pá nostre, lo rey ets tu!

Bresca pagesa que jamay cansa,
conort del pobre, joy del infant,
arreu hont entres
s'hi sent la flayre del teu encant.

Llevor de vida, de tots volguda,
lo nostre poble, tan devot n'es,
que al caure en terra,
jamay t'axeca, sens ferte un bes.

Jamay á taula, lo cap de casa,
als fills que'l voltan donará pá,
si ans de partirlo,
damunt sa crosta la creu no hi fá.

Digitized by Google

Flor de bonansa, la Poesía,
aymanta't serva baix son mantell,
y ets, desde'l naxer,
l'etern poema de tot lo bell.

La mare terra gelosa't vetlla,
la pluja't banya, t'escalfa'l sol,
y al bes que't dona,
als camps verdeja ton borrissol.

Tan prompte naxes ¡ja'l blau cel miras!
Ja ton brí tendre, torna daurat!
Ja flors de grana,
viuen y crexen al teu costat!

Folgant ab elles, lo vent ne gronxa
l'estol d'espigues que t'han nascut;
rosses y plenes,
pels cims gallejan sa joventut.

Perdius y guatlles, moxons y aloses
¡cóm te festejan sense pará'!....
Tu ab cor de mare,
á cap n'esquives, ¡per tots fas grá!

¡Jorns d'alegría! ¡Dolses gaubanses!
¡Bells clars de lluna! ¡Ones de sol!
¡Aus y roselles!
¡Fresques besades del ventitjol!

Lo Juny que arriba tot t'ho arrebassa,
brandant enlayre la corva fals,
en plena vida
de tes belleses primaverals!

Mes la segada no't descoratja:
sabs be l'altesa del teu destí;
y ab sò de gloria,
ta llarga espiga ne canta axí:

Digitized by Google

La fals traydora,
¡be pot punyirme!
¡be pot occirme!...
ni plany, ni quexa de mí exirá;
sé que apilada,
seca y lligada
¡jo seré pá!

Llensada á l'era,
podrán xafarme
fins desgranarme;
ni plany, ni quexa de mí exirá;
sé que batuda,
groga y cayguda
¡jo seré pá!

Y al forn reclosa,
quan ja finida
sembli ma vida,
al foch mon cántich més ferm será;
sé que'l martiri
m'ha de fer lliri
que al cel s'axequi damunt l'altá'!

Digitized by Google

Digitized by Google

SEGON ACCESSIT AL PREMI DEL SR. CARDENAL CASAÑAS

BROT DE PASSIONERA

Anyorament.

Mentres María renta
Jesús se'n entra al bosch
portant en ses espatlles
bo y encreuats dos tronchs,
que n'es de ses joguines
la que li fa més goig;
los seus companys l'enutjan,
no li son grats sos jochs
y á dins de la boscuria
li plau estarhi sol.
Quan los aucells lo veuen
devallan á voliors;
també hi devallan ángels
postrantse á son entorn:
los aucellets no gosan
y, mentres fa oració,
per entre les brancades
li endressan ses cansons.

Digitized by Google

Lo bosch obre sos brassos
omplintse de clarors:
si un sol se'n va á la posta
allí hi ha'l Sol dels sols,
lo Qui es Llum de la vida
que l'univers remou.

Cor-près de dols desvari
lo Deu-Infant s'adorm
y estén son cos tendríssim
demunt d'aquells dos tronchs
qu'en creu, voltats d'espines,
reposan entre rochs.

María á son Fill cerca
y'l troba dintre'l bosch.
Be prou que ho endevina
perque es qu'axís s'adorm!
Per 'xò'l cor se li nua,
com de clavells un pom;
Per 'xò'l pren en sos brassos
omplintlo de petons.

—Jesús, fill de ma vida:
per què fugiu al bosch?
No us plau nostra caseta?
No es Nazareth hermós?
Si'ls aucellets us cantan
també us cantaré jo.
Per què vostres joguines
dexeu per exos tronchs?
Si altres voleu més noves,
Joseph ne fará prous.
Per què, si son teníau,
dexáreu lo bressol?
Si'l trobeu xich y rònech,
dormiu demunt mon cor,
qu'es rich en estimarvos
y gran, com cap del món!

Digitized by Google

No fugiu més, vos prego,
mon fill, mon Deu, mon tot,
que sense Vos m'anyoro
y sento un fret de mort!—

Jesús besa á María
y ab barboteigs respón:

—¡Ay Mare, Mare meva,
també m'anyoro jo:
qu'es fréstega la terra
y'l Cel es tan hermós!...—
Y Mare y Fill s'abrassan
y arrencan en dols plor.

Prenentho per rosada,
s'han mitx-obert les flors,
han sanglotat les tórtores,
refilan rossinyols
y's dexondeix la terra,
com si sortís lo sol.
Prou surt, però al Calvari,
ay, qu'aviat s'haurá post!

Digitized by Google

Digitized by Google

POESÍES

DELS MESTRES EN GAY SABER, MORTS DURANT L'ANY, LLEGIDES EN L'ACTE DE LA FESTA

XIX.—L'ÁNIMA EN PENA, *de* **D. ANICET DE PAGÉS DE PUIG**. *(De Figueres; morí á Madrid lo 26 de Novembre de 1902).*

XX.—LA LLENGUA PATRIA, *de* **D. GERONI ROSSELLÓ Y RIBERA.** *(Nasqué á Palma de Mallorca'l dia 31 de Janer de 1827; morí á la matexa ciutat lo 1.er d'Agost de 1902).*

XXI.—JOANENCA, *de* **D. TERENCI THÓS Y CODINA.** *(Nasqué á Mataró'l dia 1.er de Setembre de 1841; morí á la matexa ciutat lo 27 d'Abril de 1903).*

XXII.—ALES, *de* **MOSSEN JACINTO VERDAGUER Y SANTALÓ.** *(Nasqué á Folgueroles (Vich) lo dia 17 d'Abril de 1845; morí á Vallvidrera (Barcelona)'l 10 de Juny de 1902).*

Digitized by Google

Digitized by Google

L'ANIMA EN PENA

¡Válgam Déu val!

BALADA

I

Tot sol en la cambra, qu'es niu de pecats,
lo compte axís parla; dexaulo parlar:
"Avuy que ja ets morta; ¡per forsa'm voldrás!
si'l cel no'm ajuda, l'infern ja ho fará!
Açí, los meus patjes; serviume aviat:
les armes depressa, depressa'l cavall."
Quant es dalt del poltro la nit va arribant.
¿Sabéu ahont vá'l compte, lo compte l'Arnau?

II

Fá dret á una esglesia, convent de Sant Joan:
s'hi es morta una monja, la enterran demá.
Lo compte l'aymava ¡lo amor no era sant!
per no ésser del compte fugí á lloch sagrat.

Digitized by Google

Ahir s'hi moría ab Deu conversant:
son ánima'ls ángels, se'n duyan en dalt;
son cos en la esglesia solet lo han dexat.
¿Què vol, donchs, lo compte, lo compte l'Arnau?

III

¡Bé massa que ho diuen sos ulls flamejants!
Ja es lluny de la serra, ja es dins del pinar,
ja arriva á la esglesia, no hi pot entrar pas.
La porta es tancada; á cops de destral
lo compte ja l'obra: quan passa'l llindar,
un baf com de tomba li fa girá'l cap:
ab aygua beneyta no s'ha pas senyat!
¡Malhaja lo compte, lo compte l'Arnau!

IV

La morta es estesa devant del altar,
vestida de monja, los brassos creuats,
rosari á la cinta, Sant Crist á la má:
dos ciris llumenan á cada costat.
Sens por ni respecte, com llop famejant
que aguayta la ovella dormida en lo jas,
lo compte s'hi acosta ja hi es al devant.
¡Deu guarde á la morta del compte l'Arnau!

V

La morta dú als hábits cordons ben nuats:
al compte fan nosa; ja's treu lo punyal,
li estripa les robes, ja troba la carn;
dels ulls no's contenta, ja hi posa les mans.
¡Deu méu, quin miracle! ¡Jesús, quin espant!
la morta'ls ulls obra y's posa á plorar.

Digitized by Google

Lo compte s'espanta; ja va reculant.
¡Ay pobre del compte, del compte l'Arnau!

VI

Quan ix de la esglesia ¡quins trons y quins llamps!
dú nua la testa, no diu ¡Deu me val!
se palpa les armes y puja á cavall.
Lo poltro al sentírsel ¡quíns bots y quins salts!
La crin erissada, la boca escumant,
á córrer s'arranca per monts y per valls
y al vent dexa enrera. Pareix ¡Deu me val!
que'ls diables s'emporten al compte l'Arnau.

VII

Les roques s'aplanan per no deturarl':
los arbres se torsan y'l dexan passar:
serpents y llopades lo van rastrejant
badades les goles, les llengues penjant.
Los llops ja l'atrapan y udolan de fam;
les serps ja s'enroscan als rems del cavall;
ja tocan les dotze, ¡ay, válgam Deu val!
¡quin baf fa de terra lo compte l'Arnau!

VIII

Fá temps que del compte ningú res ne sab.
La pobre comptesa de tan anyorarl'
les nits y los dies los passa plorant.
D'almoynes bé'n dona, d'ofertes be'n fa!
Per véurer si mimva sa pena y son plant,
dejunan y pregan abats y ermitans,
y dins les esglesies de tot lo voltant
¡bé'n crema de cera pel compte l'Arnau!

Digitized by Google

IX

Nit d'hivern la comptesa la passa resant;
ses filles li ajudan plegades les mans;
no resa per ella, tampoch pels infants.
De sobte lo compte li surt al devant:
"La bona comptesa, viudeta lleyal,
desáu los rosaris, tancau los missals:
com més per mí pregan penar més me fan.
¡Ja'ls prechs no li valen al compte l'Arnau!"

X

Y desde llavores, quan canta lo gall
al punt de les dotse, enronda'l palau
un cavaller negre que al cor dona espant
De lluny ja ses armes se senten dringar
y deix per llá hont passa un baf tot estrany.
Clavat á la sella no's pot bellugar:
pareix ¡Deu me valga! un mort á cavall.
¡No diéu parenostres pel compte l'Arnau!

XI

Sa llengua no tasta ni palpan ses mans
sos llavis ben closos no poden parlar
y'l dia no veuen sos ulls envidrats.
Y dins la carn freda del cos enrampat
un ánima ardenta que may pot quexars'
pels segles dels segles hi va esbategant;
y diu, tot senyantse, la gent dels voltants
qu'es l'ánima en pena del compte l'Arnau!

Digitized by Google

LA LLENGUA PATRIA

¡Tan bella y no ho volen creure!
¡tan amorosa y gentil,
y't vol negar l'hermosura
qui no't coneix ni t'ha vist!

Ben cert, ben cert, dolsa aymía,
que fort enutjat n'estich:
mes ¿ets per ço menys hermosa?
¿ets menys dolsa pera mí?

Bé poden ferte'n d'agravis,
bé los folls t'en poden dir,
no per ço ta gentilesa
menysprean tos paladins.

Si un jorn perderes lo ceptre,
t'en restan de cors á mils;
en ton bressol me gronxares,
vull en tos brassos morir.

—

Digitized by Google

Hont trobar, tendre donzella,
qui tan el cor me delict!
qui allunye les ombres negres
qu'entenebran mon fat trist!

Quan ab tu pas sol les hores
¡que n'es de dols lo que dich,
sens que mes que Deu ho senta
y'l cor may ho torne á dir!

Quan ab tu pas sol les hores,
¡còm se fon mon esperit
pujant parfum en tes ones
dels estels al paradís!

Si dels llabis t'arrancassen,
¿oh, qu'en seria de mí?
En ton bressol me gronxares,
en tos brassos vull morir.

—

Sí he de parlar de ma patria,
¿quí com tu me dona'l crit
que escalfa en lo front la pensa,
que móu 'l cor de sos fills?

¿Quí com tu la veu me dona
per contar del temps antich
la gloria, la fè,'l coratje,
los recorts de que vivim?

¿Quí'l brugit de l'host m'ensenya?
¿quí'm ret lo sò del clarí?
¿quí'l colp de la espasa nua
quan l'escut fassia bossins?

Digitized by Google

¡Quí vest de cuyrassa y ferre
mos pensaments atrevits?
En ton bressol me gronxares,
en tos brassos vull morir.

—

Si he de parlar de mon Deu,
tu'm donas los sóns divins
ab que l'esparça s'en puja
ab son vól de serafí.

¿Hi ha flauta mes tendre y dolsa,
quan, ab la fè ab que m'inspir,
los prechs del ánima cantas
dins la mar del infinit?

¿Hi ha trompeta espaventable
qui tant faça estremodir,
quan de Deu ne cantas l'ira,
quan son flagell ne predius?

¿Quí á ma fè les ales dona?
quí á m'esperansa lo briu?
En ton bressol me gronxares,
en tos brassos vull morir.

—

Si amor los dictats inspira
sos plers, sos jóys, son sentir,
¡oh que'n tens de suáus paraules!
¡oh que'n tens de colors vius!

¡Que n'ets de gaya llavores,
quant t'exhalas en suspirs,
en quexes tendres, en súpliques,
qu'esplayan los cors ferits!

Digitized by Google

¿Qui com tu per captivarne?
ab les flors que n'has cullit,
qui mes adorm les sofrences?
¿qui mes contenta el desitx?

¿Qui com tu sap los misteris,
per voluntats conquerir?
En ton bressol me gronxares,
en tos brassos vull morir.

—

Jo del món cerch l'armonía,
y m'assech devora'ls vius;
vaig á escoltar les tronades,
y el vent com xiula en los pins.

Oych los rossinyols al vespre,
dintre els torrents mes ombrius;
y escolt les flors com se diuen
llurs amors tota la nit.

Mes si sent ta veu llunyana,
cantant lay joyós ò trist,
s'ompl mon cor de ta dolsura
y encisat lo mon olvit.

Y m'adorm tot suspirante
y encara te parl dormint.
En ton bressol me gronxares,
en tos brassos vull morir!

Digitized by Google

JOANENCA

A FAYSÓ POPULAR

Nit de Sant Joan,
¡quina nit més bella!
en tot l'any de Deu
cap de més plascenta.

Cap qu'esperin tant
fadrins y donzelles,
ni qu'anyorin més
per tan rellüenta.

En la terra fochs,
en lo cel estrelles,
fochs follets en mar,
per tot llumenetes.

Si'ls uns parlan clar,
les altres com lletres;
qui no les entén
no les vol entendre.

Digitized by Google

Si guspiran uns
altres guspirejan:
guspirejant tots
ve que'ls cors se creman.

Que'ls cors del jovent
ab poch foch s'encenen
y'ls de Sant Joan
son per tornar cendres.

* * *

Nit de Sant Joan,
nit clara y serena,
de somnis d'amor
sempre es lluna plena.

Moros y cristians
d'altra no'n conexen,
moros y cristians
d'altra no'n festejan,

Com de Sant Joan
la vetllada encesa,
vetllada de goig,
de goig y amoretes.

Viles y ciutats
per tot resplandexen,
montanyes y valls
en orri foguejan.

Per tot arreu plers,
per tot arreu festes,
musiques per tot,
per tot cantarelles.

Cantarelles van,
cantarelles venen,

Digitized by Google

tot cantant, cantant,
alguns perden l'esma.

* * *

Nit de Sant Joan,
nit d'amor brusenta,
flayrant de clavells,
lliris y ginesta.

Nines y galants
ab festiu conversa,
nines y galants
corren á parelles.

Anant á cercar
la ventura seva
que Deu'ls la dó
als qui be la cercan.

Trist de mí que sol
vaig corrent la terra
papelló joanench,
que no'n tinch joanenca;

Ventura cercant
quan per mí es tan negra,
volentla assolir
quan m'es tan esquerpa.

Nit de Sant Joan,
nit d'amor encesa,
com ventura haurá
qui trist viu... ¡sens Ella!

Digitized by Google

Digitized by Google

ALES

Un desitx nit y día m'esperona
cap á les cimes hon reposa'l cel,
per véurela d'aprop exa corona
d'hon lo floró més pobre es un estel:

Per véureles encendre exes antorxes
y desde'l vespre á la primera albor
passar esplendoroses, per los porxes
del alcáçar diví del Criador.

¿Foren á exams sembrades les estrelles
com en un camp granívol lo forment?
¿Son flors plenes de granes ó poncelles
los lotus blanchs del riu del firmament?

¿Quina força equilibra les esferes
fentles en dança eterna voltejar
com rodes d'un rellotge volanderes
que ara tot just s'acaba d'arriar?

Digitized by Google

¿Hon va á descarregar sa pedrería
la imperial carroça de la nit?
¿Hon va á dexar sa brillantor lo día
puix cap-al-tart se'n mostra desflorit?

¿Qui d'exa mar ha vista la ribera?
¿qui d'eix abisme ha escandallat lo fons,
d'un nou palau del univers pedrera
tal volta ó breç de noves creacions?

¿Hont s'amaga'l cometa formidable
per ressortir un segle ò dos després
entre les llums etérees espantable,
com serp de foch en mitg d'un bosch espès?

¿Sobre quins rails los astres van y venen
que en llur camí no descarrilan may?
¿En sa embranzida ab quin bridó's detenen
que á truchs no s'estabellen per l'espay?

De la cadena d'or que tot ho serva
poques anelles ovirám d'assí
y ¡efímers d'un instant, desde un brí d'herba
la voldríam midar fins á la fí!

Oh Cel, oh Cel, oh llibre de misteris,
quan m'obrirás tos més hermosos fulls?
quan m'obrirás tos altres hemisferis,
cambra real tancada á nostres ulls?

¿Quan veure'm dexarás les roses veres
d'exos rosers que m'han punyit lo cor,
de mos tristos hiverns les primaveres
de ma fúnebre nit la resplandor?

¿Quan veuré obrir les estrellades portes
del Regne hon tot crucificat reviu,

Digitized by Google

y rebrotar més esperances mortes,
y'l més bell de mos somnis renadiu?

Si catifa es l'atzur de vostres sales
¿quan lo veuré á més plantes enflorar?
Oh Deu meu, oh Deu meu, daume unes ales
ó preneume les ganes de volar.

Digitized by Google

Digitized by Google

XXIII.—DISCURS DE GRACIES, *de D. Martí Genís y Aguilar.*

Digitized by Google

Digitized by Google

SENYORS:

La veu profètica d'una reyna dels Jochs Florals ahir devallava d'un soli de flors de neu en les runes sagrades del vell monastir del Canigó; y desde les faldes de la montanya s'espargía pel llevant y pel ponent y pel mitxdía com una ventada fresca carregada de flayre, portadora de llum, gronxant los pins y'ls roures ab sons armònichs, fent ondular graciosament los brins amonjoyats de les quintanes, y somovent les ones d'aqueix mar blau de les vostres costes.

La reyna dels nostres cors, la reyna de la poesía enviava á tot Catalunya una hermosa lletra de convit. "Jo, deya, he de ser per vosaltres com l'estrella dels tres Reys... Si us manteniu fidels á la vostra Reyna, si'l vostre cor la crida ab ver amor, cada any la veureu aparexer en lo cel de la poesía. Enguany m'heu cridada aquí... ¿L'any vinent ahont nos veurém? Vosaltres cridaume; y ja sia dins un palau, dins d'una cova... ja sia al mitx del mar, jo hi vindré. La vostra Reyna tornará. ¡A reveure!"

Y veus aquí que'ls poetes de la nostra terra, com heralts de la primavera, ab lo cant als llabis, ab l'esperansa al front,

Digitized by Google

ab la fè en lo cor y ab l'entussiasme en l'ánima, avuy l'han tornada cridar á la Reyna; qui ha vingut altre cop á l'anyal festa. Ha tornat pujar al enlayrat estrado per rébrens en cort d'amor, tenint per corona un nimbe de gloria y un ram de flors per ceptre; y per dosser lo venerable entexinat de nostres antichs consells.

Y jo, senyors, he sentit aquesta crida, com en los nostres pobles joves y vells senten dins de son cor l'alegre repich dels cloquers que crida'ls parents y'ls amichs á posarse'ls vestits de gala, pera anar com cada any á reunirse y axamplar sos cors en les diades de Nostra Senyora.

Convidat á la festa major de les lletres, á la festa major de Catalunya, he exit á punta de dia d'aquella plana que les cortines dels Pirineus y del Montseny enclouhen; portant á dins de mí l'alegría del mes de Maig, afalagat per aquella estesa de verdors gran y esplèndida, per los somrisos dels camps en flor, per les refilades dels aucells que's buscan y s'enamoran pel tendre fullám de les pollancredes, y pel tritlleig doleíssim de les misses matinals.

Y l'esperit de la reyna, l'encant de la poesía tot ho amarava de clarors y hermosura. La filla del cel passejava son mantell de tornassol sobre la terra: y'ls negres dubtes s'amagavan, y'ls pensaments tristos no enterbolían la pensa; y pujava del cor als llabis l'*Angelus* sublim; que per la bona gent significa devoció á la gran Reyna, font d'amor y d'esperansa, font d'inspiració de tots los ideals, y Mare amorosa de totes les nostres reynes.

Som arribat aquí á la casa payral. Y'ls meus germans m'han fet la comanda de donar les grans mercés per la seva vinguda als parents y als amichs, y als nobles padrins de aquexes esposalles anyals de la verge poesía; com en los grans ápats de les families de la terra devegades lo fill més petit s'axeca á dir lo pare-nostre de gracies avans dels llevants de taula.

Donchs que Deu vos premii á tots, senyors y dames, honorables consellers de la ciutat y capdills de tots los estaments, qu'ab la testa descuberta y atenció relligiosa, haveu vingut á honorar los ideals més nobles de terra catalana dins

Digitized by Google

d'eix antich monument de la seva grandesa, avuy endiumenjat ab flors y garlandes, y obert als ayres embaumats del bon temps.

Ara permeteume que la salutació meva s'endressi més especialment á pendre tendre comiat de la hermosa reyna d'avuy fidel imatge de la reyna d'ahir, y de les reynes de demá.

Coronada de flors y envolta en onejant mantell blanch, son rostre ahont la joventut y la bellesa hi senyorejan, als ulls de la meva ánima no li es gens foraster. ¡Mireula! Y mireu com á la reyna dels Jochs Florals, avans de venir assí ja tots la conexíam. Mireu si no es ella la que á tots los poetes, la que á tots qui senten una inspiració divina los diu com al Dant li deya Beatriu: "¡Jo som la que't faix andar!..." Després la Clemencia Isaura ho deya á n'als trovayres del Garona: després la Laura ho deya á n'al Petrarca... Després y sempre la figura celestial de la poesía ha enlayrat los sentiments d'*amor,* de *fè* y de *patria,* tan vius y tan potents en tota l'amplada dels nostres plans y montanyes. En lo raser més menut del Pirineu li sentireu refilar cansons enamorades, corrandes anyoradisses, portant á n'els pastors lo recapte per la brena y l'amor per los seus cors. Al peu de nostres coromines ella passa gronxantse en la poltra afavorida, clenxada y somrisenta, voltada dels cistells acurullats ab lo regalo de la seva horta, portant als mercats de les viles ventades fresques d'alegría y d'ilusions. En les avingudes de les ciutats populoses, los cors d'artista, la joventut adalerada per lo perfúm étich dels grans sentiments, també la veu passar... Es una noya que torna de la feyna: modesta, senzilla, blanca com la virtut, que's pert en la fosca de la portalada d'un temple. O es la senyoreta de vaporosa vestidura, de mirada d'ángel, qu'ab ales de fada's pert á l'ombra d'un humil vestíbol, ahont una malalta li besará les mans.

Vos sou, senyora, totes y cada una d'aquexes estrelles capdals qu'esfuman ab clarors de cel la freda boyra dels nostres cors. No sou una reyna com una flor d'un dia. De tots los indrets de la patria; de l'altra banda del mar; de l'altra banda del Puigmal y Costabona tornarèm l'any vinent y

Digitized by Google

altres anys y altres, si Deu ho vol, tots quants portèm clavat al pit l'agulló del amor á Catalunya, duyent fexos de flors y rama per adornar lo palau vostre; per oferirvos la brotada nova de les nostres arts y de les nostres lletres.

Illuminada ab los raig dels vostres ulls; sentint l'escalf de l'inspiració vostra; guiada com Judá en lo desert pel flam ardent de la fè y de l'esperansa, aquesta gran patria anirá treballant, y anirá avansant, y anirá assolint los ideals de la grandesa, fins arribar á les fites que Deu li hagi assenyalat entre'ls pobles de la terra.

Tal volta, oh reyna, sia llarga la jornada: tal volta á cada any li toqui, com li ha tocat enguany, dexar en son camí un rastre de creus signant les tombes dels vostres héroes. Ells morirán com han mort aquexos, dels quins hem fet avuy piadosa remembransa. Mes caurán arbolant ab la destra la branca de llor, anunci de la victoria. Llur exemple enardirá als que venen; als hereus d'aqueix amor de patria, qu'es immortal, com es immortal la reyna d'aquesta festa; la poesía.

¡A reveure: á fins un altre any!

Digitized by Google

TAULA

	Plana
Convocatoria	25
Composicions rebudes en Secretaría	29
Acta de la festa	33
I.—*Discurs* del President del Consistori, D. Joseph Franquesa y Gomis	41
II.—*Memoria* del Secretari, D. Antoni Bori y Fontestá	81
III.—*Idili*, de D. Francesch Pujols	91
IV.—*La balada de les festes*, de D. Francesch Pujols	101
V.—*La nit ab los pastors*, de D. Joan M.ª Guasch	115
VI.—*Vostre jardi y'l meu hort*, de D. Ramon Suriñach y Senties	119
VII.—*Lo Parch*, de Mossen Jascinto Verdaguer	125
VIII.—*La costa brava*, de D. Gabriel Alomar	131
IX.—*En Jaume II de Mallorca*, de D. Juli Delpont	137
X.—*La sacra espectació dels Patriarques*, de D. Joseph Carner	141
XI.—*Sugerides*, de D. Joaquim Ruyra	143
XII.—*A la Mare de Deu del Pi*, de D. Joseph Carner	151
XIII.—*Missa d'exida*, de D. Manel Folch y Torres	153
XIV.—*Marines*, de Víctor Catalá	159
XV.—*Antonia*, de D. Joseph M.ª Folch y Torres	199
XVI.—*Enfilall*, de Mossen Angel Garriga y Boixader	211
XVII.—*Lo nostre pá*, de D.ª Dolors Moncerdá de Maciá	215
XVIII.—*Brot de passionera*, de D. Manel Rocamora	219
XIX.—*L'Anima en pena*, de D. Anicet de Pagès de Puig	225
XX.—*La llengua patria*, de D. Geroni Rosselló	229
XXI.—*Joanenca*, de D. Terenci Thos y Codina	233
XX.—*Ales*, de Mossen Jascinto Verdaguer	237
XXIII.—*Discurs de gracies*, de D. Martí Genís y Aguilar	243

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

3 2044 035 991 512

Digitized by Google

Digitized by Google